Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur, oddělení českého jazyka a literatury

Diplomová práce

K problematice analýzy denního tisku

On the analysis of daily press content

Vypracovala: Bc. Lucie Schmiedová
Vedoucí práce: PhDr. Nosková Milena, Ph.D.

České Budějovice 2015

PODĚKOVÁNÍ

Za vedení své diplomové práce bych ráda poděkovala **PhDr. Mileně Noskové, Ph.D.** Za odborné konzultace Janu Cempírkovi a Jazykové poradně Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky. Současně bych ráda poděkovala za poskytnuté rozhovory hlavním editorům deníků s celostátním působením, a to Bohumilu Špačkovi z MF Dnes, Štěpánu Etrychovi z Hospodářských novin, Petru Závozdovi z Lidových novin a šéfredaktorovi Jiřímu Kratochvílovi z MF Dnes jižní Čechy.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Bc. Lucie Schmiedová

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá analýzou denního tisku s celostátním působením. V rámci výzkumné části budeme zkoumat slovní zásobu deníků MF Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny a Právo z období června 2012 a června 2015. Pro větší množství informací využívá osobních rozhovorů se šéfredaktorem i s hlavními editory.

Klíčová slova: denní tisk, hlavní editor, šéfredaktor, slovní zásoba

ABSTRACT

This thesis deals with the analysis of daily newspapers with nationwide impact. In the practical part we will research lexicon of MF DNES, Hospodářské noviny and Právo from the periods of June 2012 and June 2015. For more information we will use personal interviews with chief editors and main editors.

Keywords: newspapers, main editor, chief editor, lexicon

Obsah

1 ÚVOD 9

2 HISTORIE TISKU 12

2.1 Knihtisk 12

2.1.1 Šíření knihtisku 12

2.1.2 Velký vliv knihtisku 13

2.1.3 Nástup tiskovin 13

2.1.4 Cíl novinářů 14

2.2 Předchůdci novin 14

2.2.1 Noviny v 17. století 15

2.2.2 Noviny ve Francii 15

2.2.3 Svoboda tisku a 19. století 15

2.2.4 Bulvární tisk 15

2.3 Česká tištěná média v jednotlivých fázích 16

2.3.1 První republika 16

2.3.2 Druhá republika 20

2.3.3 Protektorát Čechy a Morava 21

2.3.4 Třetí republika 23

2.3.5 Léta 1948 až 1967 24

2.3.6 Pražské jaro (1967 až 1969) 25

2.3.7 Vývoj po roce 1989 28

3 ŽURNALISTIKA 31

3.1 Deníky a jejich obsah 31

3.2 Žánry denního tisku 32

3.2.1 Rozhovor 33

3.2.2 Reportáž 34

3.2.3 Fejeton 34

3.2.4 Sloupky, soudničky, recenze a črty 34

3.3 Jazyk periodika 35

3.4 Redakce – její složení a chod 36
3.4.1 Rozhovor s Jiřím Kratochvílem, šéfredaktorem MF Dnes jižní Čechy 36
4 VÝZKUMNÁ ČÁST 39
4.1 Grafická stránka českých deníků 39
4.2 Témata českých deníků 42
4.3 Lexikální stránka 44
4.3.1 Cizí slova 44
4.3.2 Vrstvy jazyka 46
4.3.3 Termíny 46
4.3.4 Slova hovorová 47
4.3.5 Slova knižní 48
4.3.6 Neologismy 48
4.3.7 Slang 49
4.3.8 Frazeologismy 50
4.3.9 Rčení 51
4.3.10 Přísloví 52
4.3.11 Synonyma 52
4.3.12 Expresivní pojmenování 53
4.3.13 Slova zdrobnělá a zveličelá 53
4.3.14 Publicismy 54
4.3.15 Metaforika 54
4.3.16 Eufemismus 56
4.3.17 Hyperbola 56
4.3.18 Ironie 57
4.3.19 Propria 57
4.3.20 Jména osobní 58
4.3.21 Jména národní, kmenová, obyvatelská 59
4.3.22 Toponyma 60
4.3.23 Módní slova 60

4.3.24 Zkratky 61
4.3.25 Značky 62
4.3.26 Floskule 63
4.3.27 Složeniny 64
4.3.28 Kontaktové prostředky 66
4.3.29 Hodnotící výrazy 67
4.3.30 Elipsa 68
4.3.31 Uvozovací slovesa 69
4.4 Dotazníkové šetření 71
4.4.1 Shrnutí dotazníkového šetření 73
5 ZÁVĚR 74
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 80
7 PŘÍLOHY 86

SEZNAM ZKRATEK

MF Dnes – Mladá fronta Dnes

LN – Lidové noviny

HN – Hospodářské noviny

1 ÚVOD

Pro zpracování diplomové práce jsme zvolili téma analýzy denního tisku. Jedná se o tištěná média s celostátním působením. Během zkoumání budeme pracovat s deníky MF Dnes, Hospodářské noviny, Lidové noviny a Právo vycházejícími v rozmezí od 18. do 23. června 2012 a dále od 22. do 27. června 2015. Cílem této diplomové práce bude zaměřit se nejen na historii tištěných médií, ale především na lexikální stránku deníků. Záměrem bude také zjistit, která slova a které obraty novináři používají a zda se lexikum obměňuje či nikoli a jak se od sebe odlišuje lexikum daných deníků, ba i slovní zásoba uvnitř samotného deníku.

Téma jsme si vybrali záměrně, jelikož žurnalistika vždy patřila k našim velkým zálibám. Tuto skutečnost může potvrdit dlouholetá externí spolupráce s Jindřichohradeckým deníkem či deníkem MF Dnes. Právě zde jsme si uvědomovali, že novináři nemohou v textu použít každé slovo a přemýšlí nad jeho správným výběrem.

Diplomová práce bude tvořena teoretickou a výzkumnou částí. Teoretická část bude obsahovat základní historii vztahující se k vynálezu knihtisku, tedy k polovině 15. století, na což naváže vliv knihtisku a nástup tiskovin, především v Anglii.

Nedílnou součást bude tvořit také kapitola pojednávající o předchůdcích novin, kam řadíme například jednorázové tisky. Od nich se dostaneme k podobě novin ve Francii v 17. až 19. století. Nelze vynechat ani událost svobody tisku v již zmíněném 19. století či počátky bulvárního zpravodajství.

Postupně se propracujeme ke třetí kapitole s názvem Česká tištěná média v jednotlivých fázích. Od dob první republiky, kdy se noviny stávaly kvalitnějšími, což bylo dáno uvolněnější atmosférou, se dostaneme i k samotnému tisku, který zde v té době existoval. Uvedeme si základní informace o nezávislém, stranickém a živnostenském, lidoveckém a agrárnickém, komunistickém či fašistickém tisku. Nebude chybět ani podkapitola týkající se období druhé republiky, kdy docházelo ke změnám ve společenském a politickém životě a tisk procházel přísnou cenzurou. Nastíníme také, jak to vypadalo s tiskem za protektorátu Čechy a Morava a budeme se věnovat ilegálnímu tisku v letech 1939, stejně jako tisku exilovému. Z historického hlediska se zaměříme rovněž na období třetí republiky a na roli Komunistické strany Československa v oblasti tisku. Neopomeneme ani pohled na léta 1948 až 1967 či pražské jaro, nástup 80. let a vývoj po roce 1989.

Následovat bude přehled deníků, které působí dodnes, a stanou se předmětem analýzy této diplomové práce. Obsahem bude deník Právo, jeho vznik, šéfredaktoři či přílohy. Následně se stejným způsobem zaměříme na deník MF Dnes, Lidové noviny či Hospodářské noviny. Ve stručnosti zmíníme také ostatní vycházející deníky na území České republiky.

Další kapitola bude patřit oboru žurnalistiky a funkčního publicistického stylu, na což naváže kapitola zaměřená na deníky a jejich obsahy, žánry, které se v nich objevují - od rozhovoru, reportáže, až po fejetony či sloupky a soudničky.

V části věnované jazyku periodika vyjádříme základní myšlenku týkající se používání osob, času nebo například archaismů.

Teoretickou část završí kapitola, jež se bude vztahovat ke složení redakce, chodu redakce a rozdělení funkcí zaměstnanců deníků. Doplněna bude o rozhovor se šéfredaktorem Jiřím Kratochvílem z deníku MF Dnes jižní Čechy, jenž se vyjádří k fungování redakce, ale také k výběru témat, která se dostanou do vydání deníku.

Druhou polovinu práce bude představovat výzkumná část zaměřující se nejprve na grafickou stránku českých deníků. Budeme analyzovat titulní strany deníků a pozornost budeme věnovat i počtu článků a dalším údajům, které se na předních stranách vyskytují. Kromě toho budeme sledovat, které žánry v denících převládají, zda mají dané deníky své přílohy, přestože přílohy nebudou zkoumány. V další kapitole bude pozornost věnována také tématům, která se v denících objevovala v roce 2012 a v roce 2015. Cílem bude zjistit, zda se témata v denících shodují.

Na problematiku témat naváže kapitola, v níž se budeme zabývat lexikální stránkou deníků. Nejprve budeme vyhledávat cizí slova, která novináři používali v textech. Po seznámení se stručnou teorií o cizích slovech přejdeme k samotnému zkoumání cizích slov v denících, k čemuž se vyjádří také během osobního rozhovoru hlavní editor Lidových novin Petr Závozda. Stejným postupem budeme zpracovávat část vztahující se k jednotlivým vrstvám jazyka, které tvoří například termíny, rovněž se vyskytující ve všech z analyzovaných deníků. Stejně tak se setkáme se slovy hovorovými, knižními či neologismy, u kterých se zaměříme i na nová slova vzniklá skládáním, přejímáním a odvozováním.

V textech analyzovaných deníků budeme hledat také nespisovné útvary českého jazyka, jako třeba slangová slova. Následně se v diplomové práci zaměříme na frazeologismy. V textech budeme zkoumat jak slovní, tak větná přirovnání. Analyzovat jednotlivé články budeme také z hlediska výskytu rčení, přísloví, ale také

synonym či expresivních pojmenování, slov zdrobnělých a zveličelých či publicismů. Část analýzy se bude věnovat také metaforice, eufemismu, hyperbole či ironii v tištěných médiích. Dále budeme zkoumat vlastní jména neboli propria. Stejně tak se zaměříme na jména osobní, kdy budeme vyhledávat nejen křestní jména, ale také příjmení, umělecká jména, pohádková jména, přezdívky či náboženská jména, jména národní, kmenová, obyvatelská a toponyma. Kromě toho se zaměříme na používání módních slov, zkratek, značek, floskulí, složenin či kontaktových prostředků, hodnotících výrazů, ale také elips a závěr výzkumné části diplomové práce budeme věnovat výskytu uvozovacích sloves.

V závěru výzkumné části se seznámíme s myšlenkami hlavních editorů tří deníků s celostátním působením. Jedná se o deník MF Dnes, Hospodářské noviny a Lidové noviny, kde se budeme ptát jejich hlavních editorů. Otázky budou mířeny nejen na zakázaná slova v novinách, ale také na odlišnosti slovní zásoby uvnitř daného deníku.

Před samotný závěr diplomové práce vložíme výsledky z kvantitativního šetření, které uskutečníme v Městské knihovně v Jindřichově Hradci. Výsledkem jeho zkoumání by měla být spokojenost respondentů s daným médiem.

2 HISTORIE TISKU

2.1 Knihtisk

Knihtisk byl vynalezen v polovině 15. století. Zlatník z Mohuče s tiskem experimentoval už kolem roku 1440. *„Metody odlévání z kovu byly v Evropě na začátku 15. století již dobře známé, ale nebyly ještě přizpůsobeny pro potřeby knihtisku. Gutenberg vyvinul techniku pro opakované odlévání týchž kovových písmen.“* (Thompson, 2004, s. 49) Tímto způsobem získal velké množství liter, které se staly předlohou pro tisk textů. *„Navíc upravil tradiční šroubovací lis, známý v Evropě již od 1. století n. l., tak aby ho bylo možné použít pro tištění knih.“* (Thompson, 2004, s. 49) Propojením zmíněných pracovních postupů mohli tiskaři sestavit z liter stránku. Navíc ji udrželi pohromadě a zacházeli s ní jako s blokem, na nějž nanášeli barvu. Nakonec na něj přitlačili list papíru, přičemž se písmenka otiskla na papír.

Právě kolem roku 1450 zdokonalil Gutenberg svou techniku natolik, že ji mohl začít komerčně využívat. O pět let později už dokonce fungovalo v Mohuči několik tiskařských dílen. *„Knihtisk se rychle šířil, jak tiskaři přicházeli se svým vybavením i se svými dovednostmi do dalších měst. Do roku 1480 už byly tiskárny založeny ve více než stovce evropských městeček a měst a obchod s knihami se utěšeně rozvíjel.“* (Thompson, 2004, s. 49) Mezi významná vydavatelská centra patřila německá, italská, francouzská, anglická nebo třeba španělská města. Odhaduje se, že do konce 15. století se vytisklo nejméně 35 tisíc vydání, tedy celkem asi 15 až 20 milionů výtisků. Díla vycházející v prvních tiskárnách byla psána většinou latinsky a zhruba 45 procent představovaly knihy náboženské. Kromě toho se objevovaly také knihy z klasické a středověké filozofie či texty zaměřující se na právní a vědecká témata určená hlavně pro univerzitní profesory a studenty. Knihtisk postupně nahrazoval do té doby známou činnost písařů.

2.1.1 Šíření knihtisku

Právě v 15. století se technologie knihtisku šířila po celé Evropě. *„Knihtisk se používal v tiskárnách organizovaných, alespoň povětšině, jako obchodní firmy. Jejich úspěch a dlouhodobé přežití v zásadě závisely na jejich schopnosti efektivně přeměnit symbolická sdělení v obchodovatelné zboží.“* (Thompson, 2004, s. 48) Vynález knihtisku rovněž znamenal nástup nových středisek a sítí symbolické moci,

která se převážně ocitala mimo přímou kontrolu církve a státu. Tu se často snažil nejen stát, ale i církev potlačit.

2.1.2 Velký vliv knihtisku

Kromě toho knihtisk znamenal velký předěl moderní společnosti a podílel se například na zrodu nacionalismu. Díla se sice tiskla v latině, ovšem posléze bylo publikum latiny nasyceno příliš a požadovalo svůj tištěný jednotný jazyk, který by ho jaksi sjednotil. Lidé se díky němu identifikovali a představovali si svou společnost. *„Byl to proces složitě provázaný s měnícím se postavením církve a s rozvojem a upevňováním postavení národních států.“* (Thompson, 2004, s. 54) Stále více se v dílech využívalo národních jazyků, tudíž vznikalo, na rozdíl od latiny, jazykově různorodější komunikační prostředí. *„Čtením textů v národních jazycích si jednotlivci postupně začali uvědomovat, že patří k nějaké potenciální komunitě čtenářů, s nimiž sice nikdy nebudou mít bezprostřední kontakt, ale s nimiž jsou spřízněni tiskovým médiem.“* (Thompson, 2004, s. 55)

2.1.3 Nástup tiskovin

Rozvoj tiskařské technologie zajistil nástup různých periodických tiskovin přinášejících zprávy o událostech v celé Evropě. *„Ještě před nástupem knihtisku se po celé Evropě ustavila řada stálých komunikačních sítí.“* (Thompson, 2004, s. 56) Jako příklad si uveďme známou německou rodinu Fuggerů z Augsburgu. Právě tato rodina bankéřů se rozhodla podávat svým klientům informace na komerčním základě. Zaměstnávala vlastní korespondenty, lidi s určitým postavením, jejichž úkolem bylo zajišťovat informace pro druhé. Kromě toho se lidé mezi sebou bavili na trzích nebo v hospodách a vyměňovali si zprávy, které se dozvěděli od jiných.

I přesto, že se pravidelné vydávání tiskovin šířilo už od druhé poloviny 16. století, se počátky moderních novin datují až od prvních dvou desetiletí 17. století. Známé jsou například listy ze Štrasburku nebo Wolfenbüttelu vycházející s týdenní periodicitou už v roce 1609. Následně se tištěné týdeníky rozšířily i v jiných městech. Mezi první střediska novinové výroby patřil Kolín nad Rýnem, Frankfurt, Antverpy a Berlín. Zprávy, které v nich otiskli, zajišťovali většinou poštmistři. Sesbírané zprávy z kraje posílali potom do větších měst, kde je zpracovávali. *„Takový zpravodajský souhrn zaslaný poštmistrem mohl tehdy sestavit a zredigovat jeden jediný člověk. Tentýž člověk byl schopen výsledek vytisknout v podobě řady krátkých odstavců obsahujících mimo jiné údaje o čase a místě původu informace.“* (Thompson, 2004, s. 58)

2.1.4 Cíl novinářů

Zlomový bod pro rozvoj novinového průmyslu představovala třicetiletá válka. U lidí docházelo ke zvyšování zájmu o události odehrávající se kolem nich. Většinou se první noviny soustředily hlavně na dění v zahraničí. Důvod byl jednoduchý. Mohli se díky nim dozvědět o událostech ve vzdálenějších částech kontinentu. Na základě těchto zpráv si utvářeli jakýsi obraz o světě.

Zásadní se stala nová etapa v Anglii, v 18. století, kdy docházelo k rozvoji periodického tisku. V té době už sice nebyl závislým na státní moci, ale i tak nabízel informace a kritické komentáře pojednávající o tématech obecného zájmu. *„V roce 1702 se v Anglii objevil první deník – šlo o list Samuela Buckleye Daily Courant. A brzy následovaly další. Postupně se objevila celá škála specializovanějších periodik, některé se soustřeďovaly více na zábavu a kulturní události, jiné spíše na finanční a obchodní zprávy, další na společenské a politické úvahy.“* (Thompson, 2004, s. 59)

Jak píše Smith (1979), v roce 1750 fungovalo v Londýně pět deníků a šest listů, jež vycházely třikrát týdně. Navíc se k lidem přes pouliční prodavače či agenty dostávala také levná periodika. Celkový náklad činil sto tisíc výtisků denně. Setkávali se s nimi také v kavárnách, kde už tenkrát jejich majitelé tiskoviny odebírali, aby je mohli nabídnout svým zákazníkům ke kávě. Cílem politiků bylo udržet šíření novin pod jistou kontrolou, a tak na ně uvalovali různé daně. Pomocí nich se snažili produkci zredukovat nebo některé okrajové noviny vytlačit z trhu a panovníkovi zajistit vyšší dodatečné výnosy. Právě zákon o kolkovném, platný od roku 1712, vyžadoval po vlastnících novin platit jednu penci za každý vytištěný list a jeden šilink za každý inzerát. To vyvolávalo v majitelích tiskovin negativní reakce. *„Teprve ve třicátých letech 19. století byly poplatky postupně snižovány a v šedesátých letech konečně zrušeny.“* (Thompson, 2004, s. 60)

2.2 Předchůdci novin

Za předchůdce novin lze považovat jednorázové tisky například Newe Zeitung, ze kterých si lidé četli nebo jim z nich bylo předčítáno. I přesto, že nevycházely pravidelně a netvořili je profesionální novináři, snažily se zajistit aktuální témata a být fakticky zaměřené. Znaky raného zpravodajství se tedy hodně ztotožňovaly s tím dnešním. Důraz se kladl na aktuálnost, již zmíněnou faktičnost, nezávislost, pravidelnost, světskost a rozmanitost. Éra tisku se naplno projevuje až v 19. století.

2.2.1 Noviny v 17. století

Hlavním důvodem, proč počátek novin spadá převážně do 17. století, je třicetiletá válka v Evropě. Právě s ní stoupá zájem o dostatek informací. Napříč Evropou v té době proudí různé armády přinášející zprávy o své zemi. Na rozhraní 16. a 17. století také začíná globalizace. Státy už nejsou striktně ohraničeny, ale vzájemně se ovlivňují. Ze zpráv, které zde kolují, se stává zboží. Objevují se námezdní novináři, jejichž úkolem je za peníze zjišťovat nejrůznější informace a psát o nich.

2.2.2 Noviny ve Francii

Za zmínku stojí francouzské noviny, které v 17. století řídil kardinál Richeliu. Na jeho rozkaz musely noviny procházet cenzurou. Pokud by se v nich objevilo něco, co nebylo před tiskem zkontrolováno, novináře čekal trest smrti. Právě kvůli cenzuře většina lidí četla noviny z Holandska, kde vycházely pod názvem Niewe Tydinghen. Právě tyto výtisky se považují za první periodicky vydávané noviny.

V 18. století se zvyšuje náklad novin a do žurnalistiky vstupují velké literární osobnosti. Některé z nich se stávají také nakladateli. Vznikají propracované distribuční sítě a noviny se dostávají nejen do domácností, ale i do podniků. Svůj význam nesl v té době také vynález na výrobu papíru.

2.2.3 Svoboda tisku a 19. století

V následujícím století představuje jeden z klíčových požadavků pro tisk velmi důležitá svoboda tisku. Noviny totiž přebírají funkci hlasu veřejnosti, považují se za jejího ochránce a pozorují okolní svět. Mezi klíčové momenty tohoto století řadíme vynález rotačky umožňující vycházení tisku ve stotisícovém nákladu denně či vznik nových čtenářských skupin. Populace se totiž stávala gramotnou a hladověla po informacích. Vznikala díla i tzv. červené knihovny či se objevovaly bulvární deníky. Kromě toho byl zaznamenán i nástup listů určených pro dělníky s cílem hájit jejich zájmy. Brzy zkrachovaly, protože dělníci neměli dostatek peněz na pravidelný odběr. Rovněž v nich nechtěl kvůli radikálnímu směru nikdo inzerovat. Dalším klíčovým bodem byl vynález telegrafu a vznik prvních tiskových agentur, například Reuters.

2.2.4 Bulvární tisk

Na přelomu 19. a 20. století vznikl také bulvární tisk. Jednalo se o novou podobu služby veřejnosti. Zaměřoval se na nepodstatná témata a zajímal se o skandály. Právě

pro to si získal řadu kritiků. Novináři bulvárního tisku se hájili tím, že stojí na straně obyčejných lidí a právě pro ně zpovídají mocnější ve společnosti. V té době razila interview hlavně bulvární média. Působila arogantně a nenechala se odbýt. Toto jednání přišlo seriózním novinám neadekvátní. Dnes je však pohled zcela jiný. Zprávy se postupem času stávají stále zábavnějšími, s čím souvisí i rozdělení na soft news a hard news. Přičemž pod pojmem soft news se skrývá méně faktických informací, působí více oddechově a snaží se konzumenty pobavit.

2.3 Česká tištěná média v jednotlivých fázích

2.3.1 První republika

„Během první republiky bylo již běžné, že média odebírala agenturní zpravodajství. Distribuovala je především Československá tisková kancelář (dále jen ČTK) napojená na světové zpravodajské agentury (britskou Reuters, francouzskou Havas, německou WTB a americkou AP).“ (Končelík, 2010, s. 31) Kromě toho tištěná média měla přístup k informacím, většinou prostřednictvím vlastních externích korespondentů, kteří se pohybovali po celém území Československé republiky. Jejich finanční ohodnocení bylo nižší, než měli stálí zahraniční zpravodajové, které si mohly dovolit například Lidové noviny.

V listopadu roku 1918 se do ČTK začlenila pražská kancelář rakouské tiskové agentury Korbyro, která sídlila spolu s celou organizací ve Štěpánské ulici v Praze. „*Až převzetím jejího zpravodajského aparátu se ČTK stala skutečnou zpravodajskou agenturou. Šéfredaktor pražské filiálky Korbyra Vladimír Weinerek se stal prvním ředitelem ČTK a v roce 1920 na jeho místo nastoupil Emil Čermák. Zatímco v polovině 20. let v ČTK pracovalo okolo třiceti redaktorů, koncem 30. let už jich bylo téměř padesát.“* (Končelík, 2010, s. 31) Na našem území postupně vznikaly domácí pobočky. Předtím totiž ČTK využívala především telefonního spojení. V roce 1930 došlo k pevnému ustanovení organizační struktury redakce, kterou tvořili čeští i němečtí redaktoři pro politické zpravodajství a pro zpravodajství z Národního shromáždění.

Během první republiky se noviny zkvalitňovaly, což bylo dáno příznivou situací ve státě. Demokratická politika a uvolněná atmosféra pro tištěná média znamenala vzestup. Navíc přijímala pronikající vzory ze Západu. Tištěná média si i přes konkurenci rozhlasového a televizního zpravodajství zajistila rozhodující mediální vliv na společnost. *„Zatímco v západoevropských zemích patřily noviny obvykle soukromým vlastníkům, v ČSR byla většina tištěných médií svázána s politickými stranami, které je*

často finančně podporovaly.“ (Končelík, 2010, s. 35) Politickým stranám nebylo dovoleno vlastnit vydavatelství ani tiskárny. Proto si většina těchto politických uskupení budovala vlastní tiskové podniky, kde vše záleželo na postavení stranických funkcionářů. Stranickým tiskovým podnikům se podařilo vybudovat si bohatou strukturu tištěných médií. Sem patřil národně socialistický Melantrich, největší podnik svého druhu v ČSR. Nejenže vlastnil desítky novin a časopisů, ale také knižní nakladatelství. *„Vedle něj existovaly například agrárnická Novina, národně demokratická Pražská akciová tiskárna (PAT), lidovecká Československá akciová tiskárna (ČAT), Čechie živnostenské strany. Specifickou pozici mělo Tempo založené koncem 20. let Jiřím Stříbrným a spojující cíle komerční s politickými (s Národní ligou a Národním sjednocením).“* (Končelík, 2010, s. 36)

Objevovali se zde také soukromí vlastníci sledující své komerční cíle. Mezi významné podniky můžeme zařadit vydavatelství Politika, brněnský Globus Bohumila Pištěláka a Vaňousovo novinové a knižní vydavatelství Rodina. V ČSR však vycházely i nezávislé nadstranické deníky, kam patří od roku 1893 Lidové noviny.

Obsah novin

Noviny, stejně jako v době dávno minulé, přinášely zpravodajské a publicistické texty z oblasti vnitřní i zahraniční politiky, kultury, ekonomiky či z regionálního území. V denících se objevovaly úvodníky, komentáře, soudničky, fejetony i glosy. Některé deníky dokonce zaplňovala inzerce. Obrazový materiál tvořily hlavně fotografie nebo běžné kresby. Cílem novin bylo informovat, komentovat, agitovat i pobavit. Začala se měnit stylistická stránka novin. Upřednostňovaly se aktuální události a více se sledovalo dění kolem sebe. Jazyk se stával více srozumitelným. *„Texty se zkrátily a nabyly na stručnosti a údernosti.“* (Končelík, 2010, s. 38) Nadprodukce tištěných médií byla často spojována s negativními znaky. Noviny se zaměřovaly spíše na kvantitu než na kvalitu. *„Některé časopisy v čele s ilustrovanými magazíny (například Pražský ilustrovaný zpravodaj, Hvězda) podporovaly snobismus a kult celebrit. Málo povznášející zábava zastiňovala reflexi vážných celospolečenských témat.“* (Končelík, 2010, s. 38)

Články v novinách se rozdělovaly do různých rubrik. Výjimkou nebyly ani přílohy objevující se hlavně v nedělních vydáních. Pro prvorepublikové deníky byla typická grafická pestrost. Významnější deníky vycházely dokonce i dvakrát denně.

Nezávislý tisk

Lidové noviny

Nezávislý denní tisk se sice příliš nevyskytoval, ale i přesto měl své čtenáře. Vyznačoval se svou kvalitou i mediálním a společenským vlivem. Mezi nadstranické nezávislé noviny patřily Lidové noviny vydávané v Brně. Vlastnila je rodina Stránských, jejíž syn Jaroslav vybudoval kolem deníku úspěšné nakladatelství. O způsob organizace se zasloužil jejich šéfredaktor Arnošt Heinrich. Lidé tyto noviny považovali za seriózní tisk. Kombinovalo se zde zpravodajství spolu s komentáři a událostmi z Hradu, přičemž důraz se kladl také na kulturu. Lidové noviny se nebály ani experimentování. S klidem vytiskly na první straně báseň nebo kurzivový sloupek. Za jejich výtvarnou podobou stál Eduard Milén. *„List lze považovat za kulturně politické noviny evropského formátu. Kolem Lidových novin se vytvořil okruh špičkových novinářů a externích spolupracovníků. Ze žurnalistů lze vedle již zmíněného Arnošta Heinricha jmenovat například Karla Zdeňka Klímu, Eduarda Basse, Karla a Josefa Čapky, Ferdinanda Peroutku, Zdeňka Smetáčka či Rudolfa Těsnohlídka.“* (Končelík, 2010, s. 42)

Národní osvobození, Národní politika, Moravské noviny

Dále bychom do nezávislého tisku zařadili Národní osvobození, vycházející v letech 1924 až 1939, které si získalo obdiv u svého publika především díky objektivnosti, věcnosti, serióznosti a kultivovanosti. Klíčovou osobností tohoto deníku byl odbojář z první světové války Lev Sychrava. Vysokého nákladu v té době dosahovala Národní politika. U čtenářů vynikala aktuálním zpravodajstvím včetně inzertní rubriky. Na Moravě vycházely deníky Moravská orlice a Moravské noviny.

Stranický tisk

Řada médií byla svázána s politickými stranami. Takové strany hrály ve stranickopolitickém tisku velkou roli. *„Patřily k nim národní demokracie, živnostenská strana, agrární strana, lidová strana, národně socialistická strana a sociální demokracie.“* (Končelík, 2010, s. 43)

Národně demokratický tisk - Národní sjednocení

Československá národní demokracie se v roce 1935 sjednotila s Národní ligou a Národní frontou v Národní sjednocení. V médiích se snažila navázat na mladočeskou tradici. V Pražské akciové tiskárně vycházely díky této straně Národní listy. Karel Kramář spolu s Aloisem Rašínem určovali politickou linii deníku.

Živnostenský tisk

Živnostenský tisk se soustředil obzvláště na dění ve straně a na ekonomickou problematiku. Za formálně ústřední tiskový orgán strany se považuje Reforma a Národní střed, které vycházely v podniku Čechie.

Agrárnický tisk

Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu vydávala svůj stranický tisk v Českomoravských podnicích tiskařských a vydavatelských přejmenovaných v roce 1930 na podnik Novina. Bylo mu vyčítáno, že se příliš podřizuje cílům stranické propagace. *„Ústředním tiskovým orgánem strany byl Venkov, který se stal respektovaným deníkem s důrazem na ekonomickou, především zemědělskou problematiku, kulturní či zahraničněpolitický segment listu však byl upozaděn.“* (Končelík, 2010, s. 46) I přes značnou regionální rozšířenost byl agrární tisk málo kvalitní.

Lidovecký tisk

Tištěná média Československé strany lidové se nikdy nemohla srovnávat s ostatními tisky jiných politických stran. Její deník Lidové listy, vydávaný Československou akciovou tiskárnou, se pohyboval mezi prohradními a protihradními názory, přičemž jej ovlivňovaly především postavy samotných šéfredaktorů.

Socialistický tisk

Svým stranickým tiskem se mohla chlubit Československá strana národně socialistická. Její tisk totiž za první republiky jen vzkvétal. *„Melantrich vydával velké množství novin a časopisů, které se formálně ke straně nehlásily, ale přesto ji podporovaly.“* (Končelík, 2010, s. 48) Redakce Melantrichu se nacházely ve 29 městech. Celkem zde bylo vydáváno 11 deníků, asi 60 regionálních týdeníků a více než 100 dalších titulů. Jako tiskový orgán strany figurovalo České slovo s poměrně nízkým nákladem.

Sociálně demokratický tisk

Československá sociálně demokratická strana dělnická disponovala na konci 20. let pěti deníky a přibližně 70 politickými listy. Ústřední tiskový orgán strany se jmenoval Právo lidu a založený byl v roce 1897. Od té doby vycházel v Lidové knihtiskárně nacházející se v Lidovém domě. Ve 30. letech se zde v tomto deníku angažoval třeba i Jaroslav Seifert.

Komunistický tisk

Tisk Komunistická strana Československa vydávala v tiskárně Grafia, následně v roce 1927 v Lidovém domě v Karlíně. Jejím hlavním tiskovým orgánem bylo Rudé právo. Lidé tento titul příliš nečetli hlavně kvůli převažující ideologii a stranické propagandě. Do Rudého práva přispívali komunističtí žurnalisté. Právě ti se ve 30. letech dostávali do konfliktu s vedením strany, když obhajovali své názory. Mezi takové osobnosti patřil třeba Záviš Kalandra nebo Stanislav Budín.

Krajně pravicový a fašistický tisk

I přestože se zde objevovaly fašistické skupiny a hnutí krajní pravice, tento tisk čtenáře nepřitahoval. Tiskovým orgánem byl týdeník s názvem Říšská stráž.

Novináři během první republiky

Spolu s rostoucím významem médií se zvyšoval počet novinářů. Redakce se začaly specializovat a docházelo k vytváření profesní etiky. Během první republiky vykonávali povolání novinářů především muži, kterým byla tato profese vyhrazena. I přesto do denního tisku pronikly ženy jako Milena Jesenská nebo Olga Fastrová. Profese novináře v té době nepředstavovala žádnou prestiž. Žurnalistickou elitu tvořili hlavně spisovatelé. Ti pracovali v denících, kde psali většinou úvodníky a komentáře.

2.3.2 Druhá republika

Hospodářské problémy v zemi způsobené událostmi po Mnichově pociťovalo obyvatelstvo nejen v sociální sféře, ale také ve zhoršení zásobování, růstu cen a stoupající nezaměstnanosti. Docházelo k velkým změnám ve společenském a politickém životě. *„Celkově se ČSR zmenšila na 99 tisíc km², přišla tedy málem o třetinu své dosavadní rozlohy. Z původních téměř 15 milionů obyvatel ztratila třetinu – skoro 5 milionů, z toho 1,25 milionů Čechů a Slováků.“* (Končelík, 2010, s. 76) Tato změna se projevila také poklesem počtu periodik. Jedním z důvodů mohl být rovněž nedostatek novinového papíru. V některých případech činnost ukončil přímo stát. Dokonce byla také pozastavena činnost Komunistické strany Československa, a to 20. října 1938, kdy došlo k zákazu komunistického tisku.

I přesto, že tištěná média v té době procházela přísnou cenzurou, úplně se tisk za druhé republiky nerozloučil s liberální koncepcí svobodného tisku. Ze zákona vyplývalo, že je povinností předkládat periodický tisk nejméně dvě hodiny před vydáním. V září roku 1938 vznikla Ústřední cenzurní komise, která se specializovala na cenzuru tisku nebo třeba provoz divadel. Bylo nutné se řídit

stanovenými zákony a kontrolovat periodika vycházející přinejmenším pětkrát týdně dvě hodiny před vydáním. Obdobné to bylo u ostatních periodik, u nichž to bylo 24 hodin před vydáním.

„Celkem přestalo do konce roku 1938 vycházet téměř 1900 titulů. Celkový počet periodik na území první Československé republiky byl přitom na konci září 1938 více než 4000.“ (Končelík, 2010, s. 80) Začaly se vytrácet tituly s levicovým charakterem a antifašistickou pověstí.

Po 21. lednu 1939 docházelo ke zpřísnění cenzury. Tenkrát totiž navštívil ministr zahraničí František Chvalkovský Německo, odkud se vrátil s tvrdou kritikou. Nacistům se nelíbily poměry v československém tisku, považovali je za liberální. Ve stejnou dobu byl pronásledován hlavně legionářský tisk, a proto přestal vycházet třeba deník Národní osvobození. Deníky bývalých politických stran nadále fungovaly. Postupně však docházelo k redukování regionálního tisku. Pro Stranu národní jednoty představoval vůdčí list agrárnický Venkov, který vedl Rudolf Halík. Právo lidu bylo od začátku roku 1939 nahrazeno Národní prací. Jejím úkolem bylo fungovat jako ústřední tiskový orgán Národní strany práce. I v této zemi a době přetrval nezávislý nadstranický tisk jako Lidové noviny či Národní politika. *„Lidové noviny chápaly realitu druhé republiky, postupovaly vůči moci loajálně, nevzdaly se však věcného, umírněného kritického postoje.“* (Končelík, 2010, s. 81)

2.3.3 Protektorát Čechy a Morava

Cílem nacistů bylo kontrolovat veškerou produkci, která by mohla vést k ovlivňování veřejného mínění. Proti tomu se snažil působit domácí i zahraniční odboj. Na našem území za protektorátu působily tři typy médií. Jednalo se o legální média, ilegální tiskoviny a média působící na území protektorátu ze zahraničí. Legální média kontrolovala a řídila okupační správa na rozdíl od ilegálních tiskovin, o jejichž vydávání se zasadily odbojové skupiny. Kromě toho zde existovala média, která působila ze zahraničí. *„K tomuto třetímu typu je třeba přičíst i média působící v zahraničí a oslovující občany Československa, jimž se podařilo z okupované vlasti uniknout.“* (Bednařík, 2011, s. 196)

Ilegální tisk

Svou aktivní činnost představoval hlavně v letech 1939 až 1941, kdy během protektorátu vycházelo více než 140 ilegálních titulů. Za nejvýznamnější ilegální tisk se považuje titul V boj vycházející od května roku 1939. O jeho vydávání se zasloužily především skupiny vlastenců kolem Jaroslava Škaldy a malíře Vojtěcha Preissiga,

po nichž iniciativu převzala spořilovská skupina spolu se zmiňovaným Preissigem a Inkou Bernáškovou. Důvodem bylo odhalení Škaldovy vydavatelské skupiny. Náklad této tiskoviny se na podzim pohyboval v rozmezí 500 až 2000 výtisků.

Na listopad roku 1939 připravila skupina v čele s Rostislavem Korčákem a Miroslavem Satranem Českého kurýra udržovaného až do odhalení v roce 1941 v ilegalitě. Obsahy titulu pocházely od odbojového pracovníka Václava Königa.

Rudé právo zprostředkovávalo lidem hlavně informace o programových stanoviscích komunistické strany. Gestapo neustále přerušovalo činnost tohoto ilegálního tisku, a dokonce došlo k jeho nahrazení Předvojem. *„Po své obnově na podzim 1944 vycházelo Rudé právo až do 1. května 1945, kdy vyšlo ilegálně naposledy.“* (Končelík, 2010, s. 103)

Exilový tisk

Chvályhodnou byla činnost exilové Československé tiskové kanceláře působící v Londýně a New Yorku, odkud zprostředkovávala lidem informace o okupovaném Československu. Jako exilový titul vycházel ve Velké Británii Čechoslovák, a to od roku 1940. K němu v létě přibyly ještě Naše noviny nebo časopis Mladé Československo zaměřující se především na kulturní události pro mladé. O tři roky později ho nahradilo Nové Československo. V exilu kromě již zmíněných vydávaly své časopisy i některé z politických stran. Exilový tisk se vydával také v Moskvě, kde například vycházel od roku 1942 týdeník Naše vojsko v SSSR. *„Od srpna 1944 plnil roli tiskového orgánu 1. československého armádního sboru deník Za svobodné Československo.“* (Končelík, 2010, s. 104)

Pokyny pro tisk

V tomto období, den po vyhlášení protektorátu, se změnilo postavení Ústředí tiskové dozorčí služby a došlo ke zřízení prozatímní německé služebny pro tisk. Šéfredaktoři tiskovin dostali v polovině září roku 1939 přehled závazných pokynů, které se týkaly především způsobu referování a eliminace některých témat. Pro denní tisk se dokonce konaly jednou týdně tiskové konference, na nichž dostávali šéfredaktoři spolu s ostatními redaktory dané předpisy, týdeníky se takových setkání účastnily jednou za měsíc. Noviny mělo pod kontrolou také Gestapo a Bezpečnostní služba. Šéfredaktoři nesli zodpovědnost za obsah svých novin. V každé redakci působili úředníci Ústředí tiskové dozorčí služby, jejichž úkolem bylo dohlížet na texty a vykonávat cenzuru rovnou v redakci. Pokud článek prošel redakční cenzurou,

to znamená, že vyznění stránek tisku spolu s obrazovým materiálem bylo příkladné, byly články zaslány Ústředí tiskové dozorčí službě. V období roku 1939 až 1945 docházelo k likvidaci českých médií. *„Z více než 2000 titulů, které existovaly na počátku protektorátu, jich na jeho konci přetrvávala už jen pouhá desetina.“* (Končelík, 2010, s. 94)

Okupace měla výrazný vliv na obsahovou stránku tištěných médií. Úvodníky spolu s komentáři deníků sloužily spíše protektorátní propagandě. Postupně si získávala u čtenářů své místo i odpočinková a zábavná témata. Ke konci války noviny přinášely jen válečné zpravodajství. Nejen, že se zhoršovala kvalita novinového papíru, ale v závěru války se tiskárny potýkaly s jeho nedostatkem, což vedlo ke zkracování rozsahu novin. *„V jarních měsících roku 1945 vycházely i nejvýznamnější deníky o jediném listu.“* (Končelík, 2010, s. 97)

Život novinářů nebyl v období okupace vůbec snadný. Dennodenně museli psát něco, s čím se neztotožňovali. Pokud novináři vyslovili jiný názor, přišli o život. Obyvatelé jejich svízelnou situaci příliš nechápali. V té době povolání novináře vykonával pouze ten, kdo byl členem Národního svazu novinářů.

2.3.4 Třetí republika

Od května 1945 vzala Komunistická strana Československa mediální politiku do svých rukou. Začala s ní nakládat několika způsoby. Zaprvé se změnila struktura periodického tisku - ten mohly vydávat státem uznané politické strany spolu se státními úřady a společenskými organizacemi celonárodního významu. Na trhu se už neobjevoval nejen tisk nepovolených politických stran, ale také bulvární nebo německý tisk. Došlo však k obnovení Rudého práva, Národního osvobození nebo Práva lidu. Některé tituly, které vycházely v době protektorátu, změnily své názvy. České slovo se přejmenovalo na Svobodné slovo, z Lidových listů se stala Lidová demokracie a z Lidových novin Svobodné noviny. Rovněž se objevila nová periodika, mezi něž patřil deník Práce, Mladá fronta nebo Zemědělské noviny. Přišla doba, kdy společnost opět měla informace o světovém dění nejen díky novinám, ale i kinu či divadlu.

Důležitou se v květnu 1945 stala také činnost Komise pro očistu médií, která vydávala potvrzení o bezúhonnosti novinářům, bez níž by nemohli být členy novinářské organizace. Komise udělovala například pokuty těm, kteří navštívili Presseklub nebo jim za lehčí provinění zakázala na čas pracovat v jejich oboru. Některé

musela komise vyloučit, a to s doživotním zákazem vykonávat profesi novináře. Žurnalisty s mimořádným proviněním doporučila komise postavit před Národní soud.

O tři roky později nabývali komunisté své moci a významně působili na většinu médií. Dokonce ostatní strany požadovaly zavedení cenzury, aby zabránily zásahům komunistických představitelů proti jejich tisku. Například od července 1945 vydával Ústřední výbor Komunistické strany Československa týdeník Tvorba. *„Mezi nejznámější kritiky komunistické politiky patřili Pavel Tigrid, Ivo Ducháček, Ferdinand Peroutka či Václav Černý.“* (Končelík, 2010, s. 126) Vše nabralo na obrátkách 25. února 1948, kdy Komunistická strana Československa převzala moc v zemi.

2.3.5 Léta 1948 až 1967

Po únoru 1948 došlo k zastavení některých časopisů jako třeba Akordu, Dnešku nebo Kritického měsíčníku. V červnu přestal fungovat sociálnědemokratický tisk, a to z důvodu sloučení ČSSD a KSČ, stejně tak se přestal objevovat deník Právo lidu. Tento rok znamenal zánik pro více než 570 titulů.

Pod vedením komunistické strany vycházely tři deníky - Rudé právo, Nová svoboda a Glos Ludu. Československá strana lidová musela sice přestat s publikováním časopisu Vývoj nebo Obzor, ale deník Lidová demokracie si uchovala, podobně jako Československá strana socialistická deník Svobodné slovo. Mezi nejvýznamnější vydavatelství té doby patřilo Revoluční odborové hnutí vydávající například deník Práce, který patřil tehdy k nejčtenějším titulům. Kromě toho zde vycházel i známý časopis Dikobraz. *„Krajská odborová rada a poté městský výbor KSČ od roku 1955 vydávaly první socialistický večerník – Večerní Praha.“* (Končelík, 2010, s. 146) Jeho cílem bylo vzbudit u čtenářů zájem, přinášet jim zprávy z lokálního prostředí a obnovit i pouliční prodej kameloty.

Komunisté se snažili dostihnout sovětský vzor například rozvojem závodních časopisů. Mezi významné vydavatelství řadíme také Československý svaz mládeže s deníkem Mladá fronta. Objevovaly se také tituly pro děti. Pro ně byla určena Mateřídouška, Ohníček nebo Pionýrské noviny. Svůj deník publikovala také československá armáda, a to v nakladatelství Naše vojsko, kde vycházela Obrana lidu.

V této době byste v novinách bezradně hledali reklamu nebo reportáž. Naopak deníkům vévodily projevy komunistických funkcionářů. Ke změně došlo až na přelomu 50. a 60. let. *„Rudé právo a Zemědělské noviny vycházely ve světovém formátu, všechny*

ostatní deníky ve formátu středoevropském.“ (Končelík, 2010, s. 149) Ustálila se také jejich cena. Ve všední den za noviny čtenář zaplatil 30 haléřů a v neděli o 20 haléřů více.

V roce 1960 vznikla představa, podle které měl mít každý kraj svůj vlastní deník a každý okres týdeník. Deníky postupem času stabilizovaly svou strukturu. V Západočeském kraji vycházel deník Pravda, v Severočeském kraji Průboj, ve Východočeském kraji Pochodeň, v Jihočeském kraji to byla Jihočeská pravda, ve Středočeském kraji Svoboda, Nová svoboda v Severomoravském kraji a v Jihomoravském kraji Rovnost. Úlohu deníku pro Prahu plnil deník Večerní Praha.

Podle novináře Stanislava Budína vypadala tehdejší novinařina následovně. *„Bujela frázovitost, poklonkování, reportér vysílaný do terénu mluvil jen s ředitelem, funkcionáři a vzornými pracovníky a málo se staral o to, co mají na srdci dělníci nebo technikové, rozmohlo se „konzultování“, kdy šéfredaktor spěchal s každou novou myšlenkou za nadřízenými orgány, a hlavní starostí novinářů se stalo, aby „nezaváděli“, aby „se nedostali do průšvihu.“* (Budín, 1966, s. 133) Ti, kteří nesouhlasili s nastolenými pravidly, opouštěli svá pracovní místa. Například 25. února bylo na výboru Svazu českých novinářů vyloučeno 17 protikomunisticky smýšlejících novinářů z periodika Svobodné slovo.

2.3.6 Pražské jaro (1967 až 1969)

Atmosféra se pozvolna uvolňovala a umožnila rozkvět společenských, kulturních časopisů, ale i periodik pro mládež. Kromě toho se na trh dostávaly i nové měsíčníky, například Impuls. Na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů, který se konal v červnu 1967, volali spisovatelé a novináři po svobodě projevu. Ústřední výbor Komunistické strany Československa však tyto požadavky potlačil a navíc vyloučil ze strany Ludvíka Vaculíka, Ivana Klímu nebo Antonína Jaroslava Liehma, a tím zanikl vliv Svazu spisovatelů na Literární noviny. Nespokojeni byli rovněž novináři. Stejně jako spisovatelé nesouhlasili s cenzurou, ale svůj názor neprojevili ani v redakcích, ani na veřejnosti. *„Novináři jako celek stále představovali úslužné společenství, na které se Novotného vedení mohlo spolehnout. Zřetelným dokladem přetrvávající služebnosti se stal V. sjezd Svazu československých novinářů, uskutečněný 19. a 20. října 1967, který vyzněl zcela protichůdně k atmosféře ve společnosti.“* (Končelík, 2010, s. 180) Dokonce odmítali spojitost se IV. sjezdem Svazu československých spisovatelů.

V období pražského jara mělo dojít k neformálnímu spojenectví Dubčeka a jeho vedení spolu s novináři. Dubček začal uvažovat o svobodě slova, a to především proto, že potřeboval novináře. Díky nim chtěl oslovit veřejnost. Novináři ale zvyšovali své požadavky. *„Redakce deníku Práce si dokonce sama zvolila svého nového šéfredaktora Ladislava Velenského.“* (Končelík, 2010, s. 182) Novináři přestali cenzuru akceptovat, a dokonce se nevyhýbali ani dříve tabuizovaným tématům. Kromě toho se navracela investigativní žurnalistika zakazovaná od února 1948. Novináři se již tolik neobávali a klidně kritizovali státní správu a vyjadřovali se k zásahům do politiky. Ve dnech 21. až 23. června 1968 se konal mimořádný sjezd Svazu československých spisovatelů, kde se přidali k názoru spisovatelů a rovněž požadovali svobodu slova, kterou chtěli začlenit do ústavy. Obě skupiny dosáhly svého cíle. Cenzura se stala s přijetím zákona č. 84/1968 Sb. nepřípustnou.

O nabyté svobodě svědčí manifest Dva tisíce slov autora Ludvíka Vaculíka. Pod manifest, který vyšel i v několika denících, se podepsalo nejen 120 tisíc občanů, ale i řada významných osobností. *„Zrušení cenzury ovšem dovedlo KSČ v létě 1968 do situace, kdy v případě řízení médií ztratila svou v ústavě ukotvenou vedoucí úlohu.“* (Končelík, 2010, s. 188)

Dne 30. srpna došlo k obnovení cenzurní společnosti a vzniku Úřadu pro tisk a informace. Už 3. září vydal Josef Vohnout, předseda Úřadu pro tisk a informace, několik nařízení s tím, že na média měly tyto pokyny minimální vliv. I přesto se od nich setkal s nesouhlasem. Nově vydaný zákon č. 127/1968 Sb., ze 13. září 1968, opět dovoloval cenzuru, upřesňoval smysl existence Úřadu pro tisk a informace. Zákon také hovořil o stanovených sankcích proti vydavatelům. Tímto dnem ustalo období svobody tisku. Mezi důležité události patřilo setkání pražských novinářů v Lucerně, a to 18. listopadu 1968, kde se opakovaly snahy o svobodu tisku a zrušení reforem. Ještě na začátku následujícího roku se sledovala činnost médií a dodržování tiskového zákona.

Palachův protest

Kvůli omezování svobody se 16. ledna 1969 upálil v Praze u kašny Národního muzea dvacetiletý student Jan Palach. Tímto činem chtěl dát najevo svůj nesouhlas. *„V dusné atmosféře po Palachově sebeoběti vystoupili v živém vstupu 22. ledna 1969 Vladimír Branislav, Ladislav Daneš, Jindřich Fairaizl, Arnošt Frydrych, Jiří Kantůrek, Karel Kyncl, Karel Pech, Jiří Svejkovský, Vladimír Škutina, Jiří Tonninger a Vladimír Tosek a z televizní obrazovky varovali i povzbuzovali národ a v tušení věcí příštích*

se s posluchači loučili.“ (Končelík, 2010, s. 196) Po vystoupení rozhlasových redaktorů následovala čistka v médiích. Některé z osobností se již nesměly na vysílání podílet.

17. dubna 1969 opustil svou funkci prvního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Československa Alexander Dubček a místo něho byl zvolen Gustáv Husák otevřeně se hlásící k zásadnímu omezování svobody slova.

Nástup změny

Až počátkem 80. let došlo ke změně kontroly médií, a to zákonem, ve kterém došlo ke zřízení Federálního úřadu pro tisk a informace. Do jeho kompetence spadala registrace celostátních periodik, ale i distribuce tisku či dovoz tisku ze zahraničí. Úřad stále plnil funkci kontrolní, kdy dohlížel na obsahy hlavních deníků. Navíc všechny zdroje, s nimiž novinář pracoval, musel monitorovat úřad. Sledoval veškerý přísun informací. Husákovi hned po svém nástupu docházelo, že musí postupně ovládnout redakce, k čemuž mu měla pomoci i očista stranického tisku. V první řadě byl odvolán Jiří Sekera, šéfredaktor Rudého práva, a tak mělo normalizační vedení Komunistické strany Československa deník pod dohledem. Brzy na to následovala výměna šéfredaktorů v ostatním stranickém tisku včetně regionálních titulů.

Cestu určovalo Rudé právo

Rudé právo se dostalo opět na výsluní. Právě toto periodikum určovalo hlavní agendu. Ostatní se pouze podřizovaly. Rušením nepřizpůsobivých periodik režim eliminoval jejich vliv. Zánikem seriózních deníků ztratily možnost působit na veřejné mínění. Mezi zrušené tituly patřily Studentské listy, Reportér, Listy nebo Zítřek.

Celoplošně vycházela kromě Rudého práva také Lidová demokracie, Svobodné slovo, Mladá fronta, Práce nebo Zemědělské noviny. Rozvoj periodik je spojen hlavně se vznikem Charty 77. Mezi její signatáře se řadili novináři, publicisté, kterým nebylo za normalizace dovoleno publikovat, což veřejnost netušila. Netrvalo však dlouho a rozběhla se kampaň proti tomuto dokumentu. Odsuzovali ho. Signatářům začaly těžké časy. Jejich perzekuce s sebou přinášela zatýkání, prohlídky bytů i zabavování cestovních dokladů. Postupně docházelo ke vzniku neoficiálních titulů, jejichž počet kopií byl omezen. *„Zájem režimu o samizdat vzrostl po vzniku Charty 77, kdy začala samizdatová periodika pravidelně přinášet necenzurované informace a nezávislou publicistiku.“* (Končelík, 2010, s. 223) Z rozšiřování knih bylo odsouzeno mnoho lidí. Ve vazbě byli i redaktoři Lidových novin, Jiří Ruml a Rudolf Zeman, a to těsně před pádem komunistického režimu.

V tomto období vycházela řada periodik, která se nesoustředila jen na Chartu 77, ale také na ekonomickou, politickou a sociální stránku. O aktuální publicistice informoval titul Ze zásuvky i z bloku. Kromě toho v Československé federativní republice vycházel od roku 1985 i časopis s názvem Komentáře soustřeďující se hlavně na mezinárodní politiku. Nejznámějším titulem byly Lidové noviny, které chtěly oslovit co nejvíce čtenářů. Jejich tvůrci se snažili o registraci novin na Federálním úřadě pro tisk a informace, ovšem neúspěšně. Navíc byl redaktor Jiří Ruml pokutován, poněvadž zveřejňoval titul, který nepatřil k úředně povoleným. Nakonec byl Jiří Ruml spolu s Rudolfem Zemanem zatčen a obviněn z pobuřování a z vydávání protisocialisticky zaměřených článků. *„Odsouzení se vyhnuli jen tím, že komunistický režim padl. Samizdatové LN se staly fenoménem a symbolicky předznamenaly i konec režimu.“* (Končelík, 2010, s. 225)

2.3.7 Vývoj po roce 1989

Po roce 1989 se setkáváme hlavně se třemi důležitými trendy. Prvním z nich je ten, kdy se zpravodajská média dostávala ze státního do soukromého vlastnictví, jejichž majiteli byli hlavně ti zahraniční. Zadruhé, v 90. letech se hlavním médiem působícím na veřejné mínění stává tištěné zpravodajství. Třetím a posledním trendem je příklon k bulvarizaci a změna technologií. Noviny se už tisknou barevně. Ve 2. polovině 90. let byly noviny nejobjemnější, někdy se skládaly dokonce až ze sedmi sešitů. Stále ještě najdeme některé, které fungují dodnes.

Právo

Původní název byl Rudé právo. Tento deník vznikl 21. září 1921 a pod tímto titulem vycházel až do 31. října 1995. Od 1. listopadu 1995 se přejmenoval pouze na Právo. Nyní titul vychází šestkrát týdně, a to spolu s přílohami (např. Styl pro ženy, Dům a bydlení, Magazín Právo + TV, Víkend). Jeho šéfredaktorem je od porevoluční doby Zdeněk Porybný, jenž vystřídal Zdeňka Hořeního. Deník Právo se jeví jako levicově orientovaný. Zaměřuje se na politiku, ekonomiku, zdravotnictví, školství či sport. Některé zprávy můžeme najít také na serveru Novinky.cz, které provozuje Deník Právo spolu se Seznam.cz. Právo vychází ve vydavatelství Borgis a.s.

Mladá fronta DNES

Deník Mladá fronta DNES vychází již od 9. května 1945, kdy byl známý pod názvem Mladá fronta. Svůj nový název Mladá fronta DNES, někdy zkráceně pouze MF Dnes, získala 1. září 1990. Do konce 90. let bylo toto periodikum nejčtenější, potom

ho překonal bulvární deník Blesk, což platí dodnes. Nejzásadnějším bodem vydavatelství MAFRA, a.s. bylo, když jej v roce 2013 koupil politik Andrej Babiš.

Redakci tohoto deníku tvoří centrální redakce s pobočkou v Praze a dalších 14 regionálních redakcí. Současným šéfredaktorem deníku MF Dnes je Jaroslav Plesl, který se funkce ujal v létě roku 2014, a to když vystřídal šéfredaktorku Sabinu Slonkovou. Ta v pozici šéfredaktorky vydržela pouhého půl roku, kdy nahradila exšéfredaktora Roberta Čásenského.

Také MF Dnes nabízí kromě celostátní a regionální části řadu příloh (Ona DNES, Test DNES, Doma DNES, Magazín DNES + TV, Rodina DNES, Víkend DNES).

Pro MF Dnes má velký význam také zpravodajský server iDNES.cz, kam se umisťují články z tištěného vydání, ale i aktuální zprávy. Tento portál rovněž provozuje společnost MAFRA, a.s. Šéfredaktorem se stal po Michalu Hanákovi Ondřej Tolar.

Lidové noviny

Tento deník vznikl již v roce 1893, kdy se až do 2. října 1945 nazýval Lidové noviny. Od 3. října roku 1945 až do 8. května 1948 sice kontinuálně pokračoval, ale pod změněným názvem, a sice jako Svobodné noviny. S názvem to bylo ale komplikovanější a 9. května 1948 až do 8. února 1952 vycházel opět jako Lidové noviny. V únoru 1952 však došlo k zastavení vydávání deníku Lidových novin kvůli režimu a dále vycházel v různých podobách jako samizdat. K ilegálnímu obnovení došlo v roce 1987 a o dva roky později vycházel deník opět legálně. V roce 1990 se z něj stává deník, který vlastní nejprve koncern Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft a od roku 2013 se novým majitelem stává známá postava, Andrej Babiš. Lidové noviny, stejně jako MF Dnes, vydává MAFRA, a.s.

Od prosince 2013 stanul ve funkci šéfredaktora István Léko, který nahradil Dalibora Balšínka a jeho předchůdce Veselina Vačkova. Články můžete kromě tištěné podoby zaznamenat na internetu, a to na webových stránkách www.lidovky.cz.

Hospodářské noviny

Titul Hospodářské noviny byly od 14. dubna 1957 týdeník, 21. května 1990 se z něho stal denní tisk zabývající se především ekonomikou a politikou. V současné době vychází pětkrát týdně, a to v nakladatelství Economia a.s., které patří podnikateli Zdeňku Bakalovi. Současným šéfredaktorem je Martin Jašminský, jenž nahradil Petra Šabatu a jeho předchůdce Petra Šimůnka.

Také uvnitř Hospodářských novin naleznete dvě přílohy. Jedna z nich, lifestylový magazín, Proč ne?!, vycházející každý čtvrtek a páteční přílohu Ego naleznete uvnitř deníku jednou za dva týdny.

Ostatní deníky

Kromě těchto zmíněných periodik na našem území vychází řada dalších titulů, například regionální Deník, deník Sport, ale také bulvární tisk jako například Blesk, Šíp, Aha! či zdarma šířený deník Metro vycházející od roku 2005 ve společnosti Ringier ČR, a.s.

V dnešní době se tištěná periodika potýkají s menším počtem čtenářů a s poklesem výtisků. V novinách ubývá inzerce, která je ve většině případů zdrojem výdělku. I přesto ale tištěná média nezaniknou, na světě mají své místo.

Regionální přílohy deníků

Lokální rubriky se vyznačují velkým obsahem témat vztahujících se k danému regionu. Tyto regionální přílohy můžeme najít i v některých celostátních denících. Regionální deníky vychází v určitém regionu a soustředí se právě na události ze svého místa. Pro řadu lidí jsou velmi důležitá a nezbytná. Chtějí mít přehled, co se děje přímo v jejich lokalitě. *„Výzkumy, které se zabývají chováním čtenářů, znovu a znovu potvrzují, že regionální přílohy se těší velkému zájmu publika.“* (Ruß-Mohl, 2005, s. 179) Deník se stejnojmenným názvem Deník, který vydává společnost Vltava-Labe Press, má celkem 76 regionálních mutací. Deník MF Dnes jich má pouze dvanáct a jsou členěny podle krajů. Některá témata řešící se v regionálních přílohách mají leckdy národní význam, a proto se dostávají například do celostátního deníku na titulní stranu.

3 ŽURNALISTIKA

Za základní funkci žurnalistiky se považuje informovat. Předpokládáme, že nám budou média podávat potřebné informace z běžného života a v některých případech nám mohou napomoci při rozhodování. Tím, že média zveřejňují určité obsahy a problémy, činí z nich věc veřejnou. Pestrost mediální nabídky se neustále zvyšuje. Témata se každým dnem vytlačují. Ne všechna témata objevující se ve společnosti jsou určena veřejnosti. Některé věci zůstávají pod pokličkou. Zároveň i dnes politické strany prosazují skrz novináře své vlastní programy, jako tomu bylo kdysi.

Pro žurnalistiku je také typická zábavnost nabírající v posledních letech na síle. Čtenáři požadují od médií rozptýlení. Kromě toho žurnalistika, i když si to leckdy možná neuvědomujeme, plní funkci vzdělávací a výchovnou. Všeobecný přehled totiž v dnešní době získáváme hlavně prostřednictvím masových médií. Kromě toho vedou a vychovávají své konzumenty. Televize podle Stephana Ruß-Mohla (2005) slouží jako chůva malých dětí. Tvrdí, že reality show zprostředkovávají měřítka hodnot a normy chování.

Média spolu se žurnalistikou jsou považována za samostatný společenský systém, v němž se prolíná jak ekonomika, politicko-administrativní systém, tak i sociokulturní oblast.

Publicistický styl je jako jeden z funkčních stylů současné češtiny vyjadřovacím stylem žurnalistiky. Jak píše Havránek (1981), vyznačuje se užíváním ustálených obratů, jež se v závislosti na aktuální tematice obměňují. *„V projevech publicistiky politické se s oblibou využívá i prostředků mírně knižních, nevyhýbají se však tyto projevy ani prostředkům hovorovým a expresívním.“* (Havránek, 1981, s. 446) O publicistickém stylu můžeme říci, že je dynamický a neustále se vyvíjí. Jak uvádí Čechová (2008), dnešní publicistické texty již neobsahují nadnesenost či obraty výrazně knižní. Naopak, běžně v nich nalezneme prvky jiných stylů, což se liší od tvrzení Havránka (1981). *„Na jedné straně přibývá odborného a profesního vyjadřování, na druhé straně jsou hovorovější (...).“* (Čechová, 2008, s. 246)

3.1 Deníky a jejich obsah

V denících se objevuje několik žánrů. Mezi nejznámější jistě patří zpráva, kterou považujeme za základní textový útvar nejen novin, ale i časopisů. Zpráva podává odpovědi na základní otázky: kdo, co, kdy, kde. Důraz je kladen na to, aby byla zpráva

včasná, ale zároveň kvalitní. Předtím, než novinář zprávu napíše, musí si vyhledat nutné zdroje, následně je ověřit, a poté jasně formulovat. *„Daly by se členit podle časovosti, dosahu, rozsahu, významu, zajímavosti z určitého pohledu, způsobu získání a charakteru zpracování.“* (Verner, 2007, s. 22) Když novinář píše článek, musí si uvědomit, pro koho jej píše, kdo představuje cílovou skupinu.

Zprávy v médiích mají splňovat věcnost, stručnost, jasnost a musí být maximálně pravdivé a objektivní. Novinář spolupracuje při zjišťování informací minimálně se dvěma nezávislými zdroji. Za objektivní považujeme takové zpravodajství, které je nestranné, nezlehčuje, je slušné a nepoužívá nadsázky a ironie. Zkušení autoři by měli vědět, co by mohlo v jejich textu působit na čtenáře nesrozumitelně a zbytečně. Dle Vernera (2007) se za nadbytečnost ze stylistického hlediska považují například ukazovací zájmena.

Všechny zprávy by měly splňovat určité požadavky, jako je titulek, domicil, který představuje údaje o místu, kde se událost stala, potom samotný text a podpis. Úkolem titulku je zaujmout čtenáře natolik, aby si článek přečetli celý. V dnešní žurnalistice titulky obsahují sloveso, naopak by se v něm neměly objevovat zkratky, cizí slova ani číslovky. Na konci titulků se nedělají tečky. Jak dále uvádí Verner (2007), titulky bývají sázené větším písmem, mezititulky nikoli, pouze se zvýrazňují tučně.

Autor může při tvorbě zprávy postupovat různě. Nabízí se například shrnující přístup, kdy autor navazuje na perex, nebo přístup chronologický, kdy převažuje důraz na časový sled událostí. Dále potom logický přístup pojmenovaný podle logiky a návaznosti. Jako poslední si uveďme příklad akcentující, v němž se fakta řadí podle toho, jak je vidí autor.

Nejdůležitější zpráva, poutavá, se sděluje již v titulku nebo headlinu, pod kterým nacházíme tučně vytištěnou část – perex neboli lead. Jeho obsahem jsou nejdůležitější informace, které by měly přinášet odpověď na podstatné otázky (pozn. kdo, co, kdy, kde, jak, proč, odkud). Opakuje se zde to, co bylo již uvedeno v headlinu, avšak jinými slovy. Poté na řadu přichází samotná zpráva s podrobnějšími detaily.

Autor by neměl zprávu psát chronologicky, nýbrž podle nejdůležitějších událostí. Aktuálnější a pro čtenáře zajímavější je to, co se stalo, nikoli, kde se to konalo.

3.2 Žánry denního tisku

V novinách se vyskytují také glosy, poznámky a komentáře. Glosa je v odborné literatuře označena jako autorova výkladová poznámka na okraji stránky. Glosa objevující se v médiích se problémem zabývá pouze z jednoho úhlu pohledu, často

je kritická, někdy také ironická a na rozdíl od klasické zprávy v ní autor používá beletristické jazykové prostředky.

„Poznámka je kratší, z užšího záběru, komentář obsahuje hlubší zamyšlení.“ (Verner, 2007, s. 33) Rozlišujeme několik druhů komentářů podle toho, čeho se týkají. Věnují se třeba aktuální problematice v ekonomických či kulturních souvislostech. Autor komentářů fakta rozebírá, řadí a vyvozuje z nich závěry. Následně předkládá svému čtenáři svůj názor.

3.2.1 Rozhovor

Mezi čtenáři patří k oblíbeným žánrům také rozhovor neboli anglicky interview. Rozhovor se skládá z otázek a z odpovědí. Než se novinář vypraví na rozhovor, měl by si důkladně nastudovat tematiku, o které se jde s dotazovaným bavit, a kromě toho by měl mít i dostatek informací o zpovídaném. Pokud si to dotazovaný přeje, může mu novinář poskytnout otázky předem, popřípadě se mohou domluvit na následné autorizaci, která není v žádném případě povinná. Autor se díky ní leckdy vyhne nepřesnostem. Předtím, než spolu začne novinář a účastník rozhovoru vést dialog, měli by se domluvit na technice nahrávání a fotografování.

Kromě druhů rozhovorů je členíme na agresivní, kdy cílem novináře je zpovídaného vyprovokovat. Druhým typem je vyrovnaný dialog a třetici uzavírá rozhovor pasivní, kdy autor pouze poslouchá vypravěče, přikyvuje mu a současně si zaznamenává jeho myšlenky. Rozhovor by však v žádném případě neměl působit jako souboj, ale zároveň by se neměl stát osobním. Autor by se měl naučit neskákat zpovídanému do řeči, ale na druhou stranu ho musí usměrňovat, aby neodbočoval od tématu.

Za neprofesionální se v rozhovoru považuje otázka typu – Co chystáte do budoucna? nebo Co byste vzkázal čtenářům? Stejně tak se kladně nehodnotí zveřejňování citoslovcí a zkratkovitých odmlk. Podle Vernera (2007) se tykání v rozhovoru hodí spíše pro dialog s nezletilým nebo s osobou, s níž se redaktor dobře zná a veřejnost to ví.

Naopak jako umění rozhovoru se prokazuje plynulost projevu, otevřenost, vstřícnost, rovnocenný dialog či konkrétnost. Novinář by měl s dotazovaným udržovat oční kontakt, umět mluvit, ale i naslouchat, povzbuzovat a občas vyjádřit respekt. Dále by si měl trvat na svém, nemluvit zbytečně rozvlekle a asertivně vyjádřit nesouhlas.

3.2.2 Reportáž

Dalším publicistickým útvarem je reportáž. Jejím základem je živě vylíčit událost, a to na základě autorova osobního svědectví. Reportáž by se měla týkat aktuální problematiky, tu autor zpracovává a předává subjektivně. Novinář bývá aktivním účastníkem události nebo ji dodatečně zkoumá. Prostřednictvím reportáže novinář přibližuje čtenářům prostředí, místo, a to se všemi jeho zvláštnostmi. Opět musí autor odpovědět na otázky – kdo, co, kdy, kde, proč, jak. Reportér by se měl snažit oslovit lidi, nechat čtenáře, aby se účastnili dění a zprostředkovat jim dojmy, přiblížit atmosféru. Předtím, než se vydá do terénu, kde chce reportáž uskutečnit, musí najít zdroje. Rozhodne se, co bude jeho cílem, jak bude postupovat a s kým vším bude na místě mluvit. Nejpůsobivější bývají výpovědi přímých účastníků. Právě citace přidávají na autenticitě autorovy reportáže. Jeho text oživí také lidé s charakteristickými jazykovými prostředky, jako je slang, argot, metafora.

3.2.3 Fejeton

V denících se objevují také fejetony. Pro jejich autory to znamená, že si hrají se slovíčky a píší vtipná zamyšlení. *„Jeho základem je publicistický nápad, konkrétní událost servírovaná fejetonistou obrazně.“* (Verner, 2007, s. 44) Fejetony nemusí být jen humoristické, ale naopak i vzpomínkové, lyrické či satirické. Zpravidla se v novinách objevují na stejném místě a jsou psány kurzivou. Jak uvádí Verner (2007), první fejetony se v Čechách objevovaly roku 1818, a to v Pražských novinách.

Blízko ke krátké povídce má rozhodně causerie. Lehká zábavná úvaha o nějakém ne zcela zásadním problému. U nás byl causeriemi znám především Jan Neruda, Jakub Arbes nebo Karel Čapek.

3.2.4 Sloupky, soudničky, recenze a črty

Na rozhraní těchto dvou žánrů řadíme sloupek. Ten zavedl v Lidových novinách Karel Čapek. Právě tento spisovatel napsal zhruba 500 sloupků. Vedle něho se sloupkům věnoval také Eduard Bass nebo Karel Poláček.

Sice už to není tolik časté, ale i dnes se v novinách občas objeví soudnička. Za prvního autora soudniček je považován František Šimeček. Dříve soudničky měly také výchovný charakter. Tento žánr přináší lidem informace o skutečnostech, které byly předmětem soudního jednání.

Téměř každá kulturní rubrika zařazuje kulturní recenzi. Ještě rozsáhlejším útvarem než samotná recenze je kulturní kritika. Ten, kdo ji chce napsat, musí předem

dokonale znát posuzované dílo. Recenzovat může autor knihu, film, divadelní představení nebo třeba hudební desku. Cílem není dílo pouze vychválit nebo zhanit, ale také sdělit čtenáři základní informace o díle. Recenzent by se měl také držet pravidel slušného chování. Mezi známého kritika první poloviny 20. století patří F. X. Šalda, té druhé jeho žák Václav Černý.

Autor může vyjádřit své emotivní projevy v žánru, který se nazývá črta. Docela dobře se dá přiblížit reportáži, ale používá umělečtější jazyk a vyznačuje se vyšší uměleckou hodnotou.

K nejstarším žánrům umělecké publicistiky řadíme esej patřící k analyticko-kritickým žánrům. *„Zahrnuje hlubokomyslné studie na úzké, dokonce těžké a vysoce odborné téma i problematiku strhující, přehlédnutelnou, zpravidla dořešený problém, dílo osobnosti.“* (Verner, 2007, s. 56) Zde se prosazuje autorův subjektivní přístup, vědeckost, úvahovost a odbornost jazyka.

Bodem žurnalistického vyprávění se postupně od devadesátých let 20. století stal příběh neboli story. Není povinností, aby byl příběh pravdivý. I přesto, že působí věrohodně, může být vymyšlený.

3.3 Jazyk periodika

Každé médium má svůj jazyk, snaží se používat co nejpřesnější slova a jeden odstavec článku představuje jednu ucelenou myšlenku. Jazyk bývá stručný a používá především jednoduché oznamovací věty. V tištěných médiích nebývá místo pro expresivní výrazy. Často se užívá 3. osoby, času minulého a rodu činného. Novináři se vyhýbají archaismům, klišé, slangům a opisům. Profesionálové se také snaží vyvarovat hovorovým slovům jako například dosti, tak, takže, jaksi, zcela.

„Zpravodajský článek je základní stavební materiál novin. Zprvu se jednalo o „články“ smluv a zákonů. Při vzniku novin se články staly vedle zpráv spojujícími částmi novin. Tak vznikl dojem, že všechny žánry v novinách jsou „články“. Existuje hodně druhů článků.“ (Verner, 2007, s. 24)

Právě jazyk je jedním z nejdůležitějších nástrojů novinářů, kteří by si měli uvědomit, že musí psát jazykem srozumitelným. Ve svých článcích by neměli, podle Ruß-Mohla (2005), využívat vědeckého stylu vyjadřování, i přestože je pro ně důležitý. Redaktoři by se měli snažit vyhnout krkolomným formulacím a zbavit se vycpávkových slov. Sice občas musí převádět odborný, profesní nebo slangový jazyk do srozumitelné řeči, ale měli by to činit beztoho, aniž by změnili význam vyjádření. Novináři nesmí žádnou situaci, událost zlehčovat, dramatizovat ani přikrášlovat.

V textech se často objevují slova mnohoúčelová a bezobsažná, stejně jako floskule a stereotypy. Redaktoři někdy také špatně používají slovesný způsob konjunktivu či tvary středního rodu. Dochází také k chybnému užití přívlastků. Kromě toho bývají často česká slova nahrazována amerikanismy jako třeba centrum či airbag. Cizí slova by se měla v textech objevovat tehdy, pokud jsou trefná a srozumitelná či je nemůžeme nahradit odpovídajícím domácím slovem. Do očí potom čtenáře bijí slova, která jsou cizí a nejsou napsána správně. Šéfredaktoři vyžadují po redaktorech vyhýbání se trpnému rodu a upozorňují je na to, aby si dávali pozor na logiku stavby věty. Také by se měli oprostit od používání osobních zájmen – já, my.

3.4 Redakce – její složení a chod

Každé tištěné médium tvoří nejen technika, distribuce, inzertní oddělení a správa, ale především redakce vykonávající novinářskou práci. Na té se podílí hned několik osob. Kromě šéfredaktora řídícího celou redakci vše závisí na vydavateli novin, jehož úloha je rozhodující, bez něho by noviny nemohly fungovat. Právě šéfredaktor funguje jako spojnice mezi redakcí a vydavatelstvím. Další z důležitých postav je editor. Jeho úkolem je kontrolovat a redigovat zveřejněné texty. Může se věnovat i sepisování úvodníků, koncepci média, ověřování informací či vyhledávat a posuzovat témata ke zpracování. Zbytek redakce tvoří redaktoři, z nichž každý se specializuje na určitá témata týkající se například politiky, ekonomiky, kultury, sportu nebo regionálních událostí. Spolu s redakcemi v řadě případů spolupracují externisté neboli elévové. *„Obsah a rozsah jednotlivých oddělení a redakcí se velmi odlišuje podle toho, pro jakou cílovou skupinu je určen a jaké prostředky jsou k dispozici.“* (Ruß-Mohl, 2005, s. 153)

Deníky se většinou skládají z pěti tematických oblastí, kam řadíme, jak už bylo zmíněno, zprávy a politiku, ekonomiku, kulturu, sport a regionální žurnalistiku. Ve většině médií se zprávy a politika dále člení na domácí a zahraniční.

3.4.1 Rozhovor s Jiřím Kratochvílem, šéfredaktorem MF Dnes jižní Čechy

Jak vypadá den v redakci?

Pracovat začínáme v 8 hodin, kdy některý z redaktorů je pověřen službou na serveru iDNES.cz, o který se stará do 17.00 hodin. Postupně přicházejí další redaktoři. Stěžejním bodem je 9.15 hodin, kdy máme redakční poradu a rozhodujeme se, kdo se bude čemu věnovat. Řešíme aktuální vydání, ale také týdenní vydání 5+2,

na kterém pracujeme společně během celého týdne. Následně se každý věnuje své práci. Někdo píše články z redakce, jiný musí vyjet do terénu. Také posíláme naše denní plány do Prahy, odkud se nám v 10.45 hodin ozývají a zajímá je, co můžeme ze svého regionu nabídnout do celostátní části MF Dnes. Jakmile redaktoři články dopíší, mohou odejít domů. Jeden člověk má ale službu do večera, kdyby bylo náhodou třeba něco aktuálního a zajímavého napsat. V redakci čeká zhruba do 20.00 hodin spolu s editorem. Poté noviny už odesíláme do tiskárny.

Jak vybíráte články, které se objeví v novinách?

Základem je týdenní plán, který posílají redaktoři vždy ve čtvrtek. Pošlou návrhy s aktuálními tématy, která by chtěli zpracovat. Pracují tady zkušení lidé, takže ví, co a kolik toho navrhnout. Já to následně seřadím. Týdenní plán nám vychází přibližně na 80 %. Následně každý den předložím téma z plánu a domluvíme se, zda se tomu budeme věnovat. Vedeme o tom debatu.

Jsou články, které se do novin nesmí dostat?

Určitě. Zpracováváme regionální přílohu, to znamená, že tématu, které je hodně celostátně zaměřené a nedá se jihočesky uchopit, se vyhýbáme. Platí to také v případech, že se jedná o téma, které jde mimo naši čtenářskou oblast.

Kdo tvoří vaši čtenářskou oblast, víte to?

Ano, dělají se průzkumy. Jedná se o tři typy lidí. Prvním z nich je člověk žijící v Českých Budějovicích, s vysokoškolským vzděláním, s rodinou a pracující ve firmě, kde bere zhruba 30 až 35 tisíc korun měsíčně. Může si noviny dovolit kupovat každý den a zajímá se o dění ve městě. Druhým typem je paní z Tábora, která pracuje na úřadě a noviny kupuje proto, že je to v jejich rodině tradicí. Posledním typem jsou lidé, kteří jezdí z Prahy na Šumavu a naším úkolem je jim dodávat informace, kde se co děje.

Má každý z novinářů své zdroje?

Ano, většinou se jedná o jejich známé nebo se stane, že za vámi přijde člověk s tipem, vy ho zpracujete, jemu se to líbí a příště vás přijde informovat znovu. Získá ve vás důvěru.

Věnuje se každý z redaktorů svému tématu nebo si redaktoři vypomáhají?

Každý musí být schopen zpracovat základní témata, což naši redaktoři umí. Tomu je tak, pokud nejsme v plném počtu. Jinak se každý drží svého zaměření. Někdo má školství, jiný dopravu nebo kulturu.

Která témata v MF Dnes vedou?

Doprava, stavby, ale také plány, někdy až přehnané vize, jako je tunel z Lipna do Dunaje. Také jsou to témata týkající se úspěšných lidí a Šumava.

Jsou slova, která by redaktoři neměli používat?

Slov je spousta, ale každý novinář je má spíše interně v sobě. Nejvíce se nám nelíbí výrazná klišé, ta by se v novinách objevovat neměla. Novinář by měl být tvůrčí a měl mít svůj styl psaní. Já osobně nemám rád za přímou řečí používat sloveso – uzavřel. Někomu zase vadí – řekl, že je to moc fádní. Na druhou stranu se nejedná o slovo citově zabarvené.

Myslíte, že jazyk MF Dnes jižní Čechy se liší od ostatních deníků?

Myslím, že ano. Neliší se ovšem ale jen jazyk napříč deníky, ale i uvnitř redakce. Každý má svůj styl, používá jiná slovíčka, jinak skládá větu.

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Ve výzkumné části diplomové práce se zaměříme na analýzu denního tisku s celostátním působením. Zajímat se budeme nejen o témata, ale také o slovní zásobu tištěných médií jako MF Dnes, Lidové noviny, Právo a Hospodářské noviny. Cílem je zjistit, zda se od června roku 2012 do června 2015 změnila grafická stránka titulů, o kterých tématech novináři píší a zda používají různou slovní zásobu. Budeme předpokládat:

1. V roce 2012 a v roce 2015 se žurnalisté zabývali jinými tématy.

2. V denících nalezneme nová slova a mnoho slov přejatých z jiných jazyků.

4.1 Grafická stránka českých deníků

Nejprve se zaměříme na grafiku titulních stran deníků MF Dnes, Právo, Lidové noviny a Hospodářské noviny a na rubriky, které se v nich objevují. Ke zkoumání jsme zvolili tituly z června roku 2012 a z června roku 2015.

Titulní strana těchto deníků se shoduje v údajích, které obsahuje. Na titulní straně totiž ani u jednoho z deníků nechybí název titulu, datum vydání, číslo, cena a odkaz na internetové stránky novin. U některých vydání se setkáme také s inzercí, ale není to pravidlem. Více inzerátů nalezneme až uvnitř deníku. Na hlavní neboli titulní straně se vždy nachází rozdílný počet článků, záleží na periodiku.

4.1.1 Titulní strany v jednotlivých periodikách

MF Dnes změnila design titulní strany 14. října 2014. Předtím se logo nacházelo uprostřed horního okraje listu, odkud se posunulo vlevo a navíc došlo k prohození poutací lišty a loga. Jak uvedl šéfredaktor Jaroslav Plesl ve vydání MF Dnes, snažili se vyčistit grafickou úpravu a zjednodušit ji. Cílem bylo stránky zpřehlednit. Zároveň podle něho dbali na to, aby změna nebyla příliš radikální. (MF, 14. 10. 2014, s. 2) Samozřejmě čtenáře mohly kromě hlavních titulků upoutat také barevné fotografie.

Vzhled titulní strany Lidových novin se od roku 2012 příliš nezměnil. Název titulu je stejné velikosti písma a nedošlo ani ke změně jeho barvy. Jiná je pouze barva poutací lišty. V době analýzy denního tisku totiž převažovala spíše světle a tmavě modrá, kdežto například v roce 2012 jste se mohli setkat i s růžovou, zelenou či tyrkysovou.

Hospodářské noviny vypadaly v roce 2012 odlišně než vydání z roku 2015. Logo novin se posunulo naopak od MF Dnes pod poutací lištu. Kromě toho

se již datum, číslo vydání, cena a webové stránky píší do hlavičky loga. Také se již v Hospodářských novinách analyzovaných v roce 2015 nesetkáme se sloupkem nazvaným 99 slov.

Design titulní strany deníku Právo zůstal zachován. Ke změnám nedošlo, pouze je patrné, že v roce 2012 se na této straně nacházely také reklamní inzeráty společnosti Sazka.

Při analýze periodik jsme se soustředili také na žánry, které se v denících vyskytují. Nejvíce se v denících objevují zprávy z domova, těm je médii věnována největší pozornost, patří jim tedy nejvíce stran. Například v Lidových novinách a MF Dnes zabírají čtyři strany, stejné je to i v Právu. Naopak Lidové noviny, MF Dnes mají vyhrazeny dvě strany pouze na zprávy ze světa. Podobně je tomu i v Hospodářských novinách, tam se vyskytuje zpravodajství z domova a ze světa zhruba na čtyřech až pěti stranách společně.

Důraz je v novinách kladen také na ekonomiku, která v Lidových novinách a deníku MF Dnes zabírá celé dvě strany. Je zřejmé, že ekonomika bude zajímat také čtenáře Hospodářských novin, a proto zde najdete rubriku Podniky a trhy. V deníku Právo se jí naopak věnují pouze na jedné straně.

Čtenáři preferují v denících glosy, sloupky, komentáře, a snad proto je nalezneme ve všech zmíněných periodikách. Každé médium dává v novinách prostor rubrice Názory pojmenovanou v Hospodářských novinách jako Publicistika. Všechna periodika se také snaží podávat zprávy z kultury a sportu, o počasí a přináší přehled televizního programu.

Každý deník navíc nabízí čtenářům svou rubriku. Například v deníku Právo se vyskytuje rubrika Profese, v Hospodářských novinách Panorama a v deníku Lidové noviny jste se mohli v době letních prázdnin setkat s tématem Léto LN.

Součástí každého vydání, každého periodika je také tiráž obsahující technické údaje o daném deníku. V tiráži je vždy uvedeno sídlo redakce, kontaktní údaje, ale také název vydavatelství, jméno ředitele redakcí a šéfredaktorů, kontakty na další důležité osoby či na inzerci. Dále se zde můžeme dozvědět, jaký byl náklad daného titulu.

Nutno připomenout, že dva z těchto deníků obsahují také své přílohy. Kupříkladu deník MF Dnes tvoří celkem 14 regionálních mutací, a to pro každý kraj a Prahu. Právo se skládá z celkem osmi krajských mutací, které představují jihovýchodní Čechy, severozápadní Čechy, jihozápadní Čechy, jižní Morava

a Vysočina, Praha a střední Čechy, střední a východní Morava a jako poslední severní Morava a Slezsko.

Při analýze periodik z roku 2012 a 2015 se také ukázalo, kolik článků se průměrně nacházelo na titulních stranách (viz obrázek 1 a obrázek 2). V roce 2012 se nejvíce článků nacházelo v týdnu od 18. 6. do 23. 6. v deníku MF Dnes, po něm následoval deník Právo, deník Lidové noviny a na posledním místě v počtu článků skončily Hospodářské noviny. Při analýze periodik z roku 2015 jsme došli k závěru, že v týdnu od 22. 6. do 27. 6. bylo zaznamenáno nejvíce článků na titulní straně deníku Lidové noviny, po nich následoval deník Právo, deník MF Dnes a Hospodářské noviny. Z těchto výsledků lze vyvodit, že se situace v MF Dnes změnila a došlo k posunu, což potvrdil i Bohumil Špaček, hlavní editor MF Dnes.

Obrázek 1: Počet článků na titulní straně (období 18. 6. -23. 6. 2012)

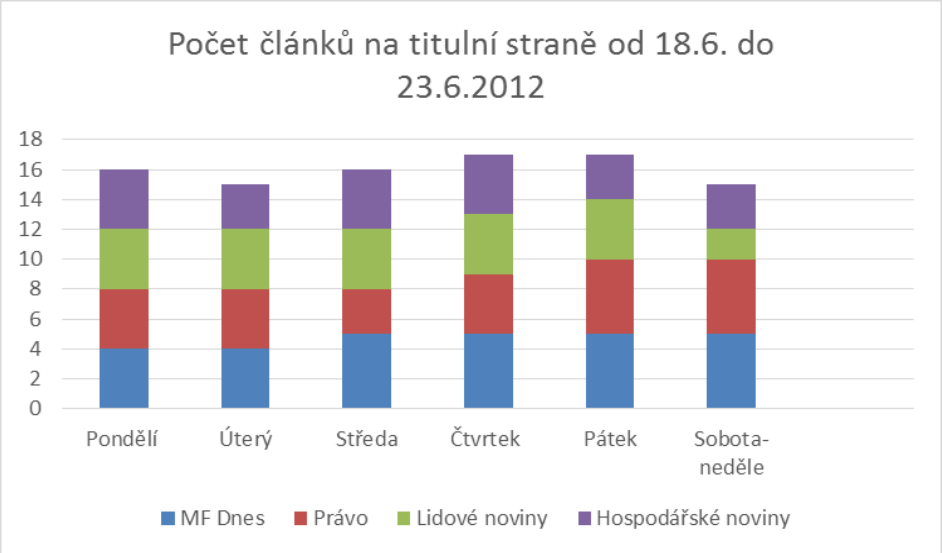

Zdroj: Autorka práce.

„Loni totiž prošla MF Dnes změnou layotu. Méně, avšak delších článků na titulní straně je záměr. Věříme, že od tištěných novin chce čtenář něco zásadně jiného než od webového zpravodajství,“ uvedl Bohumil Špaček v osobním rozhovoru 17. 7. 2015. Jak říká hlavní editor, v redakci se nesnaží konkurovat webu množstvím drobných zpráv na titulní straně, ale delšími a důkladně zpracovanými texty, které si žádají svůj prostor.

Obrázek 2: Počet článků na titulní straně (období 22. 6. -27. 6. 2015)

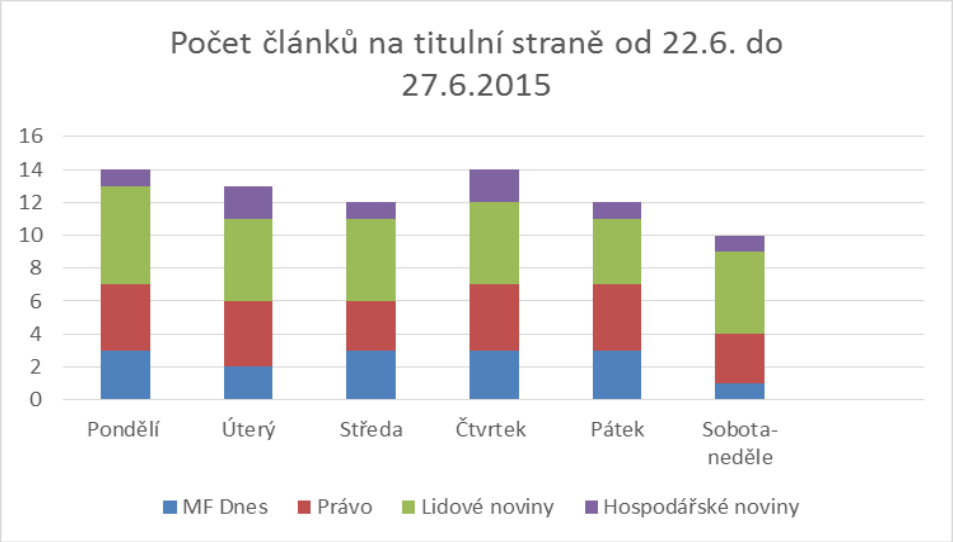

Zdroj: Autorka práce.

4.2 Témata českých deníků

Při analýze denního tisku bylo patrné, že nejdůležitější témata se objevují ve více periodikách. Nejsou tedy záležitostí pouze jednoho deníku. Na základě získaných údajů lze říci, že v týdnu od 18. do 23. 6. 2012 psali novináři nejvíce o kauze letadel CASA a obžalování exministryně Vlasty Parkanové, o němž informovalo třeba jedno z médií v článku *„Policii na rozdíl od Kalouska věřím“* (HN, 22. 6. 2012, s. 10). Dále v tisku proběhlo několik zpráv o nehodě lobbisty Romana Janouška, jako příklad si uveďme článek *„Policie řeší Janouškův trik“* (LN, 21. 6. 2012, s. 1) či obvinění exhejtmana Davida Ratha v souvislosti se zámkem v Buštěhradě. Toto téma bylo zaznamenáno třeba v deníku Právo v článku *„Ďuričko píše Rathovi: Jste prominentní vězeň“* (Právo, 23. 6. 2012, s. 1). Musíme zmínit zprávy o kandidátech na novou hlavu státu, o čemž svědčí článek *„Chci být prezident“* (LN, 23. 6. 2012, s. 1) nebo například zahájení trestního stíhání v kauze Mostecká uhelná. Média nevynechala ani problém se státními maturitami spojený s odvoláním studentů, kteří byli nespokojeni s hodnocením jejich slohové práce. Deníky informovaly čtenáře také o novém automobilu Škoda Rapid či jim podávaly zprávy ze sportu, konkrétně o Euru 2012, například v rubrice Názory byl zveřejněn článek *„Fotbal dokáže být šílený“* (LN, 18. 6. 2012, s. 10). Při zjišťování bylo patrné, že některá témata hýbou deníky stále. Například dluhová krize v Řecku má dopad až do roku 2015, podobně jako nepokoje v Egyptě či Sýrii. V roce 2012 zveřejnil deník MF Dnes článek s titulkem *„Řecké drama. Osud Evropy na vlásku“* (MF Dnes, 18. 6. 2012, s. 1) a o tři roky

později Hospodářské noviny podaly zprávu *„Řecká naděje? Malá, ale ještě neumřela“* (HN, 22. 6. 2015, s. 8).

V týdnu od 22. do 27. 6. 2015 bylo věnováno mnoho stran teroristickému útoku, který se odehrál na pláži v Tunisku. Noviny ovládlo několik negativních titulků s podobným obsahem. Na titulních stranách se objevovaly poutavé titulky *„Teror v Tunisku“* (MF Dnes, 27. 6. 2015, s. 1), *„Islamisté rozsévali smrt“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1) či *„Masakr na pláži“* (LN, 27. 6. 2015, s. 1). Kromě toho byly noviny zahlceny zprávami o běžencích či návštěvou britské královny Alžběty II. v Německu, o které informoval třeba deník MF Dnes v článku *„Ať žije Die Queen! Němci vítají královnu“* (MF Dnes, 25. 6. 2015, s. 5). Podobný článek *„Alžběta II. nadchla Berlín. Jak moc německá vlastně je?“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 15) byl nalezen také v deníku Právo. Dále byl médii zveřejněn případ zdravotní sestry z Rumburku, která byla obžalovaná ze šesti vražd pacientů. O tom informoval například deník Právo v článku *„Lékař o sestře myslel, že jen chybovala“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 4). Tiskem prošel také případ ředitele liberecké nemocnice, Luďka Nečesaného, obviněného z korupce. Periodika neopomenula také zmínit propuštění Davida Berdycha, bývalého šéfa vyděračského gangu, což dokazuje zpráva *„Berdych je volný, po 11 letech“* (LN, 25. 6. 2015, s. 2). Média upozornila čtenáře v týdnu od 22. 6. do 27. 6. 2015 dále na odvolání Babišova náměstka Lukáše Wagenknechta či na kauzu ProMoPro, v níž byla obžalována trojice úředníků, z důvodu sporné zakázky. Jedním z posledních nejčastěji řešených případů je kancléřovo přiznání, kdy po prezidentovu tajemníkovi Vratislavu Mynáři opakovaně žádají média a politici majetkové přiznání, které měl přinést do sněmovny.

Méně se pak v periodikách vyskytovalo téma ostatků umučeného kněze Josefa Toufara nebo odposlechy Francie, a to Spojenými státy americkými.

Deníky samozřejmě otiskují i rozdílná témata, ale ve většině se opravdu shodují. Největší rozdíl témat jsme postřehli v Hospodářských novinách, na nichž je patrné, že se zajímají spíše o ekonomickou stránku, jak už ostatně vyplývá i z jejich názvu. To naznačují články *„Těžká léta majitele TV Nova“* (HN, 24. 6. 2015, s. 1), přičemž o této zprávě informovaly veřejnost jako jediné z analyzovaných médií. Dalším příkladem zájmu Hospodářských novin o ekonomiku je článek *„Účtenkové Chorvatsko“* (HN, 26. 6. 2015, s. 2-3) nebo rozhovor s historikem Timothym Snyderem o hospodářské krizi, a to v článku *„Neznáte své dějiny“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15).

4.3 Lexikální stránka

V této části diplomové práce se zaměříme na lexikum celostátních periodik. Při zkoumání deníků vycházejících v roce 2012 i 2015 jsme našli více než 30 shodných prvků. Během analýzy denního tisku jsme svou pozornost soustředili nejvíce na titulní strany, na rubriku publicistiky, někde pojmenovanou jako Názory a na rozhovory, mezi nimiž byla nalezena řada rozdílných znaků. Pro lepší orientaci v textu jsou analyzovaná slova označena kurzivou.

4.3.1 Cizí slova

K přejímání slov z cizích jazyků docházelo vždy v důsledku hospodářských, ale také kulturních styků s příslušníky jiných národů. Jak popisuje Čechová a kol. (1996), slova z cizích jazyků pronikala do českého jazyka již od nejstarších dob. Slovní zásoba se obohacovala o názvy cizího koření, zeleniny, rostlin, ovoce, ale i neznámých tkanin. Velký vliv měla také německá kolonizace, při níž do našeho jazyka přicházela slova týkající se feudálního zřízení či řemesel a módy. Na řadu z nich narazíme běžně při čtení denního tisku.

K této problematice přejímání českých slov ve světě se vyjádřil Karel Oliva, jazykovědec a ředitel Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky. *„Čili pokud chceme, aby se čeština šířila po světě, musíme být my Češi prostě v něčem tak dobří, vynalézt něco tak skvělého, aby to ostatní přebírali.“* (MF Dnes, 24. 8. 2015, s. 10)

Při analyzování novinových článků jsme se setkali se slovy z indoevropského jazyka. Z germánského jazyka angličtiny by to bylo slovo *„byznys“* (LN, 19. 6. 2012, s. 1), *„hit“* (LN, 19. 6. 2012, s. 1), *„manažer“* (LN, 23. 6. 2012, s. 11) a *„summit“* (LN, 22. 6. 2012, s. 12). Z německého jazyka pochází slovo *„atentát“* (MF, 22. 6. 2015, s. 12), *„biflovat se“* (LN, 26. 6. 2015, s. 1) či *„fajn“* (HN, 19. 6. 2012, s. 19) a *„kšeft“* (LN, 26. 6. 2015, s. 13). Z jazyka španělského jsme zaznamenali během analýzy kupříkladu slovo *„ombudsman“* (MF, 22. 6. 2012, s. 1) a hojně vyskytované slovo *„mýto“* (LN, 25. 6. 2015, s. 2), které pochází z gótštiny. V textech redaktoři použili ale také slova ze slovanských jazyků, konkrétně z ruštiny slovo *„průmysl“* (HN, 26. -28. 6. 2015, s. 19), *„rubl“* (HN, 19. 6. 2012, s. 19). Do slovní zásoby z románských jazyků z francouzštiny bychom zařadili slovo *„angažmá“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 6) či *„inženýr“* (LN, 26. 6. 2012, s. 12) nebo *„premiéra“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 10). Původ slova *„banka“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11), *„motto“* (HN, 20. 6. 2012, s. 2-3) a *„opera“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 10) bychom hledali

v italském jazyce a slovo *„kytara“* (MF, 26. 6. 2015, s. 13) potom v jazyce španělském. Zanalyzovány byly články, v nichž se objevila také slova z jazyků semitských, konkrétně z arabštiny. Sem patří třeba slovo *„alkohol“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 4). V hebrejštině bychom potom hledali slovo *„alfa“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8) a *„ghetto“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 7). Pro nás dost důležité slovo *„kniha“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8) vychází ze sinotibetských jazyků, z čínštiny.

Nutno podotknout, že v deníku Hospodářské noviny se objevuje velký počet cizích slov, jejichž význam souvisí s ekonomií, na níž se zmíněné periodikum nejvíce soustředí. Jako příklad si uvedeme několik zanalyzovaných slov: *„investice“* (LN, 19. 6. 2012, s. 1), *„bookmaker“* (HN, 18. 6. 2012, s. 3), *„euro“* (HN, 18. 6. 2012, s. 3), *„burza“* (HN, 19. 6. 2012, s. 1), *„akcie“* (HN, 19. 6. 2012, s. 1), *„export“* (HN, 23. 6. 2015, s. 21), *„konkurence“* (HN, 20. 6. 2012, s. 1), *„dividendy“* (HN, 24. 6. 2015, s. 1) či třeba slovo *„inflace“* (MF, 23. 6. 2012, s. 7). Vždy záleží na tématu, o němž článek pojednává. Jestliže se článek zaměří na zdravotnictví, zcela jistě se v něm, stejně jako v článku *„Léčení 14 syrských dětí odloženo“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1), vyskytnou cizí slova z oblasti zdravotnictví jako třeba *„ortoped“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1), *„chirurg“* (LN, 23. 6. 2012, s. 1), *„astma“* (MF, 21. 6. 2012, s. 1) či *„plastická chirurgie“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1). Naopak v článku *„Guano Apes: Nepotřebujeme v šatně růžového slona“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 9) se objevila slova související s hudbou a jejím prostředím. Autoři zde například použili slova: *„album“* (MF, 22. 6. 2012, s. B8), *„turné“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 9), *„rocková“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 9), *„kytarista“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 9) či *„koncert“* (MF, 22. 6. 2015, s. 9).

Jak popsal hlavní editor Lidových novin Petr Závozda, redaktoři i editoři se v tomto deníku snaží psát srozumitelně a cizí slova pokud možno nepoužívat. *„Samozřejmě v redakci neplatí nějaký všeobecný zákaz. V některých článcích, zejména v odbornějších rubrikách, jako je medicína či věda, se jim nelze vyhnout,“* řekl 20. 7. 2015 Petr Závozda během osobního rozhovoru. U méně známých výrazů se redaktoři snaží slovo vysvětlit. Některá cizí slova ale naopak používají zcela záměrně, například pro zvýraznění či kvůli autenticitě. *„Momentálně, tedy na podzim 2015, používáme výraz „Dieselgate“, který se stal určitou „značkou“ pro aféru s vozy VW,“* řekl Petr Závozda.

4.3.2 Vrstvy jazyka

Slovní zásoba českého jazyka se rozděluje na čtyři vrstvy, a to podle slohových příznaků. Tyto vrstvy tvoří termíny, poetismy, slova knižní a slova hovorová. Právě již zmíněná hovorová vrstva se váže hlavně na projevy mluvené, ale i psané. *„Třeba také připomenout, že hovorovost a knižnost není omezena jen na prostředky lexikální, ale že se týká také prostředků hláskových a mluvnických.“* (Hauser, 1980, s. 29) Naopak termíny náleží k odbornému funkčnímu stylu a poetismy k uměleckému. Během analýzy nebyl nalezen žádný poetismus.

4.3.3 Termíny

Právě pro jednoznačnost, přesnost a ustálenost používají redaktoři při psaní novinových článků také termíny neboli odborné názvy. Jedná se o slova, která nesou specifický význam v dané oblasti. *„Termínem se z hlediska lexikologie rozumí takové pojmenování, které je v rámci disciplíny jednoznačným pojmenováním pojmu. Jde o pojmenování nocionální, neexpresivní, mající funkci nominální a kognitivní.“* (Čechová, 2008, s. 218)

Během analýzy novinových článků ve zmíněných denících jsme se několikrát setkali ku příkladu s termínem z oblasti ekonomie *„HDP“* (MF, 23. 6. 2015, s. 1), *„inflace“* (Právo, 23. 6. 2012, s. 6), *„dluhopis“* (HN, 22. 6. 2015, s. 1), *„kupní síla“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1), *„devalvace“* (LN, 20. 6. 2012, s. 10), *„DPH“* (MF, 23. 6. 2015, s. 1) či s termínem *„půjčka“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 6). Jednalo se hlavně o články pojednávající o řecké krizi, ale také o kurzu koruny. Zaznamenali jsme rovněž termíny z oblasti lékařství. Například si uvedeme termíny *„mimotělní oběh“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1), *„kyčle“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1), *„koňská noha vtočená“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1), *„srdeční vada“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1) či *„lymfoblastiská leukémie“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1). Tyto pojmy byly zaznamenány u případu zdravotní sestry z Lužické nemocnice v Rumburku či ve článku o podvodech s úrazy, na nichž se přiživují lékaři. Za právní termíny považujeme výrazy jako *„presumpce neviny“* (LN, 20. 6. 2012, s. 10), *„rejstřík trestů“* (LN, 22. 6. 2015, s. 5), *„trestní oznámení“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1), *„trestný čin“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1) nebo třeba *„pachatel“* (LN, 22. 6. 2015, s. 10), *„právní řád“* (MF, 22. 6. 2015, s. 1) či *„talár“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 10). Tyto termíny byly použity ve článcích o Berdychově gangu, dále obvinění šéfa liberecké nemocnice či o vraždě muže z malé obce na Brněnsku. Mezi další termíny bychom zařadili *„demografickou křivku“* (LN, 22. 6. 2015, s. 1), *„občanský průkaz“* (LN, 22. 6. 2015, s. 5), *„trvalé bydliště“*

(LN, 22. 6. 2015, s. 5), *„azyl“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 6), *„imigrant“* (LN, 22. 6. 2015, s. 10). Mezi termíny z oblasti pedagogiky patří *„střední odborná škola“* (MF, 19. 6. 2012, s. 1), výraz *„třídní učitel“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8) či *„státní maturita“* (MF, 20. 6. 2012, s. 1) zaznamenané ve zprávách o maturitních zkouškách nebo o předčasném ukončení školního roku 2014/2015 a o katastrofálních výsledcích českých studentů. Všechny tyto termíny se mohou vyskytnout jak na titulních stranách, tak na posledních stránkách deníků. Záleží pouze na tom, kde byl který článek umístěn. Podle analýz odborných časopisů a učebnic z oboru lékařství a práva lze říci, že v médiích se těchto termínů objevuje daleko méně. Tyto termíny totiž nepatří ke stěžejním slovům médií. Jak uvádí Čuřík (2012), výrazy dříve vnímané čtenáři jako ryze odborné se dnes už staly součástí běžné slovní zásoby. K tomuto jevu došlo v kontextu proměn jazykových tendencí.

Petr Závozda, hlavní editor deníku Lidové noviny, se vyjádřil také k používání termínů. *„Jestliže použijeme termín, který není v obecném povědomí, je třeba jej vzápětí alespoň částečně vysvětlit. Případně jej vynechat a použít nějaký opis. Jelikož nejsme vědecký časopis, je určitě zjednodušení možné,“* popsal Petr Závozda dne 20. 7. 2015 při osobním rozhovoru. Podle Závozdy toto špatně nesou někteří odborníci například v rozhovorech, protože se bojí reakcí kolegů. *„Ale snažíme se jim vysvětlit, že nepíší ani tak pro ně, ale především pro laiky,“* řekl hlavní editor v červenci 2015.

4.3.4 Slova hovorová

Při čtení odborné literatury jsme se setkali s různými definicemi hovorové češtiny. *„V hovorové vrstvě se vyděluje část spisovná a část nespisovná složená z pojmenování obecné češtiny a slangů, která sem pronikla obecným rozšířením.“* (Hauser, 1980, s. 30) Často dochází k tomu, že někde se užívání slova rozšíří, tudíž ztrácí svůj původní interdialektický charakter a stává se součástí hovorové vrstvy. Hovorová slova se velmi často tvoří postupem univerbizace. *„Jednoslovná pojmenování se prosazují pro svou krátkost a nosnost (...).*“ (Hauser, 1980, s. 31)

Odborná literatura nabízí i jinou formulaci o hovorové češtině. *„Hovorovou češtinu považujeme tedy nikoli za samostatný útvar národního jazyka, jehož místo by bylo mezi spisovnou a obecnou češtinou, nýbrž za soubor prostředků příslušící široce chápanému komplexu spisovné češtiny.“* (Chloupek, 1991, s. 50)

V analyzovaných periodikách byla zaznamenána hovorová slova *„parta“* (MF, 27. 6. 2015, s. 12), *„nácek“* (MF, 26. 6. 2015, s. 14), *„pašerák“* (MF, 26. 6. 2015, s. 1), *„sprosťárna“* (MF, 25. 6. 2015, s. 12) nebo slovo *„kopaná“* (MF, 27. 6. 2015,

s. 12), *„fígl“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 1, 8), *„totáč“* (LN, 27. 6. 2015, s. 5), *„provozovák“* (MF, 27. 6. 2015, s. 12), *„vekslák“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8) či *„sámoška“* (LN, 25. 6. 2015, s. 1).

Již byl zmíněn proces univerbizace, tedy jednoslovných pojmenování, která novináři často využívají. Příkladem je slovo *„řidičák“* (LN, 21. 6. 2012, s. 1), tedy v krátkosti vystižení slovního pojmenování řidičského průkazu. Dalším takovým případem je slovo *„papiňák“* (MF, 25. 6. 2015, s. 12) neboli Papinův hrnec. Pokračovat můžeme slovem *„národňák“* (MF, 23. 6. 2012, s. 10) označující národní tým. Zmínit můžeme také slovo *„přijímačky“* (MF, 20. 6. 2012, s. 1), tedy univerbizované pojmenování přijímacích zkoušek nebo slovo *„slohovka“* (MF, 20. 6. 2012, s. 12) znamenající slohovou práci.

4.3.5 Slova knižní

K využití těchto pojmenování dochází většinou ve vyšším stylu, ale občas proniknou i do tištěných deníků, kde jsou používány v rubrikách Názory či Publicistika. Během analýzy byl zaznamenán pouze jediný knižní výraz, a to slovo *„jinoch“* (LN, 22. 6. 2012, s. 12) neboli mládenec.

4.3.6 Neologismy

Velmi hojně se v denících vyskytovala také nová pojmenování – neologismy. Jak píše Martincová a kol. (1998), ke vzniku neologismů dochází několika postupy. Jedním z nich je přejímání, mezi další patří kalkování, tvoření víceslovných pojmenování, odvozování, skládání, tvoření zkratkových slov a přenášení pojmenování jednoho pojmu na druhý na základě vnější podobnosti a na základě vnitřní souvislosti. Typické je ale také rozšíření či zúžení významu.

Jako příklad neologismů vzniklých přejímáním si uvedeme slovo *„gay“* (MF, 22. 6. 2015, s. 1), které je nesklonné a přejaté z anglického jazyka. Český jazyk byl obohacen o slovo *„party“* (MF, 18. 6. 2012, s. B3) přejaté z angličtiny. Dle Martincové (2004) výraz party nese dva významy. První z nich označuje taneční zábavu, celonoční taneční party a druhý význam je spojen s protestní akcí, které se účastní lidé stejného smýšlení.

Dalším postupem vzniku nových pojmenování je již zmíněné skládání, kterého jsme si během analýzy rovněž všimli. Jednalo se o slovo *„biofarmaření“* (MF, 21. 6. 2012, s. 12), což je podle Martincové (2004) zemědělské farmaření, které respektuje pravidla ekologie. Skládáním došlo také ke vzniku velmi užívaného slova

„eurozóna“ (LN, 18. 6. 2012, s. 7) zaznamenaného v denících jak v roce 2012, tak v roce 2015. K neologismům vzniklých odvozováním patří *„mainstreamový“* (LN, 22. 6. 2015, s. 10) či slovo *„lobbista“* (Právo, 23. 6. 2012, s. 6) označující toho, kdo lobbuje, kdo patří k lobby.

Z dalších neologismů, jež se vyskytly ve zkoumaných novinových článcích, uvedeme například slovo *„daňař“* (HN, 23. 6. 2015, s. 8), což je označení pro úředníka finančního úřadu, dalším je *„pankáč“* (Právo, 27. – 28. 6. 2015, s. 8), tedy příslušník hnutí mládeže, která projevuje protest proti společnosti. Neologismem je také slovo *„motorkář“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12), tedy člověk, k jehož zálibám patří jízda na motocyklu. Náleží sem také výraz *„holokaust“* (MF, 27. 6. 2015, s. 5), tedy hromadné vyvražďování Židů nacisty. Ve Slovníku neologismů najdete také přídavná jména *„havlovský“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8). Význam vysvětluje Martincová (2004) jako vlastní Václavu Havlovi, názory a jednání v jeho stylu. Z analyzovaných slov bychom zmínili ještě slovo *„privatizace“* (LN, 28. 6. 2015, s. 8), což je podle Martincové (1998) převod majetku z vlastnictví státu do soukromého vlastnictví. V článku *„Jaképak ovlivňování! To je klišé politiků“* (MF, 23. 6. 2012, s. 12) se objevil neologismus *„bílý kůň“* (MF, 23. 6. 2012, s. 12). Význam tohoto neologismu vzniklého víceslovným pojmenováním představuje, jak uvádí Martincová (1998), najatého podnikatele, s jehož jménem a doklady manipuluje někdo jiný za účelem podvodných obchodních transakcí. Dále bychom mohli zmínit také slovo *„turista“* (Právo, 27. -28. 6. 2015, s. 1), které označuje, podle Martincové (2004), toho, kdo se věnuje speciálně zaměřenému cestování po určitých trasách s určitým obsahem. Slovo *„banka“* (MF, 18. 6. 2012, s. 1) zde Martincová (1998) vysvětluje jako zařízení, které slouží ke shromažďování nebo úschově něčeho hodnotného či užitečného a co můžeme například v budoucnu využít. Mezi neologismy se vyskytlo také slovo *„lidovec“* (HN, 24. 6. 2015, s. 7), což je podle vysvětlení Martincové (1998) označení pro člena politické strany KDU-ČSL, a to od doby po listopadu 1989. Jako poslední příklad si uvedeme slovo *„angažmá“* (MF, 19. 6. 2012, s. 1), jehož význam je podle Martincové (1998) aktivní účast na společenském dění.

4.3.7 Slang

Nezbytnou součástí deníků jsou také slangy, přestože patří k nespisovným útvarům národního jazyka. Hubáček (1981) slang vysvětluje jako soubor daných speciálních názvů užívaných v běžném styku mezi členy v určitém pracovním

či zájmovém společenství. Jedním z důvodů, proč slangy vznikají, je věcný, ale také expresivní, ovšem uplatňuje se pouze v daném společenství.

Během analýzy denního tisku bylo nalezeno několik výrazů ze žákovského slangu. Jedním z nich je například slovo *„deváťák“* (LN, 26. 6. 2015, s. 1), tedy označení žáka podle třídy, kterou momentálně navštěvuje. Podle Hubáčka (1981) najdeme sloveso *„biflovat se“* (LN, 26. 6. 2015, s. 1) ve studentském slangu, jež se do českého jazyka dostalo přejímáním z cizích jazyků. Do tohoto slangu spadá také slovo *„slohovka“* (MF, 20. 6. 2012, s. 1), označovaná někdy také jako slohák, tedy slohová práce. Příkladem je také slovo *„mateřinka“* (LN, 22. 6. 2015, s. 1), které jak uvádí Hubáček (1981), znamená osobu, jež studuje na pedagogické fakultě pro vzdělání učitelek působících v mateřských školách.

Například mezi slangová pojmenování řadíme také slovo *„prkotina“* (LN, 24. 6. 2015, s. 11) znamenající jednoduchý případ nebo učebnicové slovo *„mukl“* (LN, 27. 6. 2015, s. 5) z vězeňského slangu s obecným významem vězeň či vězeň přímo určený k likvidaci. Součástí motoristického slangu je výraz *„řidičák“* (LN, 21. 6. 2012, s. 1), tedy řidičský průkaz. Jako příklad názvu dějů vyjádřených slovesem bychom mohli uvést sloveso *„makat“* (LN, 23. 6. 2012, s. 11), ve významu pracovat. V denících bylo také zaznamenáno slovo *„dopravák“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), čímž se rozumí zaměstnanec v dopravě.

Někdy se ještě, jak uvádí Hauser (1980), v literatuře rozlišuje slovní zásoba profesionální, která se vyznačuje vztahem k určitému povolání a zahrnuje nespisovné odborné názvy.

4.3.8 Frazeologismy

Jak uvádí Bečka (1982), frazeologie představuje soubor ustálených spojení, tedy frazeologismů. *„Máme-li na mysli jeho obsahově sémantickou stránku, mluvíme o idiomu.“* (Čechová, 1996, s. 53) Podle Čermáka (1994) se jazykové disciplíny idiomatiky a frazeologie omezují pouze na kombinaci jednotek jazyka, které jsou nadány významem. *„Samy frazémy a idiomy, které ho vytvářejí, mají svůj význam a/n funkci, jsou však vždy nějak anomální a vymykají se tedy běžným jazykovým pravidlům sémantickým a/n gramatickým.“* (Čermák, 1994, s. 13)

Frazémy se skládají ze dvou, ale i více slov, tedy pojmenovávacích jednotek. Frazeologismy mohou být intenzifikační a verbalizační. Intenzifikační frazeologismy nám pomáhají k zeslabení či zesílení významu slova daného pojmenování. Dělí se celkem na pět forem: slovní přirovnání, větné přirovnání, intenzifikaci podstatným

a přídavným jménem nebo příslovcem a také větou účinkovou. *„Pravou oblastí intenzifikačních frazeologismů je lidová řeč. Pokud se objevují v uměleckém stylu, jsou namnoze původu lidového a využívá se jich především k charakteristice mluvené řeči, zvláštní formy se tu, jak se zdá, nevytvořily.“* (Bečka, 1982, s. 324)

Z přirovnání nalezených během analýzy můžeme zmínit *„dře jako kůň“* (LN, 24. 6. 2015, s. 11), *„jsme jako gambleři“* (HN, 21. 6. 2012, s. 14-15) či *„prašť jako uhoď“* (LN, 27. 6. 2015, s. 10) nebo *„vypadal jako turista“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1), což použil novinář ve článku o teroru v Tunisku. Například v článku o uprchlících bylo napsáno *„pošleme tě “ jako balík* (MF, 25. 6. 2015, s. 1).

Dále bychom sem zařadili *„sponzoring do budoucna bude zase o něčem takovém, jako byl hokej třeba“* (HN, 19. 6. 2012, s. 19) či *„stane pro tuzemské firmy brzy standardem stejně, jako je tomu na západ od našich hranic“* (HN, 20. 6. 2012, s. 2-3) či *„předpokládá se, že se tyto děti budou držet jako příslovečný švec kopyta“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8). Deník MF Dnes použil v rubrice Názory větné přirovnání *„kouká neupřímnost a kličkování jako sláma z bot“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12). O několik dní později se objevilo na titulní straně přirovnání *„vypadá to jako před pražskou hokejovou arénou“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1 a 3) nebo *„v tom jsem uslyšela něco jako ohňostroj“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1), popisovala právě jedna z účastnic islámského útoku na tuniské pláži. Tyto výrazové prostředky se objevovaly především v rubrice Názory či Publicistika. Na titulních stranách jich novináři většinou nevyužili.

Verbalizační frazeologismy jsou ustáleným spojením podstatného jména spolu se slovesem. Jak dále píše Bečka (1982), frazeologické obraty slovesné tvoří důležitou složku zejména v intelektuálních projevech. Cílem frazeologismů je zcela jistě vyjadřovat hodnocení. Rovněž by se dalo říci, že se podílí na komunikativní funkci. Novinář je používá zcela přirozeně, avšak si musí hlídat jejich počet v textu. Funkcí frazeologismů v publicistice je také, jak uvádí Čechová (2008), upoutat pozornost čtenáře. Zároveň projev oživují a přidávají na jeho naléhavosti. Při analýze daných periodik jsme se s některými z nich setkali. Jednalo se například o spojení *„věnovat pozornost“* (MF, 18. 6. 2012, s. 4B) nebo *„řešit problém“* (Právo, 22. 6. 2012, s. 9).

4.3.9 Rčení

Jak uvádí Čechová (1996), mezi tradiční frazémy patří rčení neboli úsloví. Právě těch bylo v analyzovaných článcích hned několik. Například spojení *„lámat přes koleno“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 7), které vysvětluje Bečka (1982) jako něco řešit násilně. *„Postavit se na vlastní nohy“* (MF, 25. 6. 2015, s. 4) potom vysvětluje

jako osamostatnit se, další spojení *„pustit žilou“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 8) znamená oslabit. *„Být pokusným králíkem“* (MF, 22. 6. 2012, s. 10) vysvětluje jako být pokusným objektem. Dále se zde objevila také rčení *„prát něčí špinavé peníze“* (LN, 23. 6. 2015, s. 10), *„hrát druhé housle“* (HN, 19. 6. 2012, s. 12).

4.3.10 Přísloví

Podle Čechové (1996) se někdy k frazeologismům řadí také přísloví, za které se považují ustálené obrazné výpovědi tvořené dvěma složkami. První část, jejímž úkolem je konstatovat, a následně druhá část vyvozující mravní poučení. V analyzovaných článcích Lidových novin autoři použili jednou čínské přísloví *„Chatrč ze slámy, v níž se lidé smějí, má větší cenu než palác, ve kterém lidi pláčou“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11). Deník Právo uveřejnil v jednom z článků ruské přísloví *„Kdo se přiznává, do zad si kudlu vbodává“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 6). Hospodářské noviny využily tradiční české přísloví *„Sejde z očí, sejde z mysli“* (HN, 22. 6. 2015, s. 19). Pomocí přísloví se snaží redaktoři vtáhnout čtenáře do kontextu článku a snad je i poučit. *„Někdy naznačuje přísloví neurčitě cosi, co teprve v dalším kontextu má být vyjádřeno výslovně, odtud moment napětí vyplývající ze vztahu mezi příslovím a výslovným vyjádřením.“* (Mukařovský, 1942, s. 222-224)

4.3.11 Synonyma

Během čtení novinových článků jsme věnovali svou pozornost také synonymům, tedy slovům, jejichž význam je téměř shodný nebo velmi podobný. Jak uvádí Čechová (1996), synonyma se dělí na úplná, vyznačují se stejným významem, nebo na částečná, u nichž dochází k významovému přerývání, a tudíž se částečně odlišují. Právě synonyma napomáhají redaktorům při tvorbě článku. Poskytují jim totiž možnost volit prostředky podle svého záměru tak, aby nemuseli opakovat jedno a to samé pojmenování. Díky synonymům mohou vyjádřit jednu okolnost několikrát jinak. Nejvíce se v novinách z let 2012 a 2015 objevilo slovo *„prezident“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1), které bylo nahrazeno například slovem *„hlava státu“* (LN, 23. 6. 2015, s. 1) nebo *„hlava České republiky“* (19. 6. 2012, s. 12). Spojení *„hanspaulský zámeček“* (LN, 20. 6. 2012, s. 1) bylo často nahrazováno spojením *„druhé Lány“* (LN, 20. 6. 2012, s. 1). Slovo *„utečenec“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3) bylo často nahrazováno výrazem *„běženec“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3) nebo slovem *„uprchlík“* (LN, 24. 6. 2015, s. 1 a 3). Při analyzování jsme se setkali také s články, kde se slova neustále opakovala, a přitom by redaktorům jistě mohl pomoci Slovník synonym

a frazeologismů. Mnoho stejných výrazů se opakuje v rozhovorech, kde dotazovaný nevymýšlí jiné varianty slov.

4.3.12 Expresivní pojmenování

Mezi další shodné prvky, s nimiž jsme v průběhu analýzy pracovali, byly expresivní výrazy. Jejich hlavním úkolem je vyjadřovat city a postoje, které mohou být buď kladné, nebo záporné. Jak uvádí Čechová (1996), jedná se o subjektivní hodnocení. V článcích daných periodik jsme našli třeba slovo *„zamumlala“* (Právo, 22. 6. 2012, s. 6), *„promrhala“* (HN, 22. 6. 2015, s. 8), *„zpackali“* (MF, 20. 6. 2012, s. 1), *„zbuzerovat“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8), *„srab“* (MF, 20. 6. 2012, s. 14), *„přičmoudlík“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 8), *„špína“* (HN, 25. 6. 2015, s. 9), *„rvačka“* (HN, 25. 6. 2015, s. 10-11), *„hadr“* (LN, 22. 6. 2012, s. 12), *„humbuk“* (MF, 2. 6. 2012, s. 14), *„patlanice“* (MF, 20. 6. 2012, s. 12) a *„sviňárna“* (MF, 20. 6. 2012, s. 14). Většina z těchto uvedených výrazů se ocitla na stránkách publicistiky a názorů, kde je pro jejich užití vhodné místo, což vysvětluje i hlavní editor MF Dnes Bohumil Špaček. Ten tvrdí, že komentátoři si mohou většinou dovolit větší expresivitu, než je vhodné a přípustné ve zpravodajství.

„Na expresivitě výrazu se může podílet i jeho morfematická stavba.“ (Čechová, 1996, s. 49) Tím autorka míní deminutiva a augmentativa, kterých je v textech také velká řada. Tudíž neoznačují pouze malé, nebo velké věci, ale plní také funkci expresivní.

4.3.13 Slova zdrobnělá a zveličelá

Podle Čermáka (2010) se deminutiva a augmentativa vyznačují specifickými příponami. Mezi ně patří -ák, -ánek, -átko, -eček, -ečka, -ečko, -ek, -íček, -ička, -ičko, -ík, -ínek, -inka, -isko, -ka, -ko, -iček aj. Zanalyzované zdrobněliny v denících odpovídaly těmto vypsaným příponám. Pro příklad si uvedeme slova s příponou -ek: *„žebříček“* (HN, 22. 6. 2015, s. 8), *„zámeček“* (LN, 20. 6. 2012, s. 1), *„domek“* (Právo, 26. 6. 2015, s. 2), „*můstek*“ (LN, 23. 6. 2012, s. 11), *„balíček“* (LN, 22. 6. 2012, s. 12), *„batůžek“* (MF, 21. 6. 2012, s. 16), *„háček“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 6) či *„drdůlek“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 12) a *„beránek“* (HN, 25. 6. 2015, s. 9). Dále budeme pokračovat slovy zakončenými na příponu -ička, tedy *„krabička“* (MF, 21. 6. 2012, s. 12), *„hvězdička“* (LN, 21. 6. 2012, s. 10) a *„polívčička“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 9). Dále se zde objevilo slovo zakončené na -íčko, tedy *„slovíčko“* (HN, 18. 6. 2012, s. 8), s příponou -ička „*kartička*“ (LN, 25. 6. 2015, s. 8). Některé z těchto zdrobnělin použili

autoři se záměrem využít je jako ironická. V některých případech je nebylo možné nahradit jiným způsobem.

Ze zveličelých slov jsme se v novinových článcích setkali například se slovy *„strašák“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10), *„chudák“* (LN, 19. 6. 2012, s. 12), *„chytrák“* (LN, 20 6. 2012, s. 10) či *„vekslák“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8). Nelze opomenout ani další skupinu, kterou tvoří vulgarismy, jinak nazvaná jako slova hanlivá, vulgární nebo také pejorativní. Zde bych zmínila slovo *„grázl“* (LN, 23. 6. 2012, s. 10), *„blbec“* (LN, 25. 6. 2015, s. 8), *„kretén“* (HN, 24. 6. 2015, s. 9) nebo *„trotl“* (MF, 23. 6. 2012, s. 10). Větší část, hlavně na titulních stranách a zprávách z domova a ze světa, tvoří slova neutrální.

4.3.14 Publicismy

Pro publicistický styl je typické sepětí stylové oblasti spolu s dobou daleko více než u jiných funkčních stylů. *„Dobové zakotvení projevu se netýká jen obsahu, ale i výrazu. Většina jazykových prostředků se jeví vzhledem k dané době sice relativně pevná, stabilní, ale s vývojem společenského dění také dobově proměnná.“* (Čechová, 2008, s. 250) Typické výrazové prostředky publicistického stylu nazýváme jako publicismy, jejichž funkcí je pojmenovávat jedno i víceslovná pojmenování a Čechová (2008) sem dokonce řadí také ustálené frazémy. Znovu bychom tedy mohli odkázat například na ustálené spojení *„prát špinavé peníze“* (LN, 23. 6. 2015, s. 10).

Ve funkčním stylu publicistickém se setkáme s dvojpólovým rozčleněním. *„Jedna skupina jazykových prostředků užívaných v publicistické sféře se jeví jako relativně stálá, neměnná.“* (Čechová, 2008, s. 250) Vysvětleme si to tím, že redaktoři sahají v daných situacích již mechanicky po stereotypních konstrukcích, což můžeme nazvat jako proces automatizace jazykového vyjadřování.

4.3.15 Metaforika

Na základě analýzy denního tisku lze říci, že metaforika v tištěných periodikách nepatří k obzvláště složitým a čtenáři mohou během několika vteřin pochopit její správný význam. Jak píše Čechová (2008), mezi nejčastější postupy, které nastávají při vytváření právě obrazného vyjádření, řadíme zosobňující spojení typu neživost a živost. Toto vyjádření můžeme demonstrovat na větě *„Se zatajeným dechem svět včera sledoval hlasování“* (HN, 18. 6. 2012, s. 1) či na příkladu *„Těsný výsledek, který se včera rýsoval“* (HN, 18. 6. 2012, s. 1). Stejný znak byl zaznamenán také v deníku Právo, a to například *„panovaly obavy“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 1) či spojení

„čas vyprší“ (Právo, 21. 6. 2012, s. 1). V MF Dnes použili ve spojení *„dráty mu v tom brání“* (MF, 22. 6. 2012, s. 1). V roce 2015 se v Lidových novinách objevilo *„novela vnesla zmatek“* (LN, 23. 6. 2015, s. 1).

S tím souvisí i užívání slovesného rodu trpného, avšak jeho zvratné podoby, tedy sloveso být spolu se zvratným zájmenem - se. S podobou trpného rodu, kde by se vyskytovalo sloveso být a příčestí trpné, jsme se při analýze novinových článků setkali velice zřídka. Pokud se pasivum vyjadřuje, tak právě zvratným tvarem.

„V hojné míře se také objevuje spojení výrazů náležejících svou sémantikou do jiné komunikační sféry, např. kolotoč spekulací, režiséři ekonomiky, tzv. balkánský syndrom, finanční injekce aj.“ (Čechová, 2008, s. 252) Existují dva druhy obrazného vyjádření, mezi něž patří metafora a metonymie. Metaforou se rozumí pojmenování vznikající přenesením na základě vnější podobnosti předmětů. Takové předměty se shodují například tvarem, barvou nebo množstvím. *„Jestliže se metafora stane běžným prostředkem pojmenování, jde o metaforu lexikalizovanou: hlávka salátu n. zelí, koruna stromu, srdce zvonu, kupa problémů apod; původní metafory se mnohdy terminologizovaly.“* (Čechová, 1996, s. 51) Přenášení významu na základě podobnosti lze hledat jak u podstatných a přídavných jmen, tak rovněž u příslovcí a sloves. K přenášení dochází také u živé a neživé přírody nebo u pojmenování výrobků, jejichž části jsou motivovány názvy částí těla.

Druhý typ představuje metonymie, což je přenášení pojmenování na základě věcné, vnitřní souvislosti. Jak popisuje Čechová (1996), metonymie se často vyskytuje i v běžném životě, kdy například dochází k přenesení názvu děje na předměty, které jsou daným jevem zasaženy.

Jako příklad z analyzovaných deníků si uvedeme *„moře vidí“* (MF, 22. 6. 2015, s. 9), což znamená hodně vidí nebo *„Řecko drží na přístrojích“* (MF, 23. 6. 2015, s. 1), tedy ve smyslu, že Řecko má problémy, konkrétně problémy související s finanční krizí. Mezi metaforu můžeme řadit také větu *„leží islamistům v žaludku“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1), která souvisela s článkem o teroru na tuniské pláži. Deník Právo využil metaforického spojení *„Evropa nemůže zavírat oči“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 6), kdy informoval novinář o problémech celé Evropy, o jejím kolabování. Za zmínku stojí také *„islamisté rozsévali smrt“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1), kdy žurnalista měl na mysli, že islamisté zabíjeli lidi.

K tomu, jak se užívá metafor v tištěných médiích, se vyjádřil Petr Závozda z Lidových novin. Podle hlavního editora se dříve metafora v novinách vázala

především k publicistickým textům uvnitř listu. Předním stranám dominovalo zpravodajství, tedy texty pokud možno neutrální. Výjimkou byl sloupek na první straně. *„To se ovšem změnilo. Už i přední strany vycházejí s „otvíráky" a dalšími texty, kde je znatelný názor. Je to cítit i z jazyka. Žánr zpráva je v novinách jen těžko k nalezení, dominuje žánr článek,"* sdělil nám Petr Závozda při rozhovoru dne 20. 7. 2015. K používání metafor podle Petra Závozdy vede i snaha o atraktivní vstupy do textů. *„Samozřejmě dál jsou metafory používané v poznámkách, sloupcích a dalších textech na názorových stranách,"* dodal Petr Závozda k otázce týkající se užívání metafor v deníku Lidové noviny.

4.3.16 Eufemismus

Také v novinách se užívá eufemismů, tedy jak píše Čechová (1996), zjemnělého pojmenovacího prostředku. Existují totiž společenské nebo citové důvody, kdy se nehodí napsat přímé či neutrální pojmenování, a to především k označování nelibých nebo trapných jevů. Během analýzy byl v denících zaznamenán pouze jediný eufemismus, a to tradiční učebnicový příklad, slovo *„zesnulý"* (LN, 19. 6. 2012, s. 12). Čechová (1996) navíc uvádí například skonal, odešel navždy, opustil nás, dotlouklo mu srdce. Eufemismu se dá použít také v běžné komunikaci, kdy nechceme třeba přímo sdělit, že jdeme na toaletu, a tak řekneme Kde si mohu umýt ruce? nebo Kde máte záchod? Opakem eufemismu je dysfemismus, který se projevuje zhruběle a nejčastěji se vyskytuje v mluvě sociálních skupin. *„Místo vyjádření: dopadl špatně – nedopadl nejlépe, ty lžeš – nemluvíš pravdu, je nemocen – není zcela zdráv."* (Čechová, 1996, s. 50) Tyto výrazové prostředky nebyly v analyzovaných titulech zaznamenány.

4.3.17 Hyperbola

V několika vydáních deníků jsme se při analýze setkali s nadneseným označením skutečnosti, tedy s hyperbolou, jejíž pomocí můžeme projevit kladnou, ale i zápornou citovost. *„Hyperbolické vyjádření je součástí běžného vyjadřování, zvláště u mladší generace, a ztrácí v její řeči svou významovou i stylovou příznakovost."* (Čechová, 1996, s. 51) Tento jev se vyskytl ve článcích jak z roku 2012, tak i v červnových vydáních z roku 2015. Příkladem může být hyperbolický výraz *„chce nám uříznout hlavu"* (Právo, 27. 6. 2015, s. 8), jenž se vyskytl v článku týkajícím se uprchlíků. Stejně tak bylo hyperboly použito v deníku MF Dnes, kde novinář napsal, že *„Bohuslav Sobotka už měsíce marně prosí"* (MF, 27. 6. 2015, s. 12) ministryni práce

a sociálních věcí, což byla nadsázka. Za hyperbolu můžeme podle kontextu považovat také větu *„Blázinec, to je pro něj relativní svoboda ve srovnání se šibenicí či elektrickým křeslem“* (LN, 23. 6. 2015, s. 10), zauvažoval Zbyněk Petráček ve článku s názvem *„Svět je blázinec“*, který byl zaznamenán v roce 2015 v rubrice Názory, v Lidových novinách.

4.3.18 Ironie

„Pojmenování lze užít nikoli jen ve významu přímém a nepřímém, ale také ve významu opačném. Pochopit smysl sdělení pak umožňuje adresátovi kontextová souvislost a komunikační situace, v mluveném projevu i intonace, zabarvení hlasu.“ (Čechová, 1996, s. 51) Avšak ironii lze najít také v tištěných médiích. V novinových článcích musí být ironie zřetelná, nebo ji autoři přímo naznačí spojením – myšleno ironicky. Z příkladů ironie si uveďme jako příklad větu, která byla nalezena v článku z rubriky Názory, a to *„Vždyť to byla doba krásné stability, ČSSD si dělala, co chtěla ve vládě“* (HN, 22. 6. 2012, s. 8). V tomto samém článku o Miloši Zemanovi autor napsal *„Vedle projevů, kdy uráží napravo nalevo i do zahraničí, umí nastavit i státnickou tvář“* (HN, 22. 6. 2012, s. 8). Podobně ironicky se vyjádřil i žurnalista Petr Kamberský, když uvedl větu *„Být takovou hlavou, to přece není jen tak. Hlava musí přemýšlet, hlava musí mluvit“* (LN, 19. 6. 2012, s. 12). Za výstižnou a zřetelnou ironii můžeme považovat větu *„Se zeleninou leda do hrobu, zdraví přece utužují cigarety!“* (MF, 21. 6. 2012, s. 16), což konstatoval novinář ve článku zaměřeném na institut exprezidenta Klause. Ironií se dle analýzy rozumí také věta *„Teď se pro změnu většinou skrývá před svými bývalými kamarády z teroristické organizace Islámský stát“* (HN, 25. 6. 2015, s. 10-11), kterou obsahoval rozhovor s bývalým bojovníkem al-Káidy, Mortenem Stormem.

4.3.19 Propria

Vlastní jméno neboli proprium nepojmenovává předměty a skutečnosti všeobecně jako apelativa, nýbrž se vždy vztahuje a odkazuje k určitému jedinci či denotátu. Propria, jak uvádí Čermák (2010), mají pouze jeden denotát, označují individuum či bývají graficky diferencována velkými písmeny, jsou odlišena také gramaticky a povahou se jedná o indexy. Podle Čechové (1996) tedy vlastní jméno nenese významový obsah. Jelikož existuje mnoho jedinců a jednotlivin, kteří plní ve společnosti určitou funkci, využívá jazyk spojení jmen původně obecných nesouvisejících s jejich významem. *„Tak např. jména měst jako Písek, Ostrov, Slaný*

nemají ve své identifikační funkci co činit s významy obecných slov písek, ostrov, slaný (jen historické zkoumání by mohlo odhalit původní motiv takových jmen), nýbrž nejsou víc než názvy, indexy pomáhajícími osady rozlišovat a identifikovat.“ (Čechová, 1996, s. 55)

Články deníků byly tvořeny řadou vlastních jmen. Dá se říci, že každý článek tvořilo alespoň jedno proprium, což souvisí nejen se jménem autora článku, ale také s lidmi, kteří pronesli ve článku svůj názor.

4.3.20 Jména osobní

Mezi jména osobní řadíme jména rodná, jinak řečeno jména křestní, získaná při narození či křtu. Z takových jmen, nalezených ve zkoumaných periodikách, bychom mohli uvést jména *„Jiří“* (MF, 22. 6. 2015, s. 1), *„Miloš“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12), *„Martin“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), *„Milan“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), *„Lubomír“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), *„Vlasta“* (HN, 22. 6. 2012, s. 10), *„David“* (HN, 22. 6. 2012, s. 10) nebo *„Janneca“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8), *„Petr“* (LN, 21. 6. 2012, s. 8). Křestní jména se vyskytovala také v deníku Právo, jako příklad lze zmínit *„Karel“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 12) nebo *„Václav“* (Právo, 20. 6. 2012, s. 3).

Z jejich domácí obměny, nacházející se v rubrice Názory, uvedeme jméno *„Pepa“* (LN, 24. 6. 2015, s. 10), *„Agátina“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 12), *„Verunečka“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 12).

Kromě toho se v novinách vyskytla řada příjmení, jinak nazvaných jako jména rodinná. Kupříkladu bychom mohli vyjmenovat příjmení prezidenta *„Zeman“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12), ministra obrany *„Stropnický“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1 a 3) nebo dalších politiků, například *„Zaorálek“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1 a 3), *„Janák“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 12) nebo *„Obama“* (Právo, 19. 6. 2012, s. 6). Několikrát bylo v textech skloňováno rodinné jméno *„Rath“* (Právo, 20. 6. 2012, s. 1), *„Pospíšil“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 6), *„Fiala“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 1), *„Zelený“* (Právo, 22. 6. 2012, s. 1) nebo *„Hašek“* (Právo, 23. 6. 2012, s. 1) spolu s *„Paroubkem“* (Právo, 23. 6. 2012, s. 1) a *„Drábkem“* (Právo, 23. 6. 2012, s. 6).

Také jsme se během analyzování setkali s uměleckými jmény spisovatelů jako třeba *„Lindgrenová“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 14), *„Verne“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 14), *„Heinlein“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 14) či *„Bradbury“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 14) a *„Seifert“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12). Z uměleckých jmen lze vyjmenovat *„Aguilera“* (Právo, 22. 6. 2012, s. 14) nebo *„Jagger“* (Právo, 22. 6. 2012, s. 14).

V periodikách nebyly zaznamenány žádné přídomky ani přezdívky, ale objevilo se zde několik pohádkových jmen jako příklad *„Pipi Dlouhá Punčocha“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8), *„Tom Sawyer“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8), *„Hucklberry Finn“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8) nebo *„Baron Prášil“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8), které byly zaznamenány v článku týkajícím se pravděpodobného zrušení kin v malých českých městech, o čemž pojednávaly Lidové noviny.

Z náboženských jmen, která byla zveřejněna v daných denících, můžeme jmenovat třeba *„Kain“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12), *„Ábel“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12), *„Bůh“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12), *„Abrahám“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12), *„Izák“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12) a *„Hospodin“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12), jež byla dohledána v článku z rubriky Názory. Právě tato slova jsou podle Minářové (2011) označována jako biblismy. Mezi ně řadíme totiž různé náboženské symboly, ale také alegorie související s biblickými příběhy a reáliemi. *„Všechny tyto známé kulturní frazémy nacházejí uplatnění v současné psané i mluvené žurnalistice, popřípadě i ve sféře zpravodajské a publicistické.“* (Minářová, 2011, s. 206)

4.3.21 Jména národní, kmenová, obyvatelská

Funkcí jmen národních je pojmenovávat příslušníky určitého společenství lidí žijících na území, která také získala svá vlastní jména. *„V přísném smyslu jsou však tato jména jedinečná pouze jako označení souhrnné: tak se odlišují jako jedinečné kolektivy Čechů, Němců, Hanáků, Pražanů, Šumavanů atd.“* (Čechová, 1996, s. 55) Právě v denících se objevuje řada těchto národních jmen, a to vzhledem k tomu, že žurnalisté musí vědět, kde se událost odehrála a koho se týkala, případně kdo se do ní aktivně zapojil. Proto došlo během analýzy k zaznamenání řady těchto vlastních jmen. Některá z nich se objevila hned několikrát. Jako příklad lze jmenovat evropské národy: *„Čech“* (MF, 22. 6. 2015, s. 1), *„Dán“* (MF, 22. 6. 2015, s. 1), *„Němci“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), *„Balkánci“* (MF, 26. 6. 2015, s. 1), *„Čečenci“* (MF, 26. 6. 2015, s. 1), *„Irové“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1), *„Skotové“* (HN, 24. 6. 2015, s. 1), *„Britové“* (HN, 25. 6. 2015, s. 10-11) nebo třeba *„Chorvaté“* (HN, 26. 6. 2015, s. 6), *„Slováci“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15), *„Portugalci“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15), *„Litevci“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15), *„Francouzi“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15), *„Belgičané“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1), *„Ukrajinci“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15), ale i často skloňovaní *„Řekové“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15) a *„Rusové“* (HN, 26. 6. 2015, s. 11). Ze světových národů by sem patřil *„Tunisan“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1), *„Číňané“* (HN, 26. 6. 2015, s. 11).

Jména zvířecí ani jména neživých věcí nebyla během analýza zaznamenána. Na rozdíl od toho se zde vyskytly také obměny křestních jmen jako třeba *„Pepa“* (LN, 24. 6. 2015, s. 10), které se objevilo ve článku umístěném v rubrice Názory. Tento příklad považujeme za domácké slovo neboli hypokoristikon, jenž podle Hausera (2001) představuje mazlivou podobu rodného jména či slova, které označuje rodinné vztahy. Užívá se ho především v rodinném prostředí, kde se jedinci dobře znají. Z dalších můžeme jmenovat *„Verunečka“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 12), které použila Veronika Žilková v rozhovoru o své rodině. Dále *„Bábi Jechová“* (MF, 22. 6. 2012, s. 10) nebo *„Máňa“* (MF, 22. 6. 2012, s. 10).

Během analýzy se vyskytla i slova domácí. Řadíme sem ale i slova *„děda“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 14) nebo *„maminka“* (Právo, 22. 6. 2012, s. 6), *„taťka“* (MF, 22. 6. 2012, s. B8), *„strýček“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8). Dle Hausera (2001) se jedná o slova, jež se stala součástí slovní zásoby od počátku.

4.3.22 Toponyma

V každém vydání novin se setkáme s názvy místními označovanými latinsky jako toponyma. Tvoří nedílnou součást nejen tištěných periodik. Pomocí toponym totiž žurnalisté čtenářům upřesňují, kde se daná událost odehrála a podobně. Například na titulní straně MF Dnes se objevila toponyma *„Tábor“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1), *„Liberec“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1), *„Plzeň“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1), *„Ďáblice“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1), *„Číhošť“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1) nebo *„Praha“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1). Dále byly v periodikách zaznamenány místní názvy jako *„Sýrie“* (MF, 26. 6. 2015, s. 1), *„Turecko“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10), *„Česká republika“* (HN, 25. 6. 2015, s. 10-11), *„Spojené státy americké“* (Právo, 20. 6. 2012, s. 3) či *„Kanárské ostrovy“* (MF, 18. 6. 2012, s. 12) nebo *„Štrasburk“* (LN, 22. 6. 2012, s. 12) a mnoho dalších.

4.3.23 Módní slova

Vzhledem k tomu, že je žurnalistika zaměřena na aktuální dění, nacházíme v její slovní zásobě také pojmenovávací jednotky, které se v dané době často používají. *„Slova nebo obrazy nově užívané podléhají posléze automatizaci a užívají se obecně.“* (Čechová, 2008, s. 253) Potom dochází k tomu, že se na stránkách deníků setkáváme se slovy přejatými, která se stávají v určité době módními. Podle Bečky (1986) se výskyt těchto slov zmnohonásobí a stává se prostředkem vyjadřování pro širší možnosti užití. *„Nejednou taková slova ztrácejí časem pevné obrysy, až nakonec*

degenerují v pouhou výplň věty.“ (Bečka, 1986, s. 13) Například, jak uváděl Bečka (1986) ve své publikaci, slova trend, režim či dopad se udržela od roku 1971 velice dlouho. Za módní slovo vévodící periodikům by se dnes dalo mylně považovat slovo *„uprchlík“* (LN, 24. 6. 2015, s. 1 a 3), které se vyskytlo hned v několika médiích stejně jako slovo *„běženec“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3) nebo jako jejich synonymum *„utečenec“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3). Avšak tato slova se sice nyní používají více, ale nejsou podle Jazykové poradny Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky hodnocena jako slova módní. Jedná se o starší slova, u nichž nedochází ke změně významu. K módním slovům z roku 2015 bychom mohli přiřadit podle hlavního editora MF Dnes Bohumila Špačka slovo *„selfie“* (MF, 27. 6. 2015, s. 2). Jeho ustálený význam není ještě zanesen v žádném slovníku, jelikož se jedná o slovo nové. Slovo *„selfie“* znamená v anglickém významu fotografa, který si pořizuje fotku sám sebe, často mobilním telefonem a tyto fotografie obvykle publikuje na sociálních sítích (Cambridge Dictionaries Online, 26. 11. 2015). Módní slova nejsou v tištěných médiích příliš užívaná, jak sdělil hlavní editor MF Dnes Bohumil Špaček. Podle něho se redaktoři v MF Dnes snaží, aby měli texty trochu originální. U některých módních slov dokonce zvažují, jestli je bez dalšího vysvětlení používat, podobně jako slovo „*selfie“*. *„To slovo se ale stalo už tak všeobecně známým, že jsme ho vzali na milost,“* řekl Bohumil Špaček při osobním rozhovoru dne 17. 7. 2015. Na internetový server iDNES.cz byl vložen 14. února 2016 článek od redaktorky Zdeňky Trachtové s titulkem „*Biozklamání, selfie i exka. Databáze novotvarů roste týdně o stovky slov“*, ve kterém se psalo, že se ještě před několika málo lety slovo „*selfie“* ve významu označení fotografického autoportrétu nevyskytovalo. Jazykovědci z Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky se s tímto slovem a jeho významem setkali poprvé v roce 2013.

4.3.24 Zkratky

V periodikách docházelo velmi často k zaznamenávání zkratek, tedy slov a celých slovních spojení zkrácených různým způsobem. Jednalo se buď o zkrácení pomocí některých písmen slova, nebo jejich skupinami. *„Některé zkratky jsou ustálené, proto je píšeme vždy stejným způsobem. Zkratky, které vznikly zkrácením pojmenování vlastních jmen, píšeme s velkým počátečním písmenem.“* (Kolektiv autorů, 2006, s. 41) Ostatní se potom píší s malým písmenem na začátku.

„Rozsáhlejší slovní spojení se často zkracují, takže bývají nahrazována i v nejnovější češtině zkratkami a zkratkovými slovy, jejichž rozšíření nad únosnou míru srozumitelnosti bylo a je kritizováno.“ (Čechová, 2008, s. 167)

Došlo k zaznamenání zkratek akademických titulů, které jsou vědecky ustálené. Jako příklad uvedeme *„MUDr.“* (MF, 25. 6. 2015, s. 12), tedy doktor medicíny, jenž se vyskytl v článku o neurvalých doktorech, napsaný v rubrice Názory. Jako další zkratku můžeme zmínit *„dr.“* (MF, 23. 6. 2012, s. 1), tedy titul psaný ve větné souvislosti s malým písmenem. (Kolektiv autorů, 2006)

4.3.25 Značky

K vyjádření některých základních pojmů, hlavně vědeckých a technických, používáme ustálené grafické znaky - značky. Mezi ně řadíme například *„%“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1) označující procento nebo kilometr značící se značkou *„km“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 7) či *„CO_2“* (HN, 22. 6. 2012, s. 1) představující oxid uhličitý nebo megahertz, *„MHz“* (HN, 20. 6. 2012, s. 1), používající se třeba pro udávání televizního signálu.

Za značky se považují také iniciálové zkratky, které se píší s velkými počátečními písmeny jednotlivých slov. Mezi ně můžeme řadit názvy politických stran a uskupení. Několikrát deníky uvedly *„STAN“* (Právo, 24. 6. 2015, s. 6), tedy politickou stranu Starostové a nezávislí, dále stranu Andreje Babiše *„ANO“* (LN, 22. 6. 2015, s. 1) či Občanskou demokratickou stranu *„ODS“* (LN, 27. 6. 2015, s. 10) nebo stranu Karla Schwarzenberga *„TOP 09“* (MF, 23. 6. 2015, s. 5), jejíž zkratka znamená Tradice, odpovědnost, prosperita. Kromě toho v médiích figurovaly také dlouholeté politické strany *„ČSSD“* (MF, 27. 6. 2015, s. 7), tedy Česká strana sociálně demokratická spolu s Komunistickou stranou Čech a Moravy *„KSČM“* (MF, 27. 6. 2015, s. 12) nebo již zaniklá strana Věci veřejné, *„VV“* (MF, 23. 6. 2012, s. 12).

Během analýzy byly zjištěny další iniciálové zkratky *„DPH“* (MF, 23. 6. 2015, s. 1), daň z přidané hodnoty, *„HDP“* (MF, 23. 6. 2015, s. 1) zkracující spojení hrubý domácí produkt nebo značka názvu organizace *„MMF“* (MF, 23. 6. 2015, s. 1), tedy Mezinárodní měnový fond. Několikrát se objevila také Evropská unie, zkratka *„EU“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1), ale také zkratka neziskové organizace *„SOS“* (MF, 25. 6. 2015, s. 4) či zkratka *„RAF“* (MF, 25. 6. 2015, s. 12) představující Královské vojenské letectvo, v překladu z angličtiny Royal Air Force (Kolektiv autorů a konzultantů, 1994). Dále můžeme jmenovat třeba *„ČT“* (LN, 24. 6. 2015, s. 11), Česká televize nebo *„ČR“* (25. 6. 2015, s. 8) zkracující název České republiky

či *„NATO“* (HN, 24. 6. 2015, s. 4), tedy Organizaci severoatlantického paktu, jinak řečeno Severoatlantický pakt. Tato zkratka vznikla z anglického North Atlantic Treaty Organization (Kolektiv autorů a konzultantů, 1994). V článku o školách a studentech se objevila na titulní straně Lidových novin zkratka *„ČŠI“* (LN, 26. 6. 2015, s. 1), tedy Česká školní inspekce. V Hospodářských novinách se naopak řešil majitel Televize Nova, a proto se zde vyskytla zkratka *„TV“* (HN, 24. 6. 2015, s. 1). Několikrát se v Lidových novinách objevila ustálená zkratka těchto novin, tedy *„LN“* (LN, 21. 6. 2012, s. 1). Mezi posledními zmíníme *„OECD“* (HN, 20. 6. 2012, s. 2-3), Organizaci pro evropskou hospodářskou spolupráci, utvořenou z anglického Organization for European Economic Cooperation nebo třeba *„BBC“* (Právo, 18. 6. 2012, s. 1), z anglického British Broadcasting Corporation, v překladu britská rozhlasová a televizní společnost. Nechyběla ani zkratka Organizace spojených národů *„OSN“* (Právo, 22. 6. 2015, s. 1).

4.3.26 Floskule

Floskule je podle Jiřího Krause (2005) prázdný obrat, který je sice obecně platný, avšak neprocítěný. Jedná se o průpověď, rčení či frázi. Ačkoli by se floskule neměly v tištěných médiích příliš vyskytovat, bylo jich během analýzy několik nalezeno. Za tento prázdný obrat považuje Just (2003) slovo *„formát“* (MF, 22. 6. 2015, s. 9), které podle něho skutečně vyjadřuje něco, co neklade odpor, je možno to hníst a navíc formovat do předem připravených kadlubů. Dnes je toto slovo používáno v jiném smyslu. *„Formát totiž lépe odpovídá myšlení mediálních magnátů a funkcionářů jejich aparátů: vyvolává v nich příjemnou představu něčeho snadno zaměnitelného, vyměnitelného, prefabrikovaného.“* (Just, 2003, s. 48)

V několika případech jsme se rovněž setkali se slovem *„fungovat“* (MF, 25. 6. 2015, s. 1 a 3). Podle Justa (2003) se dnes žurnalisté, ale také umělci nemohou bez tohoto výrazu obejít. *„Bez „fungování“ neumějí popsat žádný umělecký výkon, ba ani lidský úkon. Fungují jak známo stroje, písty, čipy, reaktory, počítače, aparáty. Funguje (či nefunguje) mechanismus. Válečná mašinerie. Úřad. Trh. Reklama. Totalitní režim.“* (Just, 2003, s. 50)

Podobně se to vyvíjí se slovem *„projekt“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10), kolem něhož se točí, jak uvádí Just (2003), dnes všechno. *„Režiséři už dávno přestali režírovat inscenace či filmy, muzikanti natáčet desky, dramatici přestali dělat něco tak banálního, jako psát knihy, vědci studie, organizátoři organizovat festivaly a kurátoři výstavy –*

ti všichni místo toho připravují projekty." (Just, 2003, s. 133) Projekt nejspíše dodává dílu zásadnost, již možná postrádá.

Floskulí se rozumí také slovo *„kauza"* (HN, 19. 6. 2012, s. 12) vyskytující se v několika periodikách v souvislosti například s Berdychovým gangem nebo s Vlastou Parkanovou. Tento pojem, označující původně v právnickém jazyce spor, přešel v průběhu 90. let do každodenního publicistického kontextu. Jak říká Just (2003), jestliže se nepodaří novináři z kterékoli události vytřískat kauzu, nikdo, ani šéfredaktor, o ni neprojeví zájem. *„Proto se to v televizi, v novinách, v barevných „společenských" týdenících hemží jepičími kauzami (jmenují se tak dokonce celé rubriky hned několika tiskovin)."* (Just, 2003, s. 65)

V deníku Hospodářské noviny se objevilo také přídavné jméno *„férové"* (HN, 22. 6. 2012, s. 10), tedy adjektivum považované za prázdný obrat. Podle Justa (2003) je jedním z nejoblíbenějších a zároveň nejpoužívanějších přídavných jmen v českém diskursu. Do mediálního oběhu ji podle něho měl uvést Tomáš Ježek.

Dále můžeme jako floskuli vybrat slovo z latiny, *„konsenzus"* (LN, 21. 6. 2012, s. 8), znamenající důležitý úkaz všeobecné shody mínění. Dnešní význam je považován za banální a všední. *„Floskulí se konsenzus (konsens) stává ve chvíli, kdy si mluvčí jakoby stoupá na špičky a „vytahuje" se v médiích latinským termínem tam, kde může klidně použít obyčejné shody, souhlasu, souladu, dohody, kompromisu."* (Just, 2003, s. 71)

Ačkoli to není na první pohled zřejmé, podle Justa (2003) patří k floskulím také sloveso *„tvrdit"* (LN, 21. 6. 2012, s. 1), které se vyskytuje v několika médiích, a to dokonce na vícero stranách jednoho vydání. *„Všichni neustále pořád něco tvrdí. Nejprve „tvrdí", vzápětí „dodávají"*. (Just, 2003, s. 177) Přičemž v českém jazyce existuje řada jiných uvozovacích sloves.

4.3.27 Složeniny

Jeden způsob, jímž se tvoří česká slova, se nazývá skládání. Výsledkem jsou složeniny neboli kompozita skládající se ze dvou nebo více slovotvorných základů. *„Význam nově vzniklého kompozita se většinou odchyluje od významu slov nebo slovního spojení, které jsou jeho základem (...)."* (Dejmek, 2002, s. 54) Složeniny mají své typické dělení podle těsnosti vztahu mezi členy složeniny, dále dle slovnědruhové příslušnosti členů složeniny, podle povahy syntaktického vztahu mezi členy složeniny a za čtvrté dle způsobu vyjádření onomaziologické báze.

Ve členění podle těsnosti vztahu mezi členy složeniny se složeniny dělí dále na nevlastní a vlastní. Přičemž složeniny nevlastní jsou takové, jež můžeme, jak píše Dejmek (2002), beze změny podoby rozložit na samostatná slova. Sem bychom mohli zařadit slova *„stavbyvedoucí“* (LN, 20. 6. 2012, s. 10) a *„obranyschopnost“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11). Obě tato slova mají nulový konektém. Naopak složeniny vlastní není možné rozdělit a dvě části slova jsou zde spolu spojena spojovacím vokálem, kterým je nejčastěji *o*, méně potom *e, i* nebo nulový konektém. Ze slov nalezených během analýzy můžeme jmenovat slova se spojovacím vokálem *o* například *„severozápad“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10), *„celovečerní“* (LN, 21. 6. 2012, s. 8), *„hnědouhelný“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1), *„hrůzostrašný“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12), dále *„šedomodrý“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), *„česko-rakouský“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1 a 3) či *„mnohohodinový“* (MF, 25. 6. 2015, s. 3), *„plynovod“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10) a *„samopal“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1). Zaznamenali jsme také vlastní složeninu se spojovacím vokálem *i*, a to ve slově *„pětidílný“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8). Ve složenině *„lidumilný“* (MF, 20. 6. 2012, s. 12) se objevuje konektém *u*. Jako příklad složeniny s nulovým konektémem můžeme jmenovat třeba slovo *„spolupatron“* (MF, 23. 6. 2012, s. 12) nebo *„automotoklub“* (MF, 25. 6. 2015, s. 3).

Zaměříme-li se na členění podle slovnědruhové příslušnosti členů složeniny, uvědomíme si, že prvním členem složeniny se mohou stát slova ohebná či slova neohebná, a to příslovce. Druhou část složeniny podle Dejmka (2002) tvoří substantivum nebo substantivní základ, přídavné jméno, sloveso nebo slovesný základ. Ze slov nalezených v denících v roce 2012 a 2015 můžeme vyjmenovat například již zmiňované slovo *„severozápad“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10), ve kterém mají oba dva členy substantivní základ, stejně jako je tomu u slova *„stavbyvedoucí“* (LN, 20. 6. 2012, s. 10). Naopak u slov *„celovečerní“* (LN, 21. 6. 2012, s. 8) a *„hnědouhelný“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1) je první člen složeniny se základem adjektivním a druhý člen se základem subjektivním. Ke složeninám, jejichž oba dva členy jsou adjektivního základu, patří přídavná jména *„šedomodrý“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3) a *„česko-rakouský“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1 a 3). Jako příklad složenin, kde první člen má substantivní základ a druhý základ slovesný, můžeme uvést slova *„lidumilný“* (MF, 20. 6. 2012, s. 12) a *„plynovod“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10). Ve složenině *„pětidílný“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8) se objevuje jako první člen číslovka a po ní následuje substantivum.

Mezi členy složeniny mohou existovat různé syntaktické vztahy, z nichž si můžeme jako příklad uvést vztah koordinační prostě slučovací, který nalezneme ve slovu *„severozápad“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10). Dále ve slovech *„pětidílný“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8) či *„celovečerní“* (LN, 21. 6. 2012, s. 8), *„hnědouhelný“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1), *„mnohohodinový“* (MF, 25. 6. 2015, s. 3), *„automotoklub“* (MF, 25. 6. 2015, s. 3) a *„obranyschopnost“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11) či *„stavbyvedoucí“* (LN, 20. 6. 2012, s. 10) existuje vztah determinační, což znamená, že jeden člen určuje druhý člen. V těchto zmíněných slovech se jedná o přívlastek. Dále determinační vztah najdeme ve složeninách *„hrůzostrašný“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12) a *„šedomodrý“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), kde členem je příslovečné určení. Mezi složeniny s determinačním vztahem a předmětem řadíme slova *„lidumilný“* (MF, 20. 6. 2012, s. 12) a *„plynovod“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10). Jako jediný příklad determinačního vztahu, kde se vyskytl doplněk, jsme našli slovo *„samopal“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1). U vzájemnostního vztahu koordinačního uvedeme slovo *„česko-rakouský“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1-3).

Pokud se chceme věnovat členění podle způsobu vyjádření onomaziologické báze, dělíme složeniny na vnitřní a vnější. Ve složeninách vnitřních je již zmíněná onomaziologická báze vyjádřena přímo, na rozdíl od složenin vnějších, kde je pouze nepřímá neboli implicitní. Příkladem těchto složenin vnitřních mohou být slova *„severozápad“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10), *„spolupatron“* (MF, 23. 6. 2012, s. 7), *„hrůzostrašný“* (MF, 24. 6. 2015, s. 12), *„šedomodrý“* (MF, 24. 6. 2015, s. 3), *„česko-rakouský“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1-3) či *„automotoklub“* (MF, 25. 6. 2015, s. 3) a *„stavbyvedoucí“* (LN, 20. 6. 2012, s. 10) nebo *„obranyschopnost“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11) a složenin vnějších slovo *„pětidílný“* (LN, 20. 6. 2012, s. 8), *„celovečerní“* (LN, 21. 6. 2012, s. 8), *„hnědouhelný“* (LN, 22. 6. 2012, s. 1), *„mnohohodinový“* (MF, 25. 6. 2015, s. 3), *„lidumilný“* (MF, 20. 6. 2012, s. 12), *„plynovod“* (LN, 26. 6. 2015, s. 10) a *„samopal“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1).

4.3.28 Kontaktové prostředky

Úkolem kontaktových prostředků je vzbudit a udržet pozornost čtenáře. *„Tyto kontaktové prostředky kromě svého poslání (navázat, udržet, ukončit kontakt mezi komunikanty) jsou důležitým prvkem výstavby textu, plní vlastně rovněž úlohu konektorů.“* (Čechová, 1996, s. 353) Právě pro to se několik těchto prostředků vyskytlo během analýzy denního tisku ve všech zkoumaných periodikách. Jako příklad si uvedeme lexémy *„představte si“* (MF, 27. 6. 2015, s. 12), *„vezměte si“*

(LN, 19. 6. 2012, s. 12), *„podívejte“* (LN, 22. 6. 2012, s. 12), *„nebuďme“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11) a *„hledejme“* (LN, 22. 6. 2012, s. 11) či *„kupme“* (LN, 25. 6. 2015, s. 1-2). Velmi zřetelný kontaktový prostředek byl zaregistrován ve článku na titulní straně, kde kandidát na prezidenta vyzývá občany, aby ho zvolili, a k tomu využívá slov *„lidi, berte mě“* (LN, 23. 6. 2012, s. 1). V Hospodářských novinách žurnalisté zvolili v jednom článku hned tři kontaktové prostředky *„udělejme“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15), *„podívejme se“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15) a *„řekněme“* (HN, 26. 6. 2015, s. 14-15). V Právu bylo zaznamenáno slovo *„pomiňme“* (Právo, 20. 6. 2012, s. 6).

Jak je patrné z těchto řádků, kontaktové prostředky se stávaly součástí především článků na stranách s rubrikou Názory a Publicistika, zřídka na titulních stranách, kde pro ně nebývá místo.

4.3.29 Hodnotící výrazy

Jak píše Havránek (1966), přídavná jména vyjadřují vlastnosti osob, zvířat, věcí nebo jevů označených podstatným jménem (…). Právě pomocí přídavných jmen mohou žurnalisté hodnotit. *„Hodnocením se vyznačuje, zda objekt, čin, vztah, vlastnost, popř. celá situace jsou dobré či špatné, žádoucí či nežádoucí, hodné chvály či odsouzení, zda jsou krásné a milé, příjemné nebo naopak ošklivé, nemilé a nepříjemné.“* (Bečka, 1986, s. 22) Během analýzy byla nalezena například tato přídavná jména ve spojení se jmény podstatnými *„prokleté mýto“* (MF, 24. 6. 2015, s. 1), *„katastrofální výsledky“* (LN, 26. 6. 2015, s. 1), *„mohutná operace“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 11) či spojení *„nejčestnější občan“* (LN, 27. 6. 2015, s. 4), dále *„estébácké způsoby“* (HN, 25. 6. 2015, s. 4) a *„nejlevnější ochrana“* (HN, 25. 6. 2015, s. 4). Jak popisuje Bečka (1986), hodnocení nese subjektivní podklad a různí novináři mohou jednu a tu samou věc posuzovat odlišně, někdy i protikladně.

„Mezi podstatná jména hodnotící patří ta, jež označují jevy společensky žádoucí, a proto ceněné a chválené a stejně tak naopak (...).“ (Bečka, 1986, s. 23) V deníku Právo jsme našli například slovo *„podvod“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 1), *„masakr“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 9) či hojně se vyskytované slovo *„teror“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1). Některá slova jsou spojena s hodnocením politickým. Zde bychom uvedli jako příklad podstatné jméno *„nacisté“* (Právo, 25. 6. 2015, s. 10).

Slovní druh příslovce patří mezi slova neohebná. Dle Havránka (1966) vyjadřují bližší okolnosti dějů a předmětů, což se týká místa, času, způsobu, příčiny a důvodu. Dále adverbia označují stupeň vlastnosti nebo míru věcí, což užívají v mnoha případech

novináři. Nezbytnou složkou novinářského slohu je hodnocení. Jako příklad z analyzovaných článků můžeme jmenovat příslovce *„neobyčejně nadaného“* (LN, 27. 6. 2015, s. 1), *„extrémně orientovaný na cenu“* (LN, 27. 6. 2015, s. 1). Za mírně hodnotící, s hodnotícím odstínem se dá podle Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky považovat i spojení *„rapidně“* (LN, 22. 6. 2015, s. 1). Právě tímto způsobem se snaží vyjádřit míru dané okolnosti.

4.3.30 Elipsa

Výpustkou neboli elipsou se rozumí vynechání slov patřících do větné stavby. I přesto příjemce význam věty pochopí, protože má jisté zkušenosti a zná kontext. *„Často se vypouští slova při dialogu, např. Kdy jsi se vrátila ze školy? Ve dvě deset. (Vrátila jsem se ze školy ve dvě hodiny a deset minut.)“* (Mužíková, 2007, s. 74)

Tentýž případ byl zaznamenán několikrát během analýzy denního tisku, a to v rozhovorech. Jako příklad můžeme uvést článek *„Z malých českých měst pravděpodobně zmizí kina“*, který uveřejnily v roce 2012 Lidové noviny. Právě tam se objevily v několika odpovědích respondenta, předsedy rady fondu Petra Vítka, elipsy. Což potvrdila například odpověď na otázku: *„To vypadá, že kina z menších měst prostě zmizí“* (LN, 21. 6. 2012, s. 8), na níž respondent odvětil: „*Pravděpodobně ano“*, čímž měl na mysli odpověď vyjadřující myšlenku, že z malých měst pravděpodobně zmizí kina.

Další výpustku bylo možno najít v rozhovoru s kanadským režisérem a divadelním reformátorem Robertem Lepagem, který v dialogu pro Lidové noviny vypráví o divadle, a to ve článku *„Chápu divadlo jako událost“* (LN, 23. 6. 2015, s. 8). Příkladem elipsy je zde otázka: *„Text je tedy pro vás jako pro režiséra podružný?“* a odpověď na ni: *„Ne, to určitě ne, je důležitý, ale není východiskem.“* Přičemž chápeme, co chtěl respondent odpovědět. Celá věta by zněla: Text pro mě není podružný, je důležitý, ale není východiskem. Dalším příkladem je věta: *„Co je pro vás důležitější téma, nebo tvar?“ „Já bych to neodděloval, jakmile se soustředíte na jedno, publikum se začne nudit.“* Z kontextu věty nám vyplývá, že režisér odpovídá tak, že by téma ani tvar neodděloval, protože jakmile by se tak stalo, publikum by se začalo nudit.

Také v deníku Právo jsme se během analýzy setkali s elipsou, která byla patrná v rozhovoru s názvem *„Guano Apes: Nepotřebujeme v šatně růžového slona“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 8). Projevila se v otázce: *„V roce 1999 jste na stejném festivalu byli historicky první velkou zahraniční kapelou. Bylo to v městečku Český Brod.*

Vzpomínáte si na ten koncert?“ Odpověď kytaristy Henningeho Rümenappa zněla: *„Bohužel si to příliš jasně nevybavuji, protože to už je dávno“*. Z této věty nám vyplývá, že si kytarista koncert, uskutečněný v roce 1999 v Českém Brodě, již nepamatuje. Dalším příkladem jsou věty: *„Vaše sláva trvala několik let. Co kapela potřebuje k tomu, aby svou popularitu uchovala třeba více než deset let?“*, na níž zpěvačka odpověděla: *„Vášeň pro věc a klimatizaci.“* K tomu, abychom této odpovědi porozuměli, musíme znát právě otázku.

Elipsa se vyskytla také v rozhovoru s titulkem *„Bělobrádek: Nemáme právo zničit budoucnost této země a vzít si víc, než utáhneme“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 8), což můžeme demonstrovat větou: *„Má stát šanci poznat radikály?“* Politik odpověděl elipsovitě: *„Samozřejmě na to jsou tady rozvědky.“* Z této odpovědi na základě toho, že známe otázku, vyvodíme odpověď, že náš stát může poznat radikály, jelikož tomu napomáhají rozvědky.

Jako příklad lze uvést i odpovědi v rozhovoru s názvem *„Politička z TOP 09 prohání Mynáře: Ať lidé přiznání vidí“* (MF, 23. 6. 2015, s. 5). Poslankyně Kovářová odpovídala na otázku redaktora: *„Přiznání majetku od Vratislava Mynáře dostanete v úterý?“ „Ano, zítra.“* Z této věty také jasně vyplývá, na co politička odpovídá, a to vzhledem k tomu, že známe celý kontext. Na to navázala otázka: *„Zveřejníte ho?“* Na základě předchozí otázky víme, že redaktor má na mysli, zda Věra Kovářová zveřejní majetkové přiznání Vratislava Mynáře, na což mu odpovídá: *„Zatím nevím“*.

4.3.31 Uvozovací slovesa

Novináři používají ve svých článcích několik zdrojů, minimálně musí být dva a nezávislé na sobě. Jejich myšlenky vyjadřují pomocí přímé, nepřímé či polopřímé řeči. Ve většině případů je zřejmá buď řeč nepřímá, nebo přímá, jejíž součástí jsou uvozovací slovesa. *„Prostřednictvím všech těchto postupů a jejich kombinací v moderní próze dochází k problému prolínání pásma vypravěče s pásmem postav, k oslabování a změkčování předělů mezi nimi (...).“* (Štícha, 2013, s. 933) Jak dále uvádí Štícha (2013), v publicistických textech mohou být součástí rámcové věty nejrůznější slovesa. Nemusí se totiž jednat jen o slovesa mluvení a myšlení.

V zanalyzovaných celostátních denících byla zaznamenána stejná uvozovací slovesa, která se mnohokrát opakovala. Uvozovací slovesa se běžně vyskytovala v jednom článku několikrát ve stejné podobě, popřípadě v jiném gramatickém čase. Příkladem nejčastějších uvozovacích sloves jsou tato: *„říká“* (MF, 22. 6. 2015, s. 1), *„popisuje“* (HN, 21. 6. 2012, s. 1), *„uvedl“* (LN, 19. 6. 2012, s. 1), *„upřesnil“*

(MF, 26. 6. 2015, s. 1), *„dodal“* (MF, 27. 6. 2015, s. 1) či *„vysvětlila“* (Právo, 23. 6. 2015, s. 1) nebo *„přiblížil“* (Právo, 20. 6. 2012, s. 1), *„sdělil“* (LN, 22. 6. 2015, s. 1). Často docházelo k zaznamenání slovesa *„tvrdí“* (HN, 26. 6. 2015, s. 6) považovaného Justem (2003) za floskuli. Dále bylo jako uvozovacích sloves použito lexémů: *„vzpomíná“* (MF, 26. 6. 2015, s. 1), *„konstatoval“* (LN, 26. 6. 2015, s. 1), *„připouští“* (LN, 21. 6. 2012, s. 1), *„domnívá se“* (LN, 21. 6. 2012, s. 1), *„soudí“* (Právo, 19. 6. 2012, s. 1) či *„podotýká“* (HN, 19. 6. 2012, s. 19) nebo *„burcovala“* (Právo, 21. 6. 2012, s. 6) a *„pokračoval“* (Právo, 27. 6. 2015, s. 1).

Na závěr výzkumné části jsme zařadili odpovědi hlavních editorů ze třech deníků s celostátním působením. Jednalo se o MF Dnes, Hospodářské noviny a Lidové noviny. Zjišťovali jsme, zda se redakce těchto deníků řídí nějakými redakčními pravidly. Jak odpověděl Štěpán Etrych, hlavní editor Hospodářských novin, tak základním pravidlem redakce je psát jednoduše, srozumitelně a vysvětlovat. Důležité je, aby článek pochopil i ten čtenář, který není v dané problematice odborníkem. Samozřejmostí je dbát na přesnost a správnost všech uváděných údajů a vyváženost textu.

Podobně je tomu také v deníku MF Dnes, kde podle hlavního editora Bohumila Špačka také neexistují žádná přísně a kategoricky daná pravidla. Každý autor i editor má zažitý postup psaní novinové zprávy či story, jako je co možná nejsilnější otevření, krátké věty, živé přímé řeči. Jedná se o obecně známé žurnalistické postupy.

Podle hlavního editora Lidových novin Petra Závozdy v redakci tohoto deníku platí pro psaní zásady, jež jsou formulovány i v etickém kodexu. Týkají se především nestrannosti. Pro praxi je, jak popsal Petr Závozda, nejdůležitější zkušenost redaktorů i editorů. Tedy zásady, které se vytvářejí a ladí vydání od vydání, neustále předávají starší mladším. *„Psaná pravidla jsou jen jakýmsi východiskem. Pokud jde o jazyk (pravopis, stylistika) v Lidových novinách má stále silnou pozici korektorské oddělení. Snaží se udržet texty ve spisovné rovině, ale zároveň reagovat na vývoj češtiny,“* řekl Petr Závozda v osobním rozhovoru dne 20. 7. 2015. Každopádně by podle něho tabu měla být například vulgarita. K obratnosti při psaní patří nepoužívat složitá a dlouhá souvětí a nadbytek cizích slov.

Ve všech výše zmíněných denících existují slova, která novináři nepoužívají. V Hospodářských novinách se vyhýbají klišé. Žurnalisté deníku MF Dnes

neupřednostňují slova vulgární či například hanlivá označení nějakých skupin lidí. Velmi opatrně se snaží zacházet i s výrazy obecné češtiny. Soustavný seznam zakázaných slov nenajdeme ani v redakci Lidových novin. *„Avšak redaktoři se snaží omezovat slova, která se zejména kvůli kontextu „vyprázdnila“. Na mysli mám slovo válka, boj, problém. Nepoužíváme ani vycpávky, například však, pak. Ne vždy se to podaří,“* sdělil Petr Závozda dne 20. 7. 2015.

Jak zhodnotili sami editoři, slovní zásoba v deníku se liší. Dle Štěpána Etrycha, ze dne 23. 7. 2015, musí být zpravodajství vyvážené, přinášet fakta a nehodnotit je. Zatímco názorová rubrika je naopak hodnotící, subjektivní. Pak je tady i další publicistika, která se stylistikou také od zpravodajství odlišuje, například reportáž psaná v ich formě. Záleží tedy na konkrétním žánru. S tímto tvrzením souhlasil i Bohumil Špaček. Tvrdí, že komentátoři si někdy mohou dovolit větší expresivitu, než je vhodné a přípustné ve zpravodajství. Názor Petra Závozdy se poněkud liší. *„Klasické články se s komentáři v současné žurnalistice dosti sbližují. Žánr zpráva z novin mizí,“* uvedl Petr Závozda v osobním rozhovoru. I přesto je podle něho pravdou, že v textech na názorových stranách nebo ve sloupcích je přece jen jazyk emotivnější, více expresivní, občas se používají i hovorové výrazy.

4.4 Dotazníkové šetření

Před samotným závěrem diplomové práce zveřejňujeme výsledky z kvantitativního výzkumu, který byl pouze okrajový a vznikl z vlastní iniciativy. Během toho, co jsme zkoumali deníky MF Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny a deník Právo v Městské knihovně v Jindřichově Hradci, v oddělení internetu a čítárny, jsme požádali návštěvníky tohoto oddělení a čtenáře těchto periodik o vyplnění krátkého dotazníku. Cílem bylo zjistit, jak jsou spokojeni s tématy, která se objevují v jejich oblíbeném deníku, zda se jim líbí, jak jsou články slohově napsané, dále zda podle nich titulky vystihují obsah článku, zda zaznamenávají v novinách chyby a překlepy a jestli by si přáli, aby se v novinách objevovalo méně cizích slov, kterým nerozumí.

Nejvíce respondentů jsme zaznamenali u deníku MF Dnes, kde bylo odevzdáno celkem 20 dotazníků. Naopak nejméně jich bylo u deníku Právo, u něhož odpovědělo pouhých 9 respondentů. Dotazník týkající se Lidových novin vyplnilo 14 respondentů a u Hospodářských novin to bylo celkem 10 respondentů. Samozřejmě jsme si vědomi toho, že ne všichni čtenáři těchto periodik navštěvují v Městské knihovně v Jindřichově Hradci oddělení čítárny.

Věk respondentů jsme si rozdělili celkem do čtyř skupin, a to 15 až 30 let, 31 až 50 let, 51 až 70 let a 71 a více let. U každého periodika jsme počítali průměrný věk respondenta. Dále jsme rozlišovali pohlaví a vzdělání. Mezi druhy vzdělání se objevilo jak základní, střední, vyšší odborné, tak vysokoškolské.

Deník Právo

Celkem čtyři respondenti vyplnili dotazník ve věkové skupině 15 až 30 let, další 3 respondenti byli ze skupiny 71 a více let. V ostatních dvou skupinách po jednom respondentovi. Průměrný věk respondenta je 46,5 let. Celkem odpovídalo 6 mužů a 3 ženy. Z dotazovaných osob je 8 vysokoškolsky vzdělaných a pouze jeden má středoškolské vzdělání. Z těchto zpovídaných osob je 7 spokojeno s tématy, která se v deníku Právo objevují. Stejnému počtu se líbí, jak jsou články slohově napsané. Podle těchto 7 respondentů titulky vystihují obsah článku. Celkem 5 respondentů zaznamenává v novinách chyby a překlepy a 2 z respondentů by si přáli, aby se v novinách objevovalo méně cizích slov.

Deník Hospodářské noviny

Ve věkové kategorii 15 až 30 let odpověděli celkem 4 respondenti, další 3 byli ze skupiny 51 až 70 let. V kategorii 31 až 50 let byly vyplněny dva dotazníky a ve skupině 71 a více let jen jeden. Průměrný věk tohoto čtenáře byl 45 let. Dotazník, který se týkal deníku Hospodářské noviny, vyplnily celkem 4 ženy a zbývajících šest dotazníků vyplnili muži. Opět zde převažovali respondenti s vysokoškolským vzděláním, kterých bylo celkem 6, a zbylí 4 byli se vzděláním středoškolským. Z těchto deseti dotazníků jsme se setkali u otázky zaměřující se na spokojenost s tématy v Hospodářských novinách s plným počtem bodů. Tedy všichni dotazovaní odpověděli, že jsou spokojeni. Ovšem slohový styl článků v deníku se líbí devíti z respondentů. Počet kladných odpovědí se snižoval také u třetí otázky, která se týkala výstižnosti titulků vzhledem k obsahu článku. Zde kladně odpovědělo jen 5 dotazovaných. U otázky zaměřené na chyby a překlepy v novinách odpovědělo celkem 8 respondentů, že chyby a překlepy v deníku zaznamenávají a tři z nich by si přáli, aby se v periodiku objevovalo méně slov, kterým nerozumí.

Deník Lidové noviny

Dotazník, který se týkal periodika Lidové noviny, vyplnilo nejvíce respondentů, tedy pět, z věkové kategorie 15 až 30 let. O jednoho méně to bylo ve věkové skupině 51 až 70 let, tři respondenti patřili do skupiny 31 až 50 let a dva byli ze skupiny 71 a více let. Průměrný věk respondenta byl 46 let. Celkem se dotazníkového šetření

zaměřeného na Lidové noviny zúčastnilo 10 mužů a pouhé 4 ženy. Zde se vyskytl i jeden respondent se základním vzděláním, 4 se středním a 9 zbylých s vysokoškolským. Až na dva jedince jsou všichni spokojeni s tématy, která se v deníku objevují a jen jednomu z nich se nelíbí, jak jsou články slohově napsané. Podle deseti respondentů vystihují titulky obsahy článků. Dále 7 z nich zaznamenává v tištěném vydání chyby a překlepy a další tři respondenti by uvítali v deníku méně cizích slov.

Deník MF Dnes

Tento dotazník vyplnilo nejvíce respondentů. Nejvíce, přesně 11, jich bylo z věkové kategorie 15 až 30 let a dalších 5 patří do skupiny 31 až 50 let. Zbylí 4 z respondentů patří do kategorie 51 až 70 let. Průměrný věk dotazovaného je zde 35 let. Z těchto respondentů je 16 spokojeno s tématy v deníku MF Dnes. Dalším 17 se líbí, jak jsou články slohově napsané, podle 13 z nich titulky vystihují obsah článku. Z dvaceti respondentů 11 odpovědělo, že nachází v tištěném vydání chyby a překlepy a 6 dotazovaných by si přálo v deníku méně cizích slov, jejichž význam nechápe.

4.4.1 Shrnutí dotazníkového šetření

Nejvíce respondentů odpovědělo na dotazník, který se týkal tištěného média MF Dnes. Abychom mohli dotazníky kompletně vyhodnotit, museli jsme zvolit způsob, kdy jsme stanovili u každého deníku stejný počet respondentů, v tomto případě jich bylo vybráno devět.

Na základě těchto výsledků můžeme říci, že nejvíce respondentů je spokojeno s tématy, která se objevují v Hospodářských novinách. Zde kladně odpovědělo 100 % z nich. Nejlépe slohově napsané články jsou podle dotazovaných v deníku Lidové noviny, kde rovněž byla 100% spokojenost respondentů. Z odpovědí je patrné, že nejvíce vystihují titulky obsahy článků hned v několika denících, mezi které patří MF Dnes, Právo a Lidové noviny. Překlepy zaznamenávají dotazovaní především v deníku Hospodářské noviny. Nejvíce by uvítali méně cizích slov respondenti v deníku MF Dnes, podle nich některým významům slov nerozumí.

5 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo analyzovat denní tisk s celostátním působením. Zaměřili jsme se na deník Právo, MF Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny, u kterých jsme zkoumali výtisky z 18. až 23. června 2012 a dále z 22. až 27. června 2015. Výsledkem diplomové práce je tedy analýza celkem 48 vydání periodik.

Analýza byla prováděna metodou zkoumání, kdy jsme nejprve veškerá tato vydání prolistovali a podívali se na grafickou stránku novin (náhled grafického zpracování MF Dnes je vyobrazen v příloze č. 5 a č. 6). Následně jsme zjišťovali, o která témata se novináři v konkrétních vydáních zajímali. Následně jsme se věnovali bližšímu zkoumání slovní zásoby. Před samotnou analýzou lexikální stránky jsme si stanovili 30 prvků, kterým jsme se po celou dobu věnovali. Po vytvoření tabulek jsme začali s analýzou tisku (prováděná analýza je zobrazena v přílohách č. 2, 3 a 4). Během čtení deníků jsme zaznamenávali slova, která jsme následně zapisovali do tabulek. Na základě sesbíraného jazykového materiálu vznikla tato diplomová práce.

Bylo zjištěno, že roku 2015 se vzhled titulních stran Lidových a Hospodářských novin velice podobal, stejně jako je tomu u deníku MF Dnes a deníku Právo, kde používali velice obdobné barvy. Nebylo tomu tak vždy. Ještě v roce 2012 jste se mohli u periodika Lidové noviny setkat s barevnější lištou, například s tyrkysovou nebo růžovou a deník MF Dnes a Hospodářské noviny měly na titulní straně jinak rozvrženou poutací lištu. Deník Právo svůj design neměnil a kromě inzerce na titulní straně v roce 2012 jsme nenašli žádné odlišnosti.

Jak v roce 2012, tak o tři roky později uváděla všechna periodika na titulních stranách povinné údaje o vydání. Rozdíly jsme zaznamenali až uvnitř deníků. Od strany číslo 2 se od sebe periodika liší, a to v obou zkoumaných ročnících, především uspořádáním článků a volbou žánrů. V Lidových novinách se objevil například Sloupek LN, který v ostatních denících chyběl. Na jednotlivých stranách se nacházel také rozdílný počet článků, některé deníky jako například Hospodářské noviny si dovolily věnovat celou stranu pouze fotce Andreje Babiše, což nás přimělo k tomu, abychom spočítali, kolik článků se průměrně nacházelo během týdne na titulních stranách daných periodik. Z čehož bylo patrné, že v týdnu od 18. do 23. června 2012 vévodila v počtu článků na titulní straně MF Dnes, ovšem od 22. do 27. června 2015 ji vystřídaly Lidové noviny a MF Dnes skončila až na třetím místě.

Při analýze jsme dále vypozorovali, které žánry v denících převládaly. Dospěli jsme k tomu, že nejvíc stran věnovala periodika zprávám z domova, které plnily hned stranu číslo 2. Po nich následovala ekonomika, kde jí bylo nejvíce prostoru věnováno, jak jsme předpokládali, v deníku Hospodářské noviny.

Ve všech z analyzovaných deníků jsme se setkali s rubrikou Názory pojmenovanou v Hospodářských novinách jako Publicistika. Všechna čtyři zkoumaná periodika se zaměřovala také na zprávy ze sportu, na počasí a pravidelně přinášela čtenářům televizní program. Jelikož jsme na analýze novin pracovali především v létě roku 2015, setkávali jsme se také s řadou příloh, které noviny nabízely.

V oblasti týkající se témat deníků bylo zjištěno, že ta, která se dostala jak do celé republiky, tak do celého světa, plnila titulní strany všech periodik. Zde bychom si jako příklad mohli pro týden od 18. do 23. června 2012 uvést obžalování exministryně Vlasty Parkanové v souvislosti s kauzou letadel CASA nebo například obvinění exhejtmana Davida Ratha. V době od 22. do 27. června 2015 se média nejvíce zajímala o teroristický útok, který se stal na pláži v Tunisku, nebo o imigranty ze Sýrie. Bylo zřejmé, že některá témata, jež se objevila v roce 2012, měla přesah i do roku 2015, kdy se stále řešila řecká krize či nepokoje v Sýrii.

V analýze zaměřené na lexikální stránku jsme postupovali tím způsobem, že jsme četli všechny články v deníku, které byly na titulní straně, dále v rubrice Publicistika či Názory a kromě toho také rozhovory. Zde jsme byli přesvědčeni, že se bude nacházet nejvíce rozdílů ve slovní zásobě a tento předpoklad se potvrdil.

Ve všech analyzovaných médiích jsme se setkali s cizími slovy. Vyskytovala se ve všech rubrikách. Potvrdilo se, že některé z cizích slov se v denících opakovalo. Většinou se jednalo o slova, jejichž význam je nám dobře známý, a proto jsme málokdy našli vysvětlení slova v závorce. Někdy, jak nám potvrdil hlavní editor Lidových novin Petr Závozda, používají redaktoři cizí slova záměrně, kvůli autenticitě. Na základě analýzy bylo zjištěno, že v Hospodářských novinách se nejvíce setkáme s cizími slovy spojenými s ekonomií. Záleželo na tom, čeho se článek zrovna týkal.

Podobné to bylo také s termíny, které se objevovaly v každém vydání novin a v každé rubrice. Jelikož některé z nich mají čtenáři již zažité, neuvědomují si, že se jedná o termíny, a vnímají je jako tradiční součást slovní zásoby. V denících se vyskytovaly především termíny z oblasti práva, medicíny, ekonomie, ale i pedagogiky.

Dále jsme během analýzy zaznamenali také slova hovorová i slova z obecné češtiny. Novináři leckdy využívali proces univerbizace, tedy jednoslovného pojmenování. Právě tento způsob se vyskytl v periodikách hned několikrát. Redaktoři napsali například *„národňák“*, *„papiňák“*, *„řidičák“* nebo *„přijímačky“*.

Ze slov knižních byl v textech vyhledán pouze jediný případ, a to slovo *„jinoch“* označující mládence. Právě toto slovo se vyskytlo až v rubrice Názory v deníku Lidové noviny.

Hojně se v periodikách vyskytovaly neologismy neboli nová slova. Bylo možné je najít opět ve všech rubrikách a používali je novináři všech daných tištěných médií. Mezi nimi se objevovala nová slova, která vznikla jak skládáním, tak odvozováním či přejímáním.

Během analýzy jsme v denících zaznamenali také nespisovné útvary, a to slangová slova, která jsme zařadili k žákovskému a studentskému slangu. Patřila sem ale i další slova například i z motoristického slangu. Tato slova se stávala součástí nejen rubriky s názvem Publicistika, ale byly objeveny i na předních stranách periodik.

Nechyběla ani přirovnání, které novináři nejvíce používali především v publicistice, v názorech a v komentářích. Jestliže chtěli někoho k něčemu přirovnat, využívali slova „*jako“* i na titulní straně. S tím souvisí také výskyt rčení. Na stranách patřících publicistice jsme nalezli spojení jako *„hrát druhé housle“* nebo *„prát něčí špinavé peníze“*. Kromě toho dávala periodika prostor také příslovím. Setkali jsme se tedy jak s čínským, s ruským, ale i s českým příslovím, a to opět v rubrikách věnovaných publicistice.

V analýze denního tisku jsme se zaměřili také na používání synonym českými novináři. Nejčastěji nahrazovaným slovem bylo slovo *„prezident“*, pro nějž se vyskytla řada synonym. Někteří uváděli *„hlava státu“*, jiní zase *„hlava České republiky“*. Se synonymy jsme se setkávali také v souvislosti s migranty, které redaktoři někdy v textech označovali jako *„uprchlíky“* či *„běžence“*. Nutné zdůraznit, že nikde se neobjevilo slovo *„ekonomický migrant“*, ale podle médií byli všichni tito lidé považováni za uprchlíky.

Především na stranách zaměřených na názory a komentáře jsme nalezli několik expresivních pojmenování. Redaktoři využívali slov, jako je *„přičmoudlík“*, *„sviňárna“*, *„zpackat“* nebo *„hadr“*. Na těchto stranách si novináři mohou expresivitu dovolit. Na předních stranách novin nikoli.

Jinak pracují se zdrobnělinami, které najdeme jak na titulní straně, tak třeba na konci vydání. Někdy využívali novináři těchto slov i záměrně, což můžeme demonstrovat na slově *„polívčička“* nebo *„drdůlek“*. Naopak jsme během analýzy našli také slova zveličelá, a dokonce i hanlivá. Právě tato slova dostávala prostor zhruba od strany číslo 8. Slova *„kretén“*, *„grázl“* nebo *„blbec“* na přední strany tisku nepronikla.

Ačkoli náš předpoklad byl odlišný, nesetkali jsme se během analýzy s řadou publicismů. Za zřetelný publicismus považujeme již zmiňované spojení *„prát špinavé peníze“*. Toto zjištění potvrzuje, že se redaktoři snaží vyhýbat ustáleným spojením, stereotypním konstrukcím.

Pokud se v denících objevovala metaforika, bylo patrné, že její význam čtenáři ihned rozpoznají. Nejednalo se o složitosti, a proto nalezneme tato spojení na všech stranách deníků.

Během této analýzy zaměřené na slovní zásobu deníků jsme zaznamenali pouze jediný eufemismus. Jednalo se o učebnicový příklad, a to přídavné jméno *„zesnulý“*, který autor článku použil v rubrice Názory.

Dále bylo během zkoumání nalezeno několik hyperbol, ovšem jejich počet nebyl vysoký, i přestože se vyskytoval v periodikách z roku 2012 i z roku 2015. Novináři se kupříkladu snažili vyjádřit, jak moc premiér Bohuslav Sobotka prosí ministryni sociálních věcí, a proto použili výrazu *„měsíce marně prosí“*. Čímž slovem marně tuto skutečnost učinili ještě nemožnější.

I přestože se s ironií setkáváme především v mluveném projevu, zaznamenali jsme ji i v tištěných médiích. Opět se výskyt soustředil v názorech a v komentářích, kde byla ironie znatelná.

Ve velké míře se objevovala jména osobní, příjmení, národní, obyvatelská a toponyma, kterých jsme si všimli v každém článku. Jelikož autoři vždy musí uvést, koho se zpráva týká a kterého města nebo státu. Toto tvrzení jsme očekávali. Především během rozhovorů a v rubrice Názory se vyskytovaly také domácí obměny jmen, ale také jména náboženská a slova domácí.

Na základě analýzy můžeme potvrdit slova hlavního editora MF Dnes Bohumila Špačka, který říkal, že módní slova v novinách příliš nepoužívají. Během zkoumání jsme se setkali pouze s jedním, a to slovem *„selfie“*, jehož význam ještě nebyl vysvětlen v žádném ze slovníků.

Ve větší míře se vyskytly zkratky a značky. Ze zkratek bychom mohli jmenovat akademické tituly a z vyhledaných značek hlavně ustálené grafické znaky. Stejně jako jména, příjmení a toponyma se v periodikách objevovaly iniciálové zkratky, které označovaly politické strany a uskupení.

Během výzkumu jsme se také zaměřili na floskule. Ač by se neměly objevovat, některé jsme našli. Jednalo se o slova *„projekt“*, *„fungovat“*, *„kauza“*, ale také *„férové“* či *„konsenzus“*, které jsme zaznamenali nejen na stranách věnujících se publicistice.

Ve všech z deníků, které jsme zkoumali, novináři použili složeniny jako součást slovní zásoby. Slova jsme nacházeli především v deníku MF Dnes a Lidové noviny. Právě tato slova jsme analyzovali a zjistili jsme, že se v textech vyskytovaly jak složeniny vlastní, tak nevlastní, vnitřní i vnější a kromě toho složeniny šesti druhů syntaktických vztahů.

Také jsme si všímali, jak redaktoři pracují s kontaktovými prostředky, které jsme zaznamenali ve všech zkoumaných denících. Autoři se spolu se čtenáři pokoušeli navázat kontakt především v názorech a v komentářích, ojediněle na titulních stranách.

Více potom využívali hodnotících výrazů, kterými se snažili popsat situaci. Ty se většinou v podobě přídavných jmen objevovaly jak na titulních, tak ostatních stranách periodik.

Nejčastěji použitým prostředkem v rubrice rozhovory byla elipsa, jíž využívali především osobnosti odpovídající na dotazy redaktora. Právě na začátku svých odpovědí vynechávali slova patřící do větné stavby, čímž nemuseli opakovat otázku novináře. I přesto jsme vždy poznali, o čem zpovídaný mluví.

Ve stejně velkém počtu jako již zmiňovaná jména, příjmení a toponyma se vyskytovala uvozovací slovesa, která také tvoří velkou část zpráv. Uvozovací slovesa se opakovala, nezaznamenali jsme žádné jedinečné. Pouze se redaktoři snažili, aby se jim uvozovací slovesa v jednom článku neopakovala, ale někdy se ani to nepovedlo.

Na závěr je nutné sdělit, že se nepotvrdilo to, co jsme předpokládali. Po analýze denního tisku můžeme potvrdit, že se v tisku v roce 2015 objevila stejná témata jako před třemi lety. Zároveň se naplnila skutečnost, že se každý den v denících vyskytují nová slova i mnoho slov přejatých z jiných jazyků.

Tato diplomová práce pro nás byla přínosem. Detailněji jsme poznali slovní zásobu, která se v denících s celostátním působením vyskytuje, a poznali jsme,

která témata se v denících prolínají a znovu se objevují. Jelikož dnes dochází ve všech směrech k vývoji, bylo by vhodné podobný výzkum učinit například o 10 let později. Třeba se vývoj projeví i v této oblasti a čtenáři budou po redaktorech požadovat jiný styl.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BEČKA, Josef Václav. *Slovník synonym a frazeologismů*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Novinář, 1982, 463 s. Knihovnička Novináře. ISBN 811-162-3.

2. BEČKA, Josef Václav. *Sloh žurnalistiky*. 1. Ostrava: Novinář, 1986.

3. BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

4. BUDÍN, Stanislav. *Sedmá velmoc*. 1. Praha: Československý spisovatel, 1966, s. 133.

5. ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996, 380 s. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-858-6612-9.

6. ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4.

7. ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2010, 357 s. ISBN 978-80-7422-020-3.

8. ČERMÁK, František a Jiří HRONEK. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy slovesné. 1, A-P*. 1. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0347-9.

9. ČUŘÍK, Jaroslav. *Nové trendy v médiích*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 239 s. ISBN 978-80-210-5825-5.

10. DEJMEK, Bohumír. *Tvoření a stavba slov: pro studenty bohemisty a učitele českého jazyka s cvičeními*. 3., upr. a rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, 95 s. ISBN 80-718-2135-7.

11. HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 2. Praha: SPN, 1980.

12. HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká*. 12. Praha: SPN, 1966.

13. HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. 1. Praha: SPN, 1981.

14. HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2. Ostrava: Profil, 1981.

15. CHLOUPEK, Jan, Marie ČECHOVÁ, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Stylistika češtiny*. 1. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-04-23302-3.

16. JUST, Vladimír. *Slovník floskulí: malá encyklopedie polistopadového newspeaku: klišé, slogany, hantýrky, tiky, partiové metafory, slovní smogy*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, 2 sv. ISBN 80-200-1153-6.

17. KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. přeprac. a dopl. vyd. Praha: SPN, 1998, xxviii, 862 s. Odborné slovníky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-6710-6.

18. KONČELÍK, Jakub, Petr ORSÁG a Pavel VEČEŘA. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

19. KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005, 879 s. ISBN 80-200-1351-2.

20. MARTINCOVÁ, Olga. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998, 356 s. ISBN 80-200-0640-0

21. MARTINCOVÁ, Olga. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004, 568 s. ISBN 80-200-1168-4.

22. MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 289 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4.

23. MUŽÍKOVÁ, Olga. *Odmaturuj! z českého jazyka: rozšířené vydání doplněné o praktickou část*. 3., dopl. vyd. Brno: Didaktis, c2007, 168 s. Odmaturuj!. ISBN 978-80-7358-082-7.

24. PŘEMYSL HAUSER a KOLEKTIV. *Slovník jazykovědné terminologie k učebnicím českého jazyka pro základní školy*. Brno: Nová škola, 2001. ISBN 978-807-2890-323

25. RUß-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Překlad Hana Bakičová. Praha: Grada, 2005, 292 s., [22] s. barev. obr. příl. ISBN 80-247-0158-8.

26. SMITH, Anthony*: The Newspaper: An International History*. London: Thames and Hudson, 1979, s. 56-57.

27. Přednášky v Pražském lingvistickém kroužku v březnu a dubnu 1942. *Slovo a slovesnost*. 1942, **8**(4): 222-224.
28. ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013, 974 s. ISBN 978-80-200-2205-9.

29. ŠVEHLA, Martin a Milan KAŠÍK. *Tiskový mluvčí: řízená komunikace s veřejností*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014, s. 100-108. ISBN 978-80-7408-095-1.

30. THOMPSON, John B. *Média a modernita: Sociální teorie médií*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-2460-652-6.

31. VERNER, Pavel. *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, 104 s. ISBN 978-80-86723-37-2.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA:

1. BURNS, Lynette Sheridan. *Žurnalistika: praktická příručka pro novináře*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 186 s. ISBN 80-717-8871-6.

2. HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. 1. Ostrava: Profil, 1988.

3. KLÉGR, Aleš. *Tezaurus jazyka českého: slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných.* Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-920-1.

4. PRAVDOVÁ, Markéta (ed.) a Ivana SVOBODOVÁ (ed.). *Akademická příručka českého jazyka*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2327-8.

5. ŠMILAUER, Vladimír. *Nauka o českém jazyku*. 6. Praha: SPN, 1972.

UŽITÉ ENCYKLOPEDIE a SLOVNÍKY

1. Pravidla českého pravopisu. 3. opr. vyd. Olomouc: Fin Publishing, 1999, 526 s. ISBN 80-860-0252-7.

2. Slovník cizích slov. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, 708 s. ISBN 80-718-1376-1.
3. Slovník zkratek: [odborné zkratky, jazykové zkratky, zkratková slova, měnové jednotky, firmy, organizace, symboly, kódy, značky]. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1994, 231 s. ISBN 80-901-6471-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE a ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY

1. Mediální skupina MAFRA. *Mediální skupina MAFRA.* [online]. 11.11.2015 [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: *http://www.MAFRA.cz/cs/default.asp*

2. *Cambridge Dictionaries Online* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2015 [cit. 2015-11-26].

3. Media Kit. *Pravo.cz* [online]. Media Projekt 1+2Q, 2013, 2013 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: *http://www.pravo.cz/soubory/profil-ctenare.pdf*

4. Deník MFD upravuje design, vychází v novém. *Mediaguru.cz* [online]. Praha: PHD, a.s., 2014, 14. 10. 2014 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: *http://www.mediaguru.cz/2014/10/mf-dnes-upravuje-design-vychazi-v-novem/#.VlbDb3Yvfcd*

5. TRACHTOVÁ, Zdeňka: *Biozklamání, selfie i exka. Databáze novotvarů roste týdně o stovku slov.* [online]. 14. 2. 2016, [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: *http://zpravy.idnes.cz/neologismy-v-ceskych-slovnicich-doj-/domaci.aspx?c=A160210_190732_domaci_zt*

POUŽITÁ PERIODIKA

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2012, **XXIII**(142). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2012, **XXIII**(143). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2012, **XXIII**(144). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2012, **XXIII**(145). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2012, **XXIII**(146). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2012, **XXIII**(147). ISSN 12101168.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2012, **LVI**(118). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2012, **LVI**(119). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2012, **LVI**(120). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2012, **LVI**(121). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2012, **LVI**(122). ISSN 08629587.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2012, **XXV**(142). ISSN 08622119.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2012, **XXV**(143). ISSN 08622119.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2012, **XXV**(144). ISSN 08622119.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2012, **XXV**(145). ISSN 08622119.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2012, **XXV**(146). ISSN 08622119.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2012, **XXV**(147). ISSN 08622119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2012, **22**(142). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2012, **22**(143). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2012, **22**(144). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2012, **22**(145). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2012, **22**(146). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2012, **22**(147). ISSN 12112119.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(144). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(145). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(146). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(147). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(148). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(149). ISSN 12101168.

MLADÁ FRONTA DNES. MAFRA, a.s., 2015, **XXVI**(197). ISSN 12101168.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2015, **LIX**(119). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2015, **LIX**(120). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2015, **LIX**(121). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2015, **LIX**(122). ISSN 08629587.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Economia, a.s., 2015, **LIX**(123). ISSN 08629587.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2015, **XXVIII**(144). ISSN 08625921.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2015, **XXVIII**(145). ISSN 08625921.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2015, **XXVIII**(146). ISSN 08625921.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2015, **XXVIII**(147). ISSN 08625921.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2015, **XXVIII**(148). ISSN 08625921.

LIDOVÉ NOVINY. MAFRA, a.s., 2015, **XXVIII**(149). ISSN 08625921.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2015, **25**(144). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2015, **25**(145). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2015, **25**(146). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2015, **25**(147). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2015, **25**(148). ISSN 12112119.

PRÁVO. Borgis, a.s., 2015, **25**(149). ISSN 12112119.

OSTATNÍ ZDROJE

1. Etrych Štěpán, hlavní editor Hospodářské noviny

2. Špaček Bohumil, hlavní editor MF Dnes

3. Závozda Petr, hlavní editor Lidové noviny

7 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník.

DOTAZNÍK DIPLOMOVÁ PRÁCE

(K PROBLEMATICE ANALÝZY DENNÍHO TISKU)

Prosím Vás, zda byste mi mohl (a) vyplnit dotazník zaměřený na deník _____.

Věk:_____

Pohlaví:_____

Vzdělání:_____

1. Jste spokojen (a) s tématy, která se v deníku objevují?

a) ano

b) ne

2. Líbí se Vám, jak jsou články slohově napsané?

a) ano

b) ne

3. Vystihují podle Vás titulky obsah článku?

a) ano

b) ne

4. Zaznamenáváte v novinách chyby a překlepy?

a) ano

b) ne

5. Přáli byste si, aby v novinách bylo méně slov, kterým nerozumíte?

a) ano

b) ne

Děkuji za Váš čas, Lucie Schmiedová

Příloha č. 2: Analýza tisku – Lidové noviny.

LIDOVÉ NOVINY
ČTVRTEK 25. ČERVNA 2015 NEZÁVISLÝ DENÍK ZALOŽENÝ 1893 CENA 16 Kč | XXVIII/147*

Nový plán pro mýto: kupme si Kapsch

ADAM JUNEK

PRAHA Již 19 měsíců je u moci kabinet Bohuslava Sobotky, ale s problémem, jak vybírat miliardy na mýtných poplatcích za kamiony i po roce 2016, se v podstatě nepostoupilo ani o píď. Aktuální návrh ministra dopravy Dana Toka jak vypsat soutěž na provozovatele miliardového systému, jde přímo proti usnesení vlády, takže je možné čekat koaliční tahanice. Podle zjištění LN existuje ale sepsaný záložní plán: stát by mohl odkoupit firmy z konsorcia Kapsch, nynějšího provozovatele mýta, a zadat výběr bez tendru.

Možná varianta

Pikantní je, že záložní plán nesepsalo ministerstvo, ale právní kancelář HSP & Partners z Přerova, navázaná na dopravní byznys. Resort se k němu ani nechce znát.

„Takovou analýzou jsme se nezabývali. Variant řešení je nyní možných několik," vzkázal Tok přes svého mluvčího Jakuba Stadlera s tím, že své řešení představil v úterý. Na ministerstvu nicméně o plánu dobře vědí, vyplývá z informací LN.

„Je to spíše teoretická možnost. Sám ministr ani užší vedení resortu ji moc nakloněni nejsou. Tato takzvaná delimitace, tedy odkoupení konsorcia a tím získání možnosti zadat zakázku takzvaně in house, bez výběrového řízení, není o tolik jednodušší než klasické výběrové řízení," uvedl pod podmínkou anonymity vysoce postavený úředník resortu. Některé plány ministra dopravy ovšem s přerovskou analýzou souzní či by ji umožňovaly.

Tok chce dva tendry

Dan Tok chce nyní přesvědčit koalici, že by se na mýto vypsaly tendry dva. Jeden na nového provozovatele stávajícího mikrovlnného systému s mýtnými bránami, druhý by měl umožnit výběr mýta i na silnicích prvních tříd.

Nový provozovatel systému mýtných bran, jenž pokrývá na 1300 kilometrů dálnic a silnic, by měl mít smlouvu na pět let s dvouletou opcí na možné prodloužení. To silně upřednostňuje Kapsch.

Aby část lukrativní zakázky Kapschi ubral, přišel Tok v úterý s vizí nového státního podniku. Pod něj by se měl soustředit centrální provoz systému mýta a výhledově i další IT projekty resortu, uvedl ve spolupráci MF DNES.

Nová společnost by přitom mohla plnit přesně to, s čím počítá analýza právníků HSP. Tedy že by stát ovládal firmy z konsorcia Kapsch přes třetí osobu.

Pokračování na straně 2

Francouze rozlítil Velký bratr z USA

„Napíchnuté" hlavy státu. Hned tři francouzské prezidenty – Jacquesa Chiraka, Nicolase Sarkozyho a Françoise Hollanda – odposlouchávala v letech 2006 až 2012 americká Národní bezpečnostní agentura NSA. Hollande včera žádal po telefonu vysvětlení od svého amerického protějšku Baracka Obamy a francouzský ministr zahraničí si povolal na „kobereček" americkou velvyslankyni. Odhalení přinesl server WikiLeaks a zveřejnil deník Libération. Kromě rozhovorů, v nichž prezidenti řešili například řeckou dluhovou krizi nebo palestinsko-izraelský konflikt, získal server WikiLeaks i telefonní čísla všech tří prezidentů. Ke sledování hovorů Američané používali buď stanici na střeše budovy ambasády v Paříži, nebo jim pomáhala německá tajná služba BND, s níž američtí zpravodajci spolupracovali při odposlouchávání spojenců i v jiných evropských zemích. Více se dočtete na straně 5 FOTO PROFIMEDIA

Zatčení anarchisté žádnou bombu neměli

JAKUB ZELENKA

PRAHA Konstrukce případu, v němž policie stíhá „první české teroristy", se drolí. Vypadl důležitý dílek. Aleš K., v jehož brněnském bytě detektivové nalezli nástražný výbušný systém, nemá podle mínění státních zástupců nic společného se skupinou, která měla podle vyšetřovatelů připravovat útok na vlak s vojenským materiálem.

„V usnesení je výslovně napsáno, že se nepodařila prokázat žádná souvislost," potvrdil informaci serveru Lidovky.cz advokát jednoho z obviněných Pavel Uhl.

Policisté zatýkali Aleše K. při velké dubnové operaci namířené proti levicovým extremistům, které podezřívali původně ze zločinného spiknutí. Nakonec však anarchisty obvinili z přípravy teroristického útoku na armádní vlak.

Pokračování na straně 4

PŘEDPLATNÉ 225 555 533
Cena: Německo, Rakousko 1,80 €; Slovensko 1 €
WWW.LIDOVKY.CZ
15147

Zrušení poplatků vychází draho

Návštěv v ordinacích i lékárnách rychle přibývá, náklady rostou o další miliardy

MARCELA ALFÖLDI ŠPERKEROVÁ

PRAHA Zrušení regulačních poplatků se ukazuje ještě dražším, než politici původně tvrdili. Na jejich kompenzaci nemocnicím, ordinacím i lékárnám zdravotnický rozpočet vydá zhruba 4,5 miliardy korun. Jenže další peníze bude stát prudce rostoucí návštěvnost u lékařů, přesně jak oponenti rušení poplatků očekávali.

„Zdravotní pojišťovny předpokládají, že náklady způsobené růstem objemu péče v ambulantních sektorech vzrostou o jednotky miliard korun do konce roku," zdůrazňuje ředitel pro strategii České průmyslové zdravotní pojišťovny Pavel Fruňka. Do odhadu však nezahrnuje uvedenou kompenzaci.

Pojišťovny čekají, že náklady způsobené růstem ambulantní péče letos vzrostou o miliardy

Prakticky všechny segmenty zdravotní péče totiž hlásí vyšší poptávku. „Zrušit poplatky byl populistický, zbytečný a nehospodárný krok. Zhoršuje se dostupnost péče pro ty, kteří ji skutečně potřebují," hodnotí předseda Svazu praktických lékařů Václav Šmatlák. Miliardy, které jdou na kompenzaci třiceti korun u lékaře či za recept, se podle něj mohly využít daleko účelněji. „Například na rozšíření dostupnosti drahé biologické léčby nebo na hospicovou péči pro terminálně nemocné," navrhuje Šmatlák.

Ze statistik svazu praktiků vyplývá, že v čekárnách jejich ordinací se v prvních měsících letošního roku tísnilo o čtyřicet až sto procent pacientů více než loni. Zájem přitom neopadá ani poté, co odezněla chřipková epidemie.

Více k tématu na straně 12

NÁZORY

Zabíjel „zahraniční dělník", nikoli voják

Téměř 300 Čechů zahynulo během 22leté okupace vinou sovětských vojáků, většinou při dopravních nehodách. Jejich památku připomíná letošní 5. ročník kampaně Proti ztrátě paměti. strana 9

DOMÁCÍ

Metro D má Prahou jezdit bez řidiče

Trasa má být vybavena i zábranami proti sebevrahům. strana 4

ZAHRANIČÍ

Sibiřská lada si pronajmou Číňané

Zatím 115 tisíc hektarů ruské Sibiře, později ale dalších 200 tisíc, budou nejspíš brzy obhospodařovat Číňané. Zpráva o tom, že vedení Zabajkalského se rozhodlo na 49 let pronajmout obrovské území, vyvolala v Moskvě poprask. strana 5

SLOUPEK LN

Sámoška bez pokladny

MARTIN ZVĚŘINA

Zrušení regulačních poplatků znamená nárůst návštěvnosti v ordinacích a v nemocnicích, stoprocentní obsazenost lůžek dlouhodobě nemocných i zvýšenou spotřebu léků, protože nikdo nechce jít od doktora s prázdnou. Každý z těchto faktů je negativní, praktici i specialisté mají daleko méně času na pacienty, senioři jsou ve větší míře odkládáni pohodlnými rodinami a vysoká spotřeba léků neznamená zdravější populaci.

Sociální demokraté vyhověli své ideologické lži, že zdravotní péče nic nestojí, a ukázali, nakolik pohrdají těžkou prací lékařů. Nevadí, že jsou přetěžování, ať doktoři třeba metají kozelce, hlavně že se nám to politicky hodí do krámu.

Nazývat tento přístup sociálním může jenom jedinec ignorující kontext. Poplatek nikdy nebyl bariérou ke zdravotní péči a v poslednu nebyl už ani politickým tématem. V řídkém programu ČSSD to byl jeden z populisticky vyslovených slibů. O racionalitě a potřebě vyšší spoluúčasti pacientů nepochybuje nikdo, kdo nechce zdravotnictví rozvíjet jen tupým přisypáváním peněz. Zdroje nejsou nekonečné. Ignorantství politiků asi ano.

Příloha č. 3: Analýza tisku.

Nesmíme se bát rizika a slepých uliček

říká šéf izraelské vládní agentury na podporu inovací **Avi Hasson** o tom, jak má vláda investovat a pomáhat rozvíjet podnikání

Motorem izraelské ekonomiky jsou moderní technologie a inovace, díky kterým snadno překonala i krizi. Na jejich rozvoji má ale také velký podíl vláda a podpora podnikání, včetně přímých investic do začínajících firem.

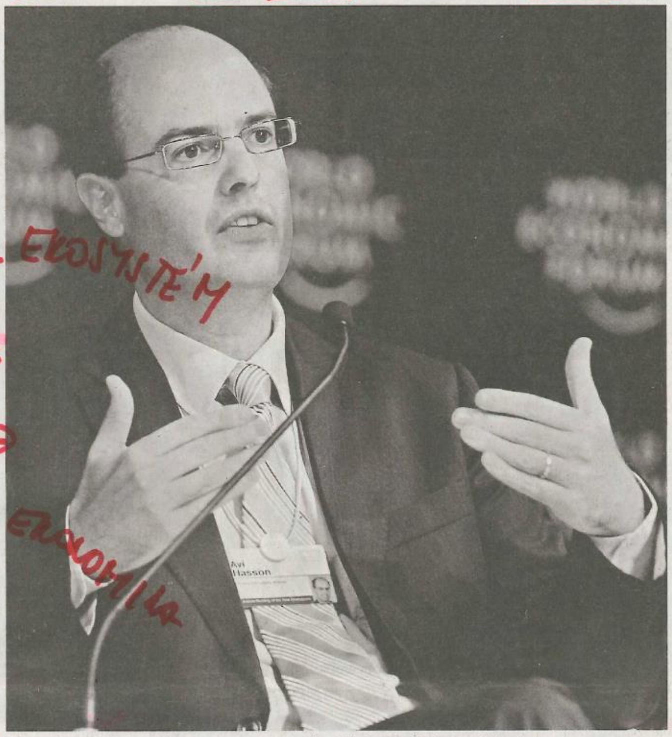

Potřebujeme chytré peníze. Například chceme takové investory z Číny, kteří nám otevřou čínský trh, vysvětluje Avi Hasson. FOTO BLOOMBERG

LN Čím se liší inovace a jejich podpora právě v Izraeli?

Na jednu stranu má Izrael mnoho unikátních vlastností, jako je celková kultura podnikání, díky kterým je moje práce jednodušší. Klíčem ale je, stejně jako jinde, vytvořit celý ekosystém, podnikatelské prostředí, ve kterém budou inovace vznikat. To z nás vytvořilo jejich světové centrum.

Pokud chcete vědět, jaký je recept, je to vlastně velmi jednoduché. Je to finanční a lidský kapitál. Složitější ovšem je, jak obě přísady smíchat dohromady. Každopádně mít dost financí a skvělou pracovní sílu je základ každého podnikatelského prostředí.

LN Co by měla splňovat první přísada, tedy peníze?

Jak známo, máme v Izraeli největší investice do výzkumu na hlavu a vzhledem k HDP. Co už se ale neví, je, že podíl vlády je naopak nejmenší ze zemí OECD, a to výrazným rozdílem. Před dvaceti lety nebyla nic z toho pravda, měli jsme malé investice do výzkumu a velký podíl státu. Dokázali jsme to změnit, zaměřujeme se na věci, které mají smysl a jsou důležité. Třeba podpora začínajících podnikatelů, kteří nepotřebují tolik peněz a můžete jich podpořit více. Úspěšní pak získají mnohem více ze soukromých zdrojů.

LN Co má tedy stát dělat?

Především by měl veřejný a soukromý sektor spolupracovat, nesmí se ale snažit jeden druhého nahradit. Můj pohled je odlišný od pohledu běžného investora, protože on má maximalizovat zisk, ale já mám odlišný úkol. Zaprvé, můj dolar nesmí nikdy vytlačovat jeho dolar, to by bylo bláznivé. Pomáhám investicím, které by bez nás nebyly vůbec. Zadruhé, já bych měl nést riziko, nebereme si podíly, veškerý benefit je váš. Neděláme to proto, že bychom byli tak štědří, ale protože naším cílem je, aby získala celá ekonomika.

Každé euro, dolar nebo šekel, které investujeme, se v ekonomice zhodnotí pětkrát až desetkrát. Z tohoto pohledu jsme skutečně velmi úspěšný investiční fond, avšak naše měřítka úspěchu jsou zcela jiná. Získáváme i z neúspěchů a máme mnoho příkladů, kdy společnost nebyla úspěšná a zkrachovala. Pro mě to ale byly úžasné firmy, vznikla z nich totiž řada nových a mnoho lidí se tam hodně naučilo.

LN Kolik investuje váš úřad?

Můj rozpočet je půl miliardy dolarů ročně. To se ale v průměru ztrojnásobí, protože nikdy neinvestuji sám. Zájem je přibližně pětinásobný.

LN Zaměřujete se na některé obory?

Ne úplně. Nemohu říct, že dám určitou částku do určitého odvětví, rozhoduje se na základě konkrétních projektů. Nicméně jejich oborové rozdělení není stejné jako u soukromých fondů.

Každý za mnou může přijít, moje dveře jsou otevřené všem, ale proč by to dělal? Pokud vyvíjí třeba mobilní aplikaci, má nespočet jiných možností. Jestli však vyvíjí třeba zdravotnické přístroje nebo léky, přijde spíše za mnou, protože každý šekel je důležitý a riziko pro soukromé investory je vysoké. Máme tedy větší podíl v takových odvětvích, ale není to záměr, určuje to sám trh.

LN Takže vítáte rizikové projekty?

Pokud někdo představí rizikový projekt, tak nás skutečně zaujme. Máme podporovat projekty, které jsou pro soukromý sektor samotný obtížné. Pokud někdo přijde a řekne: když dáte pět

do toho. Zní to jako velká teorie, ale ono to opravdu funguje.

LN Je v Izraeli dost investičních prostředků, nebo je sháníte v zahraničí?

Více než 80 procent investic do začínajících firem v Izraeli je od zahraničních investorů. A i ve zbývajících 20 procentech má většina fondů prostředky odjinud. Přímo či nepřímo tak ze zahraničí pochází 97 procent.

Velmi bedlivě monitorujeme, které sektory skutečně mají nedostatek financí. Řeknu vám ale zcela otevřeně, že v Izraeli nepotřebujeme více peněz. Potřebujeme peníze, které přinesou něco

ROZHOVOR TÝDNE
Avi Hasson

S MANAŽEREM HOVOŘIL
Jan Klesla

víc, takzvané chytré peníze. Například nechceme investory z Číny proto, že jejich dolary jsou lepší než jiné, ale pokud nám otevřou čínský trh. To jsou pak strategické peníze a investice.

LN Pokud jde o lidský kapitál, nemá Izrael problém s náklady na práci?

Ano, životní náklady a náklady na práci jsou vysoké, ale to bylo v Izraeli vždy. Máme vývojová centra 300 globálních společností všech odvětví – přišly sem snad za levnou pracovní silou?

Cena není to, čeho bych se bál, starosti mi dělá kapacita. Náš růst se může skutečně zpomalit, pokud narazíme na nedostatek talentů. Proto se snažíme zapojovat další skupiny obyvatel, jako je arabská menšina. A také ultraortodoxní část společnosti, kde jde především o muže, s ženami v tomto nejsou problémy. Lidský kapitál je skutečně velká výzva a zasahuje až do základního a středního školství. Málo studentů

LN Lákáte tedy lidi z celého světa?

Osobně si myslím, že by to bylo velmi pozitivní. Navíc si myslím, že inovace miluji různorodé prostředí a noví lidé nás mohou obohatit a inspirovat. Současná imigrační politika není tak otevřená, jak bych si možná přál, snažíme se nicméně prosazovat iniciativy, které pomohou přivést experty a podnikatele do Izraele.

Máme i program na „znovuzískávání mozků", který má přilákat desítky tisíc Izraelců žijících v zahraničí. Je dobře, když mladí lidé získávají zkušenosti, pokud se ale rozhodnou vrátit se, pomáháme jim třeba ke správné pozici. Není to tedy jeden univerzální nástroj, musíte toho dělat celkem hodně.

LN Dá se váš recept použít i jinde?

Tu otázku dostávám přibližně pětkrát týdně z každé země na světě. Zaprvé nemůžete jen prostě kopírovat, to nefunguje. Je spousta věcí, které jsou důležité, jako velikost, kultura, hodnoty a řada dalších. A samozřejmě vývoj v čase. Třeba náš program podpory podnikání vypadal před deseti lety zcela jinak. Pokud ho chcete zkopírovat, bylo by třeba lepší vzít jeho druhou generaci. Ta současná nemá smysl v prostředí na jiném stupni vývoje.

Samozřejmě je praxe, která se přebírat dá. Mimořádně důležitá je stabilita v dlouhém období. Pokud zakládáte společnost, je to běh na pět, deset, dvacet i více let a pokud vláda mění pravidla každé dva až tři roky, nedá se v tom žít. Máme stabilní podnikatelské prostředí už 40 let bez ohledu na vlády. Na-

mám šestileté funkční období a spolupracuji už se čtvrtým ministrem.

Vláda ale také musí postupovat rychle. Pokud jí trvá dva roky vyřešit nějaký problém, trh se zatím změní a řeší už něco jiného, v technologiích jsou dva, tři roky celá generace. Nebo je to stále aktuální, ale moje společnost už zanikla a s ní stovky dalších. Je potřeba se hýbat rychle a klidně i experimentovat. Vyzkoušet nějakou politiku přímo na trhu. Je dobrá? Výborně! Pokud není, změňte ji, nahraďte. To je největší výzva pro jakoukoliv vládu.

Nejdůležitější je spolupráce, což platí pro malého podnikatele, korporaci i vládu. Na tom pracujeme 40 let, máme šest desítek mezivládních dohod, platíme stovky projektů, investujeme do spolupráce firem a akademické sféry. Tady opravdu může stát pomoci, v hledání vhodných partnerů i finančně.

LN Jaké jsou na druhou stranu největší chyby v podpoře inovací?

Seznam chyb a omylů je přirozeně mnohem, mnohem delší. Jak napsal Tolstoj o šťastných a nešťastných rodinách, všechny šťastné jsou stejné, ale smutný příběh je pokaždé unikátní. Omyly nejsou nikdy stejné, lidé se učí. Vezmete třeba skvělý program ze Singapuru, zkusíte ho v Česku a on nefunguje. Je mnoho věcí, které můžete pokazit, důležité je mít jasná kritéria hodnocení a prostě opravovat, jak je třeba.

LN Jaký vliv na investice a inovace má v Izraeli bezpečnostní situace?

Musím přiznat, že přínos bezpečnostní situace k inovacím je obrovský. Mnoho skvělých nápadů v technologiích vzniklo při jejím řešení. A většina populace má armádní výcvik, často v technických jednotkách.

Jsou tady ale samozřejmě i negativa. Izrael a jeho ekonomika po mnoho dekád osvědčily mimořádnou odolnost, konflikty a krize otestovaly všechna odvětví včetně těch nejmodernějších. Na-

Hlavní vědecký poradce

Avi Hasson je od roku 2011 v čele agentury izraelského ministerstva hospodářství pro podporu inovací. Jeho funkce se oficiálně označuje jako Chief scientist, tedy hlavní vědecký poradce.

Na starosti má podporu výzkumu, vývoje a obecně podnikatelského prostředí. Především pak investice do začínajících firem v hodnotě půl miliardy dolarů. Spravuje i programy spolupráce, včetně mezivládní dohody s Českem.

Absolvent telavivské univerzity sloužil pět let v izraelské armádě jako zpravodajský důstojník. Působil v řadě firem a deset let byl partnerem fondu rizikového kapitálu.

nosti k nám přicházejí i přesto, že vědí, co se tady děje, a rostou každý rok. Zjevně si uvědomily, že to lze mít pod kontrolou. To je pozitivní pro celou ekonomiku, společnost a podnikatelské prostředí. Například minulé léto probíhal konflikt v Gaze a izraelská společnost Mobileye uprostřed toho šla na newyorskou burzu NASDAQ. Byl to nejhorší, skutečně nejhorší možný čas, a oni dostali miliardu dolarů!

LN Jak moc důležitá je armáda pro zdejší byznys?

Je opravdu důležitá. Sám jsem strávil pět let v jedné z těch slavných technických jednotek se čtyřmi číslicemi v názvu, kterými prošlo mnoho lidí v IT odvětví. Každý den dostanete nemožný úkol, máte velmi omezené zdroje a je to otázka života a smrti. Nemáte čtvrtletní plány, ale musí to být dnes. Hodně štěstí!

Navíc se očekává, že to vyřešíte sám. Izraelská armáda velmi deleguje na nižší stupně velení, až po třeba velitele čety u pěchoty. Je to součást kultury. Nechci se dotknout generálů, ale naši armádu povětšinou řídí poručíci.

Po takové zkušenosti není založení firmy zas tak těžké. Zvládl jste horší věci. Umíte pracovat v týmu, řešit skutečně obtížné situace, osobně jste dospěl a znáte pravděpodobně i spoluzakladatele, protože jste spolu sloužili.

Rozhodně nemohu Česku doporučit, aby si vytvořilo konflikt a vybudovalo armádu. Nicméně my už to máme, a navíc některé obory, jako kyberbezpečnost, z toho těží přímo.

LN Může se motor růstu v podobě moderních oborů zpomalit?

Všechny ekonomické ukazatele jsou velmi pozitivní a technologie tomu opravdu hodně pomáhají. Je to zcela strategické odvětví a je i odolné díky tomu, že se nesoustředíme pouze na jeden jediný obor, ale podporujeme inovace napříč celou ekonomikou. Také se snažíme přenášet je z technologií do tradičních odvětví, jako je zemědělství nebo strojírenství. Navíc za nimi není jen několik velkých firem, ale tisíce menších společností. To nám umožňuje uspět ve stále tvrdší globální konkurenci. Izrael se z dobrých důvodů označuje jako start-up nation.

MAGAZÍN
INDEX
JAK IZRAELSKÁ EKONOMIKA VYROSTLA ZE STARTUPU V DOBŘE FUNGUJÍCÍ KORPORACI
VYCHÁZÍ JAKO PŘÍLOHA V PONDĚLNÍCH LN

Příloha č. 4: Analýza tisku.

Jak žlutí mimoni potkali Beatles

Mrňaví žlutí pidižvíci z animovaných hitů Já, padouch i Já, padouch 2 se osamostatnili. Ve vlastním filmu Mimoni, který dnes vejde do našich kin, hledají nového šéfa. A najdou půvabné retro 60. let.

Mirka Spáčilová
redaktorka MF DNES

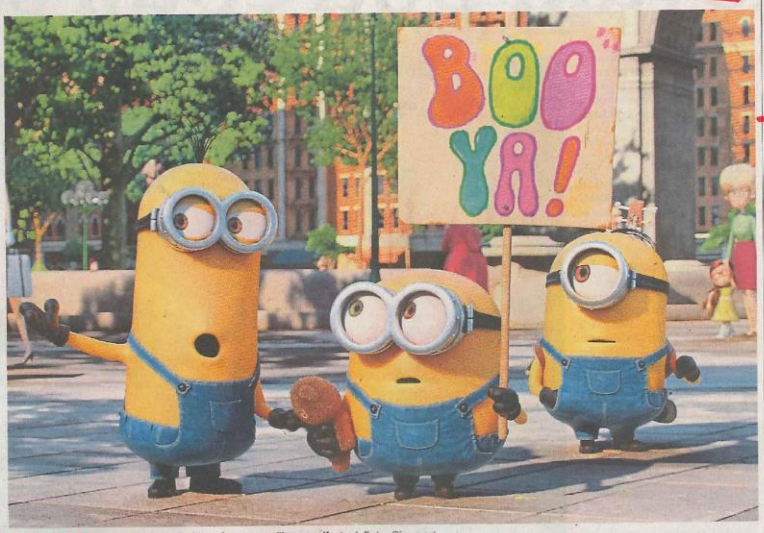

Zlatá šedesátá Mimoni oblékli dobové kostýmy a vyrazili na manifestaci. Foto: Cinemart

Vlastně jde o prequel čili příběh předcházející již známým událostem, kdy armáda žlutáků potkala hrdinu série Já, padouch. Vcelku běžný způsob nastavování hitů má však v případě animované řady tu výhodu, že mimoně posílá v čase zpět do nejvděčnějších dob i míst. Historka sama neosní, zato retro si zdobí náramně. Stačí zmínit dva prvky: mimoni se v New Yorku připletou do demonstrace hippies za „Lásku, ne válku" a v Londýně vylézají z kanálu na Abbey Road právě ve chvíli, kdy tu přes přízračnou zebru kráčejí sami slavní - však víte.

Jako v muzikálu

Vůbec průlet historií, jímž Mimoni začínají, patří ke klíčovým lahůdkám animované hostiny. Stvoření, která slouží zlosynům všeho druhu natolik oddaně, že je ve svatém nadšení leckdy sama odrovnají, odzpívají znělku studia Universal, batolí se jako kůrata kolem T-rexe, poradí v boji s medvědem pracovníku, postaví na hlavu faraonovu pyramidu, slouží upíru Draculovi i Napoleonovi - to vše v podobě kratických grotesek s černým humorem. A když se z mrazivého exilu vypraví tříčlenné poselstvo s plyšovým medvídkem v ranečku vyhledat nového pána, vstoupí do barvitých let šedesátých, jejichž hudební motivy se proměňují v půvabná, takřka muzikálová čísla.

Stará dobrá Anglie

Z povahy postaviček, včetně jejich nesrozumitelného jazyka, s nímž si český dabing míle pohrává včetně pohádky na „dobrzlou" noc, však plyne, že jsou zábavnější než lidé. Po pravdě film ožívá, kdykoli nasadí mimoňské sólo - třeba v převlečku za dámu se sklápěcími ňadry; naopak lehce uvadá, jakmile mužíčky děj odsouvá do pozadí.

Se zápletkou se scenárista Brian Lynch nepáral, jen z tradičního zločince lačného světové nadvlády učinil ženu. Ale díky tomu, že ji jde o korunu Alžběty II., dostali režiséři Kyle Balda a Pierre Coffin k dispozici hlavní ráčovánky podívané, totiž reálie staré dobré Anglie. Vinou se od artušovské legendy o meči v kameni přes královskou gardu převlečenou do žluté až po exkrálovnu „Bětku" veselící se v přímluvě. Nemluvě o Toweru s mučírnou, ve které skřítci řádí jako na matějské.

Valčík na rozloučenou

Samozřejmě britské odkazy těší dospělé, kdežto místy až humpolácky akční složka Mimoňů má zabavit děti. Zvláště ve finále se výbušné efekty, honičky zrádiček, raketové létání a godzillovské dupání přemnoží natolik zbytečně, až se člověk usnese, že 65 procent v celkovém hodnocení by mělo Mimoňům bohatě stačit. Jenže pak se nejmenší z nich dojatě rozchází se svým krysím mazlíčkem za zvuků Valčíku na rozloučenou - a pět procent se zase přisype. Právě za ty drobnosti, které do standardní pohádky vnášejí závany něžného vtipu.

Mimoni
USA, 2015
70 %

dobrzlou - připomíná! Alenku v kraji..

Ve výjimečné zvukové krajině je na vše čas

Sólový debut Jamieho Smithe z kapely The xx je jednou z nejzajímavějších aktuálních desek.

Honza Vedral
redaktor MF DNES

Už od prvních tónů alba In Colour je zřejmé, že jde o výjimečnou nahrávku, na které se autor nedržel zbytečných schémat a přitom se ani netopí v samoúčelných experimentech.

Muzikant, jenž si říká Jamie xx, na úvod posluchače znejistí nervózním rytmem skladby Gosh, aby ho pak minutu po minutě mohl zahrnovat a překvapovat zvukovou vřelostí a nebývale atmosférickými a barevnými vizemi.

Vzhledem k tomu, že Jamie xx jako producent vychází především z elektronické hudby, chce jeho nahrávka svůj čas, aby stihla „zrát" a začít pořádně působit.

O tom, jak umí pracovat s celkovou atmosférou, přesvědčil už s The xx, v případě své sólové desky ukazuje, že to jde i s minimálním využitím zvuků, v hustém ševeru samplů a melodií, které nezaseknávají nuceně do mozku háčky, zato působí niterně.

Přesto dobrá polovina desky In Colour vlastně působí jako dlouhá, svou náladou a pojetím nesmírně vtahující a v detailech fascinující předehra. Nahrávka pak skutečně vybuchne - pokaždé, když Jamie xx do písničky pozve za mikrofon některého z hostů.

Platí to u očekávaných hlasů kolegů Romyho Madleyho Crofta a Oliver Sima z The xx, ale ještě víc u nečekaného duetu amerického rapera Young Thuga a jamajského zpěváka Popcaana v písni I Know There's Gonna Be (Good Times).

Drobnosti a naděje

Je překvapivé, jak tento náhlý dotek dancehallu přirozeně zapadá nejen do nálady, ale i charakteru zbytku desky, která i přes introvertní pojetí není zahleděná do sebe.

Jamie xx jenom naznačí, že kdyby chtěl, mohl by každý ze svých nápadů vybrousit k mainstreamovému úspěchu. Ale zároveň i to, že ho baví nepodbízet se za každou cenu.

I proto působí deska In Colour tak moc autenticky a přes elektronický charakter také organicky. Po skončení závěrečné Girl přimo vybízí k dalšímu poslechu a objevování zvukových a hudebních drobností nebo prostě nasávání atmosféry melancholie i naděje, které ze současných producentů neumí nikdo docílit tak jako Jamie xx.

In Colour
Jamie xx
85 %

SLOŽENNÝ!

Kožená uzavře festival a chystá bláznivý projekt s Havelkou

Věra Drápelová
redaktorka MF DNES

PRAHA Pěvkyni Magdalenu Koženou lze v Česku slyšet jen párkrát do roka na koncertech. Dnes bude mít štěstí publikum festivalu Concentus Moraviae, jehož jubilejní dvacátý ročník završí právě naše světoznámá mezzosopranistka.

Koncert budou hostit Valtice, jedno z moravských měst, do nichž festival přivádí špičkové interprety. S Kožen ou navíc v rekonstruované jízdárně zdejšího zámku vystoupí proslulý soubor Concert d'Astrée s dirigentkou Emmanuelle Haimovou. Na programu bude francouzská hudba 17. a 18. století.

Concentus Moraviae je jednou z tuzemských akcí, na které se Kožená vrací pravidelně, poprvé v jeho rámci vystoupila už roku 1996.

Nicméně hlavní část jejích umělecký aktivit se odehrává v zahraničí. V červenci zamíří do Austrálie se svým manželem, dirigentem sirem Simonem Rattlem. Ten bude řídit australský světový orchestr, složený hlavně z australských členů významných orchestrů z Evropy a Ameriky. Kožená přednese Debussyho písně.

Zazpívá i v Lucerně

Pod manželovou taktovkou zazpívá i v září, tentokrát s vídeňskými filharmoniky, kteří během zájezdu do Anglie a Švýcarska provedou Elgarovo oratorium Gerontův sen. Koncert v Lucerně 11. září bude navíc součástí festivalu BBC Proms.

Na podzim Kožená plánuje písňové večery, při nichž ji doprovodí japonská pianistka Mitsuko Uchida. Obě dámy vystoupí i v Praze pod hlavičkou České filharmonie, jejíž rezidenční umělkyní bude Kožená v příští sezoně. Na jednom z koncertů ji na klavír doprovodí manžel.

Mezitím však ještě ztvární v prosinci titulní roli v polostenickém provedení Debussyho opery Pelleas a Mélisanda, které je součástí sezony Berlínských filharmoniků.

Berlín navíc 24. června ožije Kožen ou úplně jinak. Ta si totiž přivede Ondřeje Havelku a jeho Melody Makers, s nimiž si už připravuje hudbu Colea Portera. „Je to trochu bláznivý projekt, směje se pěvkyně. O čtyři dny později ho bude moci posoudit i pražská Lucerna.

INZERCE

Vzpomínka

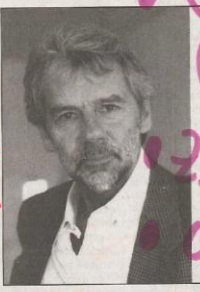

S úctou a láskou
vzpomínáme na našeho
milovaného
Františka Tomáše
Kolowrat-Krakowského,
od jehož úmrtí uplyne
26. června již jedenáct let.
Maximilian, Francesca
a Dominika
Kolowrat-Krakowští

DNES today heute hoy ngayon hôm nay aya ce jour DNES

DOROTHEUM
SEIT 1707
Ölgemälde und Aquarelle
19. Jahrhundert
Auktion 30. Juni
Dorotheergasse 17, 1010 Wien
Experte Tel. +43-1-515 60-355
19c.paintings@dorotheum.at
www.dorotheum.com
Alois Kirnig, Alpská krajina (výřez z obrazu), 1869, € 2.000 - 2.400

Hudba

S filharmoniky vystoupí japonská houslistka Midori

Na letním festivalu v bavorském Bad Kissingenu se 28. června představí Česká filharmonie ve společnosti slavné japonské houslistky Midori, a to pod vedením amerického dirigenta Jamese Gaffigana. Na programu bude Dvořákova sedmá symfonie a symfonická báseň Polednice, Schumannův Koncert pro housle a orchestr a moll. O den dříve orchestr pod vedením jiřího Bělohlávka v lázeňském městě zahraje skladbu Ludwiga van Beethovena Missa solemnis D dur. (kul)

V opeře si zahrají i loutky

Operu Francesca Cavalliho La Calisto uvede 6. srpna v pražské Státní opeře soubor Collegium Marianum a divadelní spolek Buchty a loutky v rámci festivalu Letní slavnosti staré hudby. Vedle Hany Blažíkové v titulní roli se představí Tomáš Král, Barbora Kabátková, Jan Mikušek a Tomáš Lajtkep. (kul)

Tanec

Spolupracovnice Carlose Saury přiveze flamenko

Andaluská primabalerína Patricia Guerrero v doprovodu zpěváka Arcángela zatančí 2. července v pražském divadle Archa. Jejich představením s názvem Vůně země vyvrcholí festival Iberica. Patricia Guerrero několikrát spolupracovala s režisérem Carlosem Saurou a vysloužila si řadu ocenění, Arcángelo byl nominován na cenu Latin Grammy. (kul)

Film

Snímek o Miladě Horákové získal německou hvězdu

Slavná německá herečka Hanna Schygulla přijala roli senátorky Františky Plamínkové ve filmu Milada, jenž líčí osudy Miladý Horákové. Představitelka hlavní role stále není známa, natáčení se opozdí. Ve filmu režiséra Davida Mrnky se dále objeví Tatiana Medvecká, Vica Kerekes, Jaromír Dulava, Karel Dobrý nebo Ana Geislerová v roli soudkyně Ludmily Brožové. (kul)

SLOVUTNÝ!

Příloha č. 5: Analýza tisku – grafická stránka MF DNES 18. 6. 2015.

MLADÁ FRONTA

DNES

WWW.iDNES.CZ PONDĚLÍ 18. 6. 2012

18,- Kč (Předplatné 15 Kč*) XXIII/142

Fotoaparát ZDARMA
k předplatnému MF DNES
Více informací
www.mfdnes.cz
DNES

Vysočina
Zprávy z vašeho kraje

POSTUPUJEME!

Rozšířené zpravodajství o nečekaném úspěchu **české fotbalové reprezentace** na Euru. Sešit C

ONA DNES:
30 aplikací
na mobil a tablet
pro ženy Magazín v listu

Řecké drama. Osud Evropy na vlásku

S napětím sledovali politici a ekonomové **volby v Řecku**. Jejich výsledek může zásadním způsobem zasáhnout hospodářství celého světa i Česka.

ATÉNY, PRAHA Hrálo se včera o budoucnost jednotné evropské měny a osud Evropy. A také o to, zda se světová ekonomika propadne do nepříjemné krize.

V Řecku se tak vlastně hrálo i o blahobyt českých občanů.

Kvůli volbám by mohla přijít krize podobná té, jakou spustil pád banky Lehman Brothers v roce 2008 – v tomto směru varoval Robert Zoellick, odcházející šéf Světové banky, důležité globální instituce. A šéf britské centrální banky Mervyn King hovořil o „černém mraku" nad světovou ekonomikou.

Řekové ve včerejších volbách hlasovali, zda odmítnou drastické rozpočtové škrty a zvyšování daní. Těmito škrty ovšem byla podmíněna finanční pomoc, kterou Řecko dostává od Evropské unie a Mezinárodního měnového fondu. A bez této pomoci by Řecku hrozil státní bankrot a případné opuštění jednotné evropské měny – eura.

Nákaza a rozpad

Takový vývoj mohl mít kritické důsledky pro banky v Evropě i celém světě: část z nich totiž Řecku půjčovala peníze. A krach těchto bank či jen omezení jejich činnosti by výrazně a negativně zasáhly ekonomickou aktivitu. Ve vážných problémech je nyní navíc i další země eurozóny – Španělsko: negativní výsledek řeckých voleb by v krajním případě mohl vyvolat rozpad celé skupiny zemí platících eurem s nedozírnými následky na hospodářství i politické základy Evropské unie.

Odhady volebního výsledku a první průběžné sčítání ukazovaly na těsné vedení pravicové strany Nová demokracie, která v zásadě podporovala zachování podmínek záchranného balíčku a jejíž vítězství by evropští a světoví politici přijali s úlevou.

Druhá byla radikální levicová strana Syriza, která balíček odmítala – přestože přímo nechtěla odstoupit od eura, její vítězství by mohlo vést k bankrotu a znovuzavedení staré národní měny, drachmy, se všemi důsledky na světovou ekonomiku.

Konečné výsledky nebyly do uzávěrky tohoto vydání MF DNES známy. Hrozbu bankrotu by přitom zvýšilo i to, kdyby z voleb žádná vláda nevzešla. Země potřebuje rychle schválit některé škrty nebo sjednat měkčí podmínky, aby dostala další finanční pomoc. A bez akceschopné vlády by něco takového šlo těžko.

Centrální banky a politici významných zemí se na možnou krizi kvůli výsledku řeckých voleb připravovali. Především bankéři by pustili do oběhu velké množství peněz, aby uklidnili trhy: ale zda by tento krok skutečně zabránil panice, jaká vypukla v roce 2008, není jisté. Německý ministr zahraničí Guido Westerwelle přišel s dalším uklidňujícím prohlášením. Tvrdé podmínky finanční pomoci pro Řecko by se mohly změkčit. „Umím si přestavit, že bychom s tím mohli něco dělat," řekl ministr. **Jan Šúra, Leona Šlajchrtová**

» Více v Byznysu speciál, sešit D
» Aktuální vývoj na www.idnes.cz

ŘECKÝ SPECIÁL

Krize v eurozóně: co se všechno může stát

Panika? Co lze čekat na burzách: **str. D1**

Program jednotlivých řeckých stran, co by udělala radikální levice a co by udělala pravice: **str. D1**

Jak to vidí obyčejní Řekové – reportáž: **str. D2**

Není lepší nechat Řecko jít? Ne, hrozí nákaza. Německou kancléřku Merkelovou čeká horké léto tak jako tak: **str. D3**

RADOST Češi jsou ve čtvrtfinále

Hrdinové Milan Baroš (nahoře) rozjel akci a Petr Jiráček ji zakončil. Tak se zrodila rozhodující chvíle, díky níž Češi porazili Polsko 1:0 a senzačně postoupili do čtvrtfinále mistrovství Evropy. Foto: Michal Růžička, MF DNES

Je to mýtus. Muži, co zabili Heydricha, si nekopali tunel

PRAHA (švc) Je to přesně sedmdesát let. Tehdy, v pražské Resslově ulici, v kostele svatého Cyrila a Metoděje, svedli českoslovenští parašutisté hrdinnou bitvu s přesilou nacistických vojáků. Mezi parašutisty byli muži, kteří zabili krvavého vládce českých zemí Reinharda Heydricha.

Bitvu zpracoval v roce 1964 režisér Jiří Sequens ve filmu Atentát. Snaha režiséra o co nejpůsobivější obraz posledních okamžiků bojujících Čechoslováků však uvedla v život jeden historický mýtus. Že se parašutisté v kryptě v podzemí snažili prokopat cestu ven. „O tom není v podrobných hlášeních německých velitelů a svědeckých výpovědích ani slovo. Považují to za naprosto vyloučené," říká historik Vojtěch Šustek. Kdyby se o to parašutisté snažili, na hlavu by jim okem padaly německé granáty.

Pozoruhodné je, že díra v kryptě skutečně je. Zřejmě však vznikla až po válce. » Tři strany o bitvě v Resslově ulici – viz str. A6 až A8

Rath píše ve vězení knihu, chce v ní popsat také dění v ČSSD

PRAHA Zatímco policie v případu zmanipulovaných zakázek ve Středočeském kraji začíná vyslýchat svědky, bývalý hejtman David Rath píše ve vazbě knihu.

Věří, že by se mohla stát celostátním bestsellerem.

Podle informací MF DNES už knihu začal psát: hodlá v ní popsat okolnosti svého obvinění z korupce v souvislosti s rekonstrukcí bustěhradského zámku, ale i pozadí vlády ve středních Čechách a dění v ČSSD. Nápad, aby Rath napsal knihu, dostal spisovatel a publicista Václav Budinský, který s ním před volbami 2006 vydal jinou publikaci s názvem: David Rath nejen o sobě, medicíně a politice.

„Když jsem slyšel v projevu Davida Ratha ve Sněmovně, že ve vazbě nemá co dělat a že se tam nudí, vzkázal jsem mu přes jeho asistenta, aby napsal knihu. Může v ní vylíčit, co se stalo, co prožívá ve vězení a co chce dělat, až bude na svobodě," potvrdil MF DNES Budinský. » Pokračování na str. A4

Z domova

Klaus o fotbalu: Byl jsem šokován!

Prezident si posteskl nad úrovní komentátorů sobotního zápasu Česko – Polsko: „Čech v závěru trošku opustil branku a komentátoři tuhle věc nezmínili." Strana A2

PŘEDPLATNÉ: 225 555 566

9 771210 116027 12142

* Průměrná cena za 1 výtisk při ročním předplatném. Cena MF DNES v zahraničí: Německo, Rakousko – 1,80 Eur, Slovensko 1,00 Eur, Chorvatsko 7,50 HRK

Z domova

Tohle všechno je Havlovo

Půl roku po jeho smrti nese jméno Václava Havla několik ulic českých měst, škola, brzy přibude most a na podzim letiště. Změnu názvů občas provázejí různé absurdity. Strana A3

Kultura

Zemřela skvělá herečka

V 87 letech odešla Jaroslava Adamová. Hrávala na divadle s Janem Werichem, byla profesionálka, točila filmy ještě v pokročilém věku. Strana C11

Středeční magazín DOMA

Nejslavnější české vily

15 nejkrásnějších vil z celé České republiky. Mimořádná architektura, skvělí tvůrci, významní obyvatelé a zajímavé osudy. Čtěte ve středu

Konec pískání na Baroše. Fotbalisté teď sní o medaili

VRATISLAV (spo) Místo pískání se tleskalo. Jemu i celému týmu.

Milan Baroš, dlouho matně hrající útočník fotbalové reprezentace, rozjel v sobotu klíčovou akci zápasu s Polskem. Díky Barošovi se dostal k rozhodujícímu gólu hrdina večera Petr Jiráček – Češi zvítězili 1:0, na mistrovství Evropy vyhráli svou skupinu a vyhlížejí čtvrteční čtvrtfinále (soupeř nebyl do uzávěrky znám, viz sport.idnes.cz).

Barošovi, na kterého předtím čeští fanoušci tak často a s chutí pískali, se tentokrát dostalo aplausu. Po bídném začátku je tým kouče Michala Bílka najednou pouhý krok od medaile: kdyby Češi zvládli čtvrtfinále, měli by jistý minimálně bronz. Cenný kov získali naposledy v roce 2004.

„Obrovské štěstí, krása," rozplýval se Bílek po výhře nad Polskem. „Postup ze skupiny byl naším prvním cílem a my ji nakonec vyhráli, ač nám nikdo nevěřil. Teď už se hraje o medaile – a tu chceme!" » 7 stran o Euru v Sešitě C

Příloha č. 6: Analýza tisku – grafická stránka MF DNES 24. 6. 2015.

VŠE O RŮŽÍCH

Podle čeho je vybírat, na jaká místa je sázet a jak o ně správně pečovat Magazín Doma DNES

INZERCE

Hypoteční sazba **1,99 % p. a.** s fixací na **8 let**!

Mimořádná akce končí již za 10 dní.

ČESKÁ SPOŘITELNA

Zjistěte více na str. 5.

MLADÁ FRONTA | středa 24. 6. 2015 | 18 Kč

DNES

VYSOČINA

Jak osobnosti z Vysočiny vidí prezidenta Miloše Zemana

Dnes v Jihlavě začíná třídenní cesta hlavy státu regionem

MF DNES získala podrobnosti o strategii pro případ masového příchodu utečenců do Česka

Plán, jak zavřít hranice

Martin Biben
s příspěvkem Karla Hrubeše a Václava Janouše

PRAHA Na česko-rakouské hranici v Dolním Dvořišti, v místech, kde byla dříve celnice, stojí dva policisté z obvodního oddělení. Už od minulého čtvrtka zastavují namátkově vybraná vozidla, svítí dovnitř, prohlížejí zavazadlové prostory. Většinou stopnou dodávky, ve kterých by mohli cestovat běženci. Lidé mohou na policisty narazit i na přechodech v lesích, občas i na turistických stezkách.

Důvod je zřejmý. Do Rakouska nyní každý den dorazí až pět stovek nových uprchlíků. Řada z nich je v táborech jen kousek od českých hranic a touží dostat se dál. Do Německa, na sever Evropy. Počty nelegálních migrantů zadržených v Česku se proto v posledních týdnech prudce zvedají. Za poslední týden už jich je skoro stovka.

A právě včera vyhlásila první evropská země „stop stav". Maďarsko jednostranně pozastavilo platnost azylové dohody a dočasně nebude ze zemí EU brát uprchlíky zpět.

Na české policii a ministerstvu vnitra vznikají plány, jak čelit náporu, který může narůstat a postupně kopírovat dnešní situaci Rakouska. Zahrnují znovuzavedení systematických kontrol na hranicích, v extrémním případě i hlídání celé 1 526 kilometrů dlouhé hranice se Slovenskem, Rakouskem a Německem.

„Jsou v zásadě tři možnosti, o kterých se nyní chystají rozhovory s armádou, celní správou, hasiči a vězeňskou správou. Buď hlídat jen velké přechody, nebo k nim přidat i všechny malé včetně různých lesních cest, a je tu i krizová varianta největší, tedy pokrýt hlídkami celou zelenou hranici. O obnovení hraničních kontrol by musela rozhodnout vláda," uvedl ředitel cizinecké policie Milan Majer.

Podle informací MF DNES se plán na možnost úplného uzavření hranic probíral na odboru migrační a azylové politiky ministerstva vnitra, který vede Tomáš Haišman, i u ministra zahraničí Lubomíra Zaorálka (ČSSD).

„Řešila se otázka, jestli je naše země schopná úplně a neprodyšně uzavřít hranice," řekl redakci zdroj blízký jednání.

Úplné uzavření hranic je nejspíš jen málo pravděpodobná krajní varianta. Ale i nejmírnější možnost, kdy by policisté začali kontrolovat jen největší přechody, jako jsou třeba Rozvadov, Dolní Dvořiště nebo Znojmo, by byla pro obyvatele Česka, zvyklé od zavedení Schengenu v roce 2007 na volný průjezd hranic, obrovská změna. Zejména v případě zavedení kontrol v době dovolených by znamenala vytváření kolon a dlouhé čekání.

Ministr vnitra Milan Chovanec potvrdil, že takové plány existují, věří však, že k nim země nebude muset přistoupit. „Plány máme, ale jsou finančně náročné. Aby se uzavřela zelená hranice, to by navíc muselo být nějaké ohrožení republiky. Zatím děláme namátkové kontroly, rozkaz policejního prezidenta šel na tři krajská ředitelství, která přiléhají k hranicím Slovenska a Rakouska, aby zvýšila výkon dohledu. Výsledky budeme vyhodnocovat, zatím jsou záchyty lidí v řádu desítek, k uzavření hranic teď není důvod," uvedl Chovanec.

Zavedení kontrol na hranicích by nebylo jen drahé, ale i problematické vzhledem k schengenské dohodě. Ta umožňuje obnovit hlídání přechodů po konzultaci s ostatními zeměmi jen na omezenou dobu, obvykle ne delší než měsíc, pokud to vyžaduje veřejný zájem nebo bezpečnost. Například Německo kontroly dočasně zavedlo na přelomu května a června při summitu G7. Nyní Němci důkladněji hlídají zejména hranici s Rakouskem, kontroly na přechodech zatím nechystají.

Pro cizineckou policii, ve které celkově slouží 2 320 lidí, by nová povinnost znamenala jen těžko splnitelný úkol. „Abychom mohli provádět jen tu nejmírnější variantu hraničních kontrol, musela by nám pomoci třeba armáda a celníci. Bylo by potřeba stovek lidí navíc. Na hlídání celé hranice by to podle mého odhadu bylo pět tisíc lidí," řekl ředitel cizinecké policie Majer.

Armáda by byla ochotná pomoci. „O nasazení armády pro potřeby posílení policie by musela rozhodnout vláda. V takovém případě by mohla vyslat jak vojáky, tak technické prostředky. Záleželo by samozřejmě na rozsahu, jak velký úsek hranice by měl být střežen. Rozhodně bych tím ale nestrašil, taková úvaha je v tuto chvíli jen teoretická," uvedl ministr obrany Martin Stropnický.

Více na str. A3

Prokleté mýto: kde vzít plat 80 tisíc

Ťok zakládá nový státní podnik. Jen proto, aby mohl lépe platit lidi, kteří mají spravovat mýtný systém.

Jan Sůra
redaktor MF DNES

PRAHA Ministr dopravy Dan Ťok chce dobře platit odborníky, kteří mají státu ušetřit na provozu mýtného systému. Jenže na svém ministerstvu jim nemůže dát tolik, kolik by si představovali.

A tak na to založil speciální firmu. Do nového státního podniku Cendis má přejít například současný šéf IT na ministerstvu Josef Havaš nebo šéf příprav mýta Jan Chovanec. Ten dosud působil jako úředník na odboru komunikace, i když mu Ťok sliboval plat kolem osmdesáti tisíc. Teď by ho měl dostat v Cendisu.

Cendis je zkratkou pro Centrum dopravních informačních systémů, do budoucna má zastřešovat kromě mýta například i provoz centrálního registru vozidel. Vznikne rozdělením dalšího nepříliš známého státního podniku Cimto, který se zabývá testováním obalů. Agenda testování obalů ze státního podniku přejde na Centrum dopravního výzkumu, rovněž ve správě ministerstva dopravy.

„Pokud chceme zaplatit IT odborníky, nemáme jinou šanci. Na tabulkové platy na ministerstvu je nenalákáme," vysvětlil Ťok. Cendis začne

> Na tabulkové platy odborníky nenalákáme.

fungovat hlavně kvůli mýtu, do budoucna má mít na starosti i další činnosti související s IT zakázkami ministerstva. V případě centrálního registru vozidel včera shodou okolností uplynula lhůta pro podávání nabídek na provoz registru od 1. října letošního roku. „Soutěž by měla doběhnout, postupně se tato činnost převede na Cendis," dodal Ťok. Do firmy by postupně měla přejít většina zaměstnanců odboru IT.

Ťok neuvedl konkrétní čísla, kolik bude rozjezd státního podniku stát. „Zpočátku bude žít z IT zakázek od ministerstva," dodal. Je však jasné, že stát bude muset nalít peníze do firmy i na její start.

Státu se zatím stále nedaří vypsat soutěž na provozovatele mýtného systému po roce 2016, kdy končí stávající smlouva s Kapschem. Od původně očekávané soutěže na neutrální technologii Ťok chce až na sedm let zůstat u mýtných bran, což výrazně favorizuje Kapsch. V soutěži se má vydělit samotný provoz centrálního systému provozu mýta, který by měl zajistit právě Cendis.

Více na str. A7

Mynářovo „přiznání" jde i proti Zemanovi

PRAHA Ostřelení političtí matadoři říkávají, že majetkové přiznání se dá vždycky napsat tak, „aby se z něj nic nevyčetlo, ale zákon nebyl porušen".

Hradní kancléř Vratislav Mynář si zmíněnou dovednost rovněž osvojil. Včera odevzdal poslankyni Věře Kovářové formulář, kam však napsal pouze to, že má blíže neurčené podíly ve firmách O.L.G.A., Clever Management a dalších dvou. Kovářová Mynáře za neprůhledné majetkové poměry kritizovala.

Firmy spravují mimo jiné Mynářův rekreační areál v Osvětimanech, takže tím Mynář nepřekvapil. Přiznání se vztahovalo ještě k roku 2013. „Doufám, že tím zamezím dalším populistickým útokům na pana prezidenta," řekl Mynář Kovářové jedovatě při předání.

Místopředseda Sněmovny Petr Gazdík pak kancléře zkritizoval, že měl podat přiznání, jaké po lidech vyžaduje Miloš Zeman a vláda. To by už byl soupis všeho majetku u lidí, kteří mají víc než sedm milionů korun. V případě Mynáře by šlo dokonce odhadem o desítky milionů jen v nemovitostech, ale přesně to vyčíslit nejde. Jak reagoval na Gazdíkovu kritiku Hrad? „Pan Gazdík by měl ubrat na svých emocích," řekl mluvčí prezidenta Jiří Ovčáček. (jp, ole)

Čtěte na str. A2

MF DNES XXVI/146
Předplatné 225 555 566

Cena v zahraničí: Slovensko 1,10 €, Německo, Rakousko - 1,90 €

iDNES.cz Navštivte náš zpravodajský server www.idnes.cz